

Jukka Lepikkö

Treidaa kuin ammattilainen.

E-kirjan tarjoaa Nordnet Markets.

Sisällysluettelo.

Kirjoittajasta	1
Nordnet Suomen maajohtajan terveiset.	2
Nordnet ja Nordnet Markets lyhyesti.	4
Nordnet lyhyesti.	4
Nordnet Markets lyhyesti.	4
Sanasto	6
Johdanto	10
Sijoittaminen vs. treidaaminen.	12
1. Treidaaminen sijoitustyylinä	14
Treidaamisen suosio kovassa kasvussa.	14
Treidaamisen kolme tukipilaria.	14
Rajaton tuottopotentiali houkuttaa treidaamaan.	15
Korkoa korolle -efekti korostuu treidaajalle.	16
"90 % treidaajista häviää rahaa."	19
Miksi treidaajat epäonnistuvat?.	20
Rajaton määrä mahdollisuuksia.	21
Treidaustyylit.	24
Aloita matka kohti voitollista treidaamista.	29
2. Opi ymmärtämään osakemarkkinoita lyhyellä aikavälillä liikuttavia tekijöitä	32
Markkina seuraa likviditeettiä, ei logiikkaa.	32
Osakemarkkinat diskonttaavat tulevaa.	33
Kurssiliikkeet luovat narratiiveja.	34
Seuraa hintaa..	35
Mene eri suuntaan kuin keskimääräinen sijoittaja.	35
Historia toistaa itseään..	37

Uutiskatalyytit markkinaliikkeiden takana.	38
Fundamenttianalyysi ei toimi lyhyellä aikavälillä.	41
Pörssisyklit ohjaavat kurssikehitystä.	42
Yksi, globaali pörssi.	43
Osakkeet voivat romahtaa yli 50 % milloin tahansa.	45
3. Sijoittajapsykologia sekä riskien- ja kassanhallinta	47
Treidaamisessa osto- ja myyntipaikkojen tunnistaminen on vain 10 % kokonaisuudesta, loput 90 % on psykologiaa sekä kassan- ja riskienhallintaa.	47
Opi ajattelemaan ja toimimaan kuin kasino.	47
Johdonmukaisia tuottoja sattumanvaraisista lopputuloksista.	48
Psykologia ja tunteet ovat onnistumisesi tiellä, case: häviäminen.	48
Paranna omaa päätöksentekoasi – miten syntyy menestyvä mieli?	50
Pahin vastustajasi on korviesi välissä.	52
Riski on ammattitreidaajalle #1.	54
Riski/tuotto-suhde – riskienhallinnan ja voitollisen treidaamisen kulmakivi.	55
Riskeeraa vain pieni osa pääomastasi.	59
Ihmiset ovat huonoja tekemään hyviä päätöksiä, vaikka odotusarvot ja todennäköisyydet ovat heidän puolellaan.	61
4. Tekninen analyysi.	63
Tekninen analyysi lyhyesti.	63
Graafien tulkitseminen.	66
Kummat ovat vahvemmissa – härät vai karhut?	68
It's a colors game – väripeli.	70
Vaihto kertoo ostajien ja myyjien aktiivisuudesta.	72
Kynttiläkuviot.	74
Markkinoiden neljä eri vaihetta.	76
Tunnista trendit.	77
Nousu- ja laskutrendien dynamiikkaa.	80
Tekninen analyysi toimii lyhyemmillä sekä pidemmällä tarkastelujaksoilla.	83
Multiple timeframe & multiple factor analysis.	84
Yhteenvedo teknisestä analyysistä.	86

5. Treidausstrategiat	88
Treidausstrategian suunnittelu.	88
Liukuviin keskiarvoihin perustuva strategia.	89
Breakout-strategia.	90
Anomaliat treidausstrategiana – case: tammikuuilmiö.	92
6. Treidauksen aloittaminen	95
Muistilista treidaamisen aloittamiseen ja siinä onnistumiseen:	95
Ammattisijoittaja tarvitsee ammattilaisen työkalut.	97
Välittäjä.	98
7. Nordnet Markets -tuotteet	99
Nordnet Markets -tuotteet lyhyesti.	99
Sertifikaatit.	100
Unlimited turbot ja minifutuurit.	102
Minifutuurit.	106
Lopuksi	107
Lukusuosituksia	108
Lähteet	109

Kirjoittajasta.

Jukka Lepikkö on treidaaja, joka on tehnyt päiväkauppaa yli 10 vuotta osakkeilla, hyödykkeillä, valuutoilla sekä optioilla ja muilla viputuotteilla. Jukalla on palava halu kehittää Suomen treidausyhteisöä opettamalla sijoittajille ja treidaajille kuinka markkinaliikkeitä voi hyödyntää lyhyemmällä tai pidemmällä aikavälillä käyttäen mm. teknistä analyysiä, sijoittajasentimenttiä sekä makroindikaattoreita. Lepikkö toimi Nordnet Suomen sijoitusasiantuntijana vuosina 2018–2020, minkä jälkeen hän palasi yrittäjäksi päivätreidaamisen pariin. Jukka valmentaa ja mentoroi oman työnsä ohella myös muita treidaajia.

Jukkaa voi seurata mm. Nordnetin Traders' Club -videosarjassa sekä henkilökohtaisen Twitter-tilin kautta @JukkaLepikko.

Nordnet Suomen maajohtajan terveiset.

Onnistuneeseen suoritukseen tarvitaan usein opiskelua, harjoittelua, asiaan perehtymistä ja uskallusta. Harvaa asiaa osaa kukaan heti ensi yrittämällä. Pörssivälittäjän tehtävänä ei ole tarjota ainoastaan nopea yhteys pörssiin ja ajantasaiset kurssit. Meillä on suurempi vastuu asiakaskunnastamme, jotta he oppivat paremmiksi sijoittajiksi joka päivä. Kaupoissaan onnistuva sijoittaja on välittäjän paras ystävä. Hän on pitkäikäinen asiakas ja käyttää palveluja aktiivisesti.

On vanhanaikaista ajatella, että mahdollisimman paljon kauppaa tänään tuo parhaat tuotot. Tulevaisuus on välittäjälle paljon parempi, kun sen asiakas-kunta on perillä eri sijoituskohteista, tuntee monimutkaisetkin instrumentit, osaa käyttää niitä eri markkinatilanteissa ja ymmärtää riskit. Tämän vuoksi Nordnet on jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan panostanut erilaisiin koulutuksiin monissa muodoissa.

Kaupankäynti pörssilistatuilla tuotteilla on räjähtänyt Nordnetissä. Muutamman tuhannen aktiivisen sijoittajan joukko on kasvanut moninkertaiseksi ja volyymit ovat kasvaneet lyhyessä ajassa kattamaan jo merkittävän osuuden kaupankäynnin volyyymistä. Havaitsimme tämän vuoksi suuren tarpeen suomenkieliselle opetusmateriaalille.

Sijoitusmaailmassa keskitytään edelleen paljon siihen, miten säästämisen ja sijoittamisen voi aloittaa. Osakepoimintaan löytyy erinomaisia teoksia, samoin kuin erilaisiin strategioihin, hajautukseen ja yhtiöanalyysin tekemiseen. Pörssilistattuihin monimutkaisiin sijoitusinstrumentteihin ei löydy kunnon materiaalia. Luet ensimmäistä suomenkielistä laajaa treidausopasta. Se antaa perustiedot aktiivisesta kaupankäynnistä, eli treidaamisesta ja eri strategioista, teknisestä analyysistä ja kassanhallinnasta. Omat lukunsa löytyy myös psykologialle, riskienhallinnalle sekä eri pörssilistatuille tuotteille.

”Kaupankäynti pörssilistatuilla tuotteilla on räjähtänyt Nordnetissä.”

Nordnet on panostanut systemaattisesti aktiivisten kaupankävijöiden ja treidaajien tai sellaiseksi haluavien palvelemiseen, kouluttamiseen ja tukemiseen. Tämä sijoittajaryhmä on vaativa ja osittain muiden pankkien hylkäämä/unohdama. Mm. treidatusvideoita ja muita sisältöjä ei kukaan muu tuota laajasti opetus- ja viihdemielessä suomeksi. Meillä niitä seuraa yli kymmentuhatpäinen sijoittajajoukko viikoittain. Se kertoo meille siitä, että opettavaisemmalle ja syvällisemmälle sisällölle on tilausta. Se antaa meille Nordnetissä myös mahdollisuuden kertoa siitä, millaista tukea ja työkaluja meiltä saa, kun aktiivinen kaupankäynti kiinnostaa. Kaikkien aktiivisimmille voimme tarjota jopa paikkaa Helsingin ydinkeskustassa olevasta kaupankäyntihuoneestamme, jossa päivänsä voi viettää muiden saman henkisten kanssa.

Toivon, että viihdyt oppaan parissa. Menestystä sijoituksiisi!

Helsingissä syyskuussa 2020

Suvi Tuppurainen, Nordnet Suomen maajohtaja

Nordnet ja Nordnet Markets lyhyesti.

Nordnet lyhyesti.

Nordnet on pohjoismainen pankki, jonka kautta voi sijoittaa osakkeisiin ja rahastoihin.

Nordnetin tavoitteena on antaa asiakkaille työkalut omien sijoitustensa hallintaan ja olla pohjoismaisten säästäjien ja sijoittajien ykkösvalinta. Nordnet on valittu kolme kertaa peräkkäin Suomen laadukkaimmaksi arvopaperivälittäjäksi Osakesäästäjien jäsenten keskuudessa tehdyssä tutkimuksessa.

Nordnetillä on yli miljoona asiakasta Pohjoismaissa, joista Suomessa 340 000. Helsingin pörssissä Nordnet on yksityissijoittajien eniten käyttämä osakevälittäjä.

Suomen aktiivisimmat treidaajat käyvät kauppaa Nordnetissä. Tarjoamme treidaajille ammattilaisille tarkoitetut huipputehokkaat työkalut ja alhaiset kaupankäyntikulut.

Nordnet Markets lyhyesti.

Nordnet Markets tarjoaa Pohjoismaiden laajimman valikoiman pörssilistattuja tuotteita, joiden avulla voit sijoittaa pörssi-indekseihin, raaka-aineisiin ja osakkeisiin, niin nouseviin kuin laskeviinkin kursseihin, vipuvaikutuksella tai ilman.

Tuotevalikoima koostuu sertifikaateista, minifutuureista ja Unlimited turboista. Tunnistat Nordnet Markets -tuotteet niiden nimen perässä olevasta tunnuksesta NORDNET.

Nordnet Markets -valikoiman pörssilistatuilla tuotteilla voit treidata 0 € välityspalkkioin ympäri maailman.

Välityspalkkiottomuus koskee Nordnetin verkkosivuilla ja Nordnetin tarjoamien kaupankäyntisovellusten kautta tehtyjä, kauppasummaltaan yli 100 euron tai yli 1000 SEK/DKK/NOK suuruisia toimeksiantoja Nordnet Markets -tuotteilla. Alle 100 euron tai alle 1000 SEK/DKK/NOK arvoisista

toimeksiannoista peritään hinnaston mukainen välityspalkkio. Puhelimen välityksellä tehdyistä toimeksiannoista peritään välityspalkkio ja toimenpidemaksu Nordnetin normaalin hinnaston mukaisesti. Käydessäsi pörssikauppaa muussa valuutassa kuin euroissa veloitetaan sinulta valuutanvaihtokulut.

Tuotteiden liikkeeseenlaskija ja vastapuoli on Nordea Bank Abp, joka vastaanottaa asiakkaalta palkkioita, jotka se jakaa osittain Nordnetin kanssa.

Nordnetin vastaanottama palkkio yön yli kertyvästä korkokulusta on 67–83 %. Tuotteen spreadista hedge-kustannusten jälkeen Nordnet vastaanottaa 50 % palkkion. Spreadi vaihtelee tuotekohtaisesta ja reaaliaikaisen spreadin näkee tarjouskirjasta.

Käydäksesi kauppaa pörssilistatuilla tuotteilla sinun on läpäistävä tietämystesti tai muulla tavoin osoitettava riittävä tietämystaso varmistaaksesi tuotteiden asianmukaisuuden sinulle. Kaupankäynti pörssilistatuilla tuotteilla sisältää korkean riskin, joka ei sovi kaikille.

Tämä opas on toteutettu opetusmateriaaliksi sekä Nordnet Markets -tuotteiden markkinointikäyttöön.

Sanasto.

Algoritmi.

Algoritmi on yksityiskohtainen kuvaus tai ohje siitä, miten tehtävä tai prosessi suoritetaan. Treidauksessa algoritmeilla tarkoitetaan yleensä automatisoituja treidausalgoritmeja, jotka tekevät kauppaa sääntöperäisen strategian pohjalta.

Backtesting.

Backtesting, eli toteumatestaus on historiallisen tietoa-aineksen käyttöä tulosten ennustamisessa. Siinä koetellaan teoriaa soveltamalla sitä menneisyydestä kerättyyn tietoon ja sitten päätellään, voidaanko tuloksia käyttää ennustamaan ratkaisuja nykyisestä datasta. Treidauksessa toteumatestausta voidaan käyttää sääntöperusteisen treidausstrategian testaamiseen menneellä kurssidatalla.

Bear/bearish.

”Karhumainen”, eli markkinoiden heikkoutta esiin tuova tekijä.

Behavioraalinen taloustiede.

Käyttäytymistaloustiede tai behavioraalinen taloustiede on taloustieteen tutkimussuunta, jossa tutkitaan psykologisten, sosiaalisten, kognitiivisten sekä tunneperäisten tekijöiden vaikutusta ihmisten ja instituutioiden taloudelliseen päätöksentekoon sekä niiden seurauksia markkinoihin ja resurssien jakoon.

Bull/bullish.

”Härkämäinen”, eli markkinoiden vahvuutta esiin tuova tekijä.

Breakdown.

Breakdown, eli rikkoutuminen tai murtuminen. Kurssi läpäisee hinta/tukitason alaspäin.

Break even.

Tuottojen nollapiste.

Breakout.

Breakout, eli puhkeaminen tai läpimurto. Kurssi läpäisee hinta/vastustason ylöspäin.

Fundamenttianalyysi.

Fundamentti- eli perusteanalyysi (eng. fundamental analysis) pyrkii taloustieteessä selvittämään osakkeen tulevien rahavirtojen nykyarvon tutkimalla yrityksen tilinpäätöstä, tasetta, osinkopolitiikkaa sekä voitonäkymiä. Fundamentalistit uskovat, että rahoitusinstrumenttien arvo palautuu aina lähelle niiden ”todellista” arvoa, minkä vuoksi onkin tärkeätä selvittää, onko osake nyt yli- vai alihinnoiteltuna markkinoilla.

Hedge.

Sijoitussalkun suojaaminen. Sijoitussalkkua voi suojata esimerkiksi kurssilaskua vastaan ostamalla short-position, joka käyttäytyy samalla tavalla kuin sijoitussalkun instrumentit keskimäärin. Yleensä salkun suojaaminen tehdään shorttaamalla jotakin osakeindeksiä.

Indikaattori (teknisen analyysin).

Teknisen analyysin indikaattorit seuraavat yleensä kohde-etuuden hintaa ja antavat osto- sekä myyntisignaaleita. Osaa indikaattoreista käytetään kurssigraafin seassa (esim. liukuvat keskiarvot), osa sijoitetaan graafin alapuolelle omaan asteikkoonsa (esim. RSI).

Long, longaaminen, long-treidi.

Treidaaja uskoo kurssinousuun ja saa tuottoa kohde-etuuden hinnan noustessa.

Minifutuuri.

Viputuote, jossa dynaaminen vipukerroin. Vipukertoimeen vaikuttaa kohde-etuuden hinnan etäisyys minifutuurin rahoitustasosta. Lisätietoja ks. luku 7.

Nordnet/Nordnet Markets.

Lisätietoja ks. sivu 4 ja luku 7.

Profit target.

Tavoitehintaa, eli ennalta määritetty hintataso, missä treidin voitto kotiutetaan.

Riski/tuotto-suhde (risk-reward ratio).

Riski/tuotto-suhde tai lyhyemmin R:R (eng. risk-reward ratio) mittaa potentiaalista voittoa jokaista euroa vastaan, jonka riskeeraat. Se on siis suhdeluku euromääräisen tappion ja voiton välillä.

Sertifikaatti.

Viputuote, jossa kiinteä päivänsisäinen vipukerroin. Lisätietoja ks. luku 7.

Shorttaaminen, shortti, short-treidi.

Treidaaja uskoo kurssilaskuun ja saa tuottoa kohde-etuuden hinnan laskiessa.

Spread/spreadi.

Tarjouskirjan osto- ja myyntitasojen erotus. Ilmaistaan yleensä prosentteina. Kertoo käytännössä, kuinka paljon treidaaja on tappiolla heti treidin ottaessaan (mihin hintaan ostetun position voi myydä markkinalla).

Stop loss -taso tai toimeksianto.

Taso, jossa treidaaja sulkee treidin. Stop loss -toimeksianto on toimeksiantotyyppi, joka toteuttaa myynti- tai ostotoimeksiannon automaattisesti instrumentin hinnan osuessa määritettyyn rajahintaan.

Tehokkaiden markkinoiden hypoteesi.

Tehokkaiden markkinoiden hypoteesin perusoletus on, että kaikki olennainen tieto on kaikkien sijoittajien saatavilla ja arvopapereiden hinnat heijastavat luotettavasti niiden sen hetkistä arvoa ja tuottopotentiaalia.

Tekninen analyysi.

Tekninen analyysi (eng. technical analysis) on rahoituksessa ja taloustieteessä sijoittaja-ammattilaisten käyttämä menetelmä, jolla pyritään mallintamaan sekä etsimään ennustettavissa olevia säännönmukaisuuksia eli ”kuvioita” osakekurssien vaihtelusta. Teknisen analyysin tärkein tehtävä on erilaisten trendien noteeraaminen ja niiden hyödyntäminen sijoituspäätöksissä.

Treidaus, treidaaminen.

Aktiivista, lyhyen aikavälin sijoitustoimintaa, jossa tavoitteena on indeksejä korkeampi tuotto.

Tukitaso.

Tukitaso on hintataso, minkä kohdalla kurssi kääntyy tai on kääntynyt historiassa nousuun. Tukitaso syntyy, kun hinta reagoi vähintään kaksi kertaa samalta tasolta (absoluuttinen hinta tai esim. nousevan trendilinjan kaksi eri pistettä).

Unlimited turbo.

Viputuote, jossa dynaaminen vipukerroin. Vipukertoimeen vaikuttaa kohde-etuuden hinnan etäisyys Unlimited turbon knock out / rahoitustasosta. Lisätietoja ks. luku 7.

Vastustaso.

Vastustaso on hintataso, minkä kohdalla kurssi kääntyy tai on kääntynyt historiassa laskuun. Vastustaso syntyy, kun hinta reagoi vähintään kaksi kertaa samalta tasolta (absoluuttinen hinta tai esim. laskevan trendilinjan kaksi eri pistettä).

Velkavipu.

Vieraan pääoman käyttäminen nostamaan oman pääoman tuottoa. Velkavipu korottaa tuottoja, mutta myös tappioita.

Volatiliteetti.

Volatiliteetti mittaa riskiä ja kurssiheiluntaa. Korkean volatiliteetin ympäristössä hintaliikkeet ovat suurempia, kuin matalamman volatiliteetin ympäristössä.

Johdanto.

Tämä kirja on tarkoitettu oppimateriaaliksi ja inspiraation lähteeksi kaiken tasoisille treidaajille aloittelijoista ammattilaisiin. Se sopii hyvin myös sijoittajille, jotka haluavat ymmärtää paremmin osakemarkkinoiden toimintaa ja sitä, mikä kurssiliikkeitä ohjaa lyhyellä aikavälillä. Kirjassa käsitellään teknisen analyysin lisäksi tapoja ennakoita markkinoiden liikkeitä ymmärtämällä mm. sijoittajapsykologiaa ja -sentimenttiä. Lisäksi esittelen muutamia akateemisessäkin tutkimuksessa tunnistettuja markkinoiden tehottomuuksia.

Treidaaminen on ollut viimeiset yli 10 vuotta kutsumukseni ja intohimoni, joka on haastanut, muokannut ja kasvattanut minua ihmisenä. Se on avannut minulle täysin uudenlaisen näkökulman tarkastella maailmaa. Treidaaminen on kurssigraafien tuijottamisen lisäksi paljon muutakin. Se on kannustanut minua jatkuvasti kehittymään ja oppimaan uutta, ymmärtämään ihmisten psykologisia käyttäytymismalleja, käsittelemään tunnereaktioita sekä auttanut muodostamaan oman viitekehyksen, jonka kautta monimutkaisia talouden ja markkinoiden syy-seuraussuhteita voi selittää. En voi kutsua treidaamista työksi – se on minulle ennemminkin elämäntapa tai harrastus. Erästä ammattisijoittajaa lainaten, ”se on työtä vain, jos tekisit mieluummin jotain muuta”. Itse en tekisi. Jokainen viikko, kuukausi ja vuosi tuntuvat paljon merkityksellisemmältä, kun voit tehdä jotakin, jonka koet itsellesi merkitykselliseksi. Silloin maanantait eivät tunnu vastenmielisiltä eikä viikonlopun odotus ala keskiviikkona. Olet paljon onnellisempi ja voit nauttia elämästäsi täysin uudella tavalla. Treidaamisen tarjoama vapaus, haasteet ja potentiaali toteuttaa omaa itseä ovat tehneet siitä minulle unelmaduunin. Ehkä se voi tarjota jotain uutta myös sinulle?

Olen koonnut tähän teokseen ajattomia ja universaaleja toimintaperiaatteita ja ajatusmalleja, jotka auttavat jäsentämään osakekurssien näennäisen epärationaalisia liikkeitä. Kun olet lukenut tämän kirjan, ymmärrät, etteivät osakkeiden liikkeet ehkä olekaan niin sattumankauppaa, kuin yleisesti esitetään.

“Thinking of markets as irrational is a mistake. Markets go where they go because of buying and selling of different people who have different reasons – including irrationality and emotion. It’s our job to understand that and make money based on that understanding.”

– Ray Dalio

Osakkeiden sen hetkiseen markkinahintaan – ja samalla yhtiöiden markkina-arvoon – vaikuttavat vain pörssissä toteutuneet toimeksiannot. Ostajien ja myyjien interaktiosta siis syntyy vallitseva markkinahinta, riippumatta syistä myyntien tai ostojen takana. Käytännössä pörssiyhtiön osakekurssi saadaan aina määritettyä kertomalla yhtiön todellisuudessa tekemä osakekohtainen tulos p/e-luvulla – näistä p/e-luvun vaihtelu selittää lyhyen aikavälin kurssimuutoksia ja markkinoiden toimintaa, koska yhtiön tulokunto ei muutu päivittäin. Kurssikaaviot esittävät tätä kehitystä graafisesti. Harjaantuneen treidaajan työkaluvalikoimasta löytyy erilaisia työkaluja, joilla ostajien ja myyjien välillä vallitsevasta epäbalanssista kertovia tilanteita voi tunnistaa ja hyödyntää. Treidaajan käyttämät kurssigraafit ja niihin lisättävät indikaattorit auttavat myös erottamaan mm. markkinatrendejä, jotka ovat niin treidaajan kuin pitkäjänteisemmänkin sijoittajan parhaita ystäviä.

Haluan korostaa, että kyseessä ei ole pelkästään tekniseen analyysiin paneutuva opus. Omaan lähestymistapaani kuuluvat teknisen analyysin lisäksi vahvasti sijoittajapsykologian ja -sentimentin hyödyntäminen, ymmärrys markkinasykleistä, markkinoiden tehottomuuksista sekä ripaus fundamenttianalyysiä. Paremman termin puuttuessa kutsun tätä kokonaisuutta ”tekniseksi lähestymistavaksi”.

Akateemisessa tutkimuksessa törmäävät usein tehokkaiden markkinoiden hypoteesi sekä erilaisia anomaliaita, eli markkinoiden tehottomuuksia tarkastelevat tutkimukset. Tehokkaiden markkinoiden hypoteesin perusoletus on, että kaikki olennainen tieto on kaikkien sijoittajien saatavilla ja arvopapereiden hinnat heijastavat luotettavasti niiden sen hetkistä arvoa ja tuottopotentiaalia. Ihmisten päätöksentekoa ja käyttäytymistä tutkivassa behavioraalisessa taloustieteessä on kuitenkin tunnistettu useita tekijöitä, joiden vuoksi

markkinatoimijat kuitenkin todellisuudessa tekevät taloudellisesti epärationaalisia päätöksiä, mikä johtaa väärinhinnoitteluihin markkinoilla. Molempien teorioiden tutkijoille on myönnetty talouden Nobel-palkintoja – jopa samana vuonna, kun 2013 taloustieteen Nobelin jakoivat Eugene Fama, Lars Peter Hansen ja Robert Shiller. 2000-luvun selvä kehityssuunta taloustieteilijöiden keskuudessa on silti nähdäkseni ollut tehokkaiden markkinoiden hypoteesin laventuminen, kun useat empiiriset tutkimukset ovat osoittaneet finanssimarkkinoilta löytyvän useita tehottomuuksia, joita sijoittajat voivat hyödyntää ylituoton lähteenä.

Sijoittaminen vs. treidaaminen.

Alkuun on vielä hyvä vetää selkeä raja treidaamisen ja sijoittamisen välille. Molemmissa kyse on osakkeiden omistamisesta, mutta siihen yhtäläisyydet päättyvätkin. Sijoittamisessa kyse on hyvästä oman talouden hallinnasta, säästämisestä sekä varallisuuden kartuttamisesta pitkässä juoksussa. Sijoittaja omistaa osan yrityksestä ja saa korvauksena osan sen tuottamasta tuloksesta ja tulokasvusta. Osan tuloksesta yhtiö jakaa osinkoina, pääoman palautuksina tai omien osakkeiden takaisinostoina, osalla se kasvattaa omistusten markkina-arvoa esimerkiksi investoinnein tai yritysostoin. Sijoittamisessa omaisuus kasvaa pitkässä juoksussa lähes varmasti, jollei tee keskivertoa huonompia sijoituspäätöksiä. Jos sijoittajat ovat maratoonareita, treidaajat ovat sprinttereitä. Treidaamisessa palkinto odottaa parhaita 42,195 kilometrin sijasta vain sadan tai kahden sadan metrin päässä. Ja matkan ollessa lyhyt, sprintteri ehtii toistamaan sen useita kertoja sillä aikaa, kun maratoonari vielä kiertää omaa lenkkiään. Lyhyt matka vetää puoleensa ja tuo omat haasteensa. Se houkuttelee lähtöviivalle sankoin joukoin ihmisiä, joista valtaosa väsyä jatkuviin toistoihin, osa kompastuu toisten jalkoihin ja vain pieni osa pääsee maaliin kerta toisensa jälkeen. Maaliin hyvällä ajalla päässeitä odottaa kuitenkin ruhtinaallinen palkinto.

Treidaamisessa kyse on osakkeiden lyhyen aikavälin hintaliikkeiden hyödyntämisestä, eikä treidauspäätöksillä ole välttämättä mitään tekemistä yrityksen liiketoiminnan kanssa. Siinä missä perinteinen sijoittaja tutkii yhtiön arvoa, treidaaja keskittyy vain yhtiön hintaan, toisin sanoen osakekurssiin. Treidaaminen on käytännössä yksinkertaista matematiikkaa: jos pystyt omalla analyysilläsi kääntämään odotusarvot puolellesi, eli teet enemmän voitollisia treidejä tai voitolliset treidit ovat tappiollisia treidejä suurempia, teet tuottoa pitkässä juoksussa. Keskimääräistä paremmin menestyvä yhtiö

tarvitsee kohdemarkkinoillaan jonkin tekijän, joka erottaa sen kilpailijoista asiakkaalle arvokkaalla tavalla. Kyse on liiketoiminnan kilpailuedusta. Kun itse löydät pörssissä toimivan kaavan, ts. kaupankävijän kilpailuedun, se tarvitsee vain toistoja.

Eräs määritelmä treidaajalle:

”Hullu, joka riskeeraa rahansa vapauden vuoksi, ennemmin kuin vaihtaa vapautensa rahaksi.”

1. Treidaaminen sijoitustyylinä.

Treidaamisen suosio kovassa kasvussa.

Treidaamisen suosio on maailmalla hurjassa kasvussa. Joka vuosi miljoonat ihmiset aloittavat aktiivisen kaupankäynnin, tavoitteenaan elättää sillä itsensä ja kasvattaa omaisuuttaan. The Modern Trader -tutkimuksen mukaan vuonna 2018 maailmassa oli 13,9 miljoonaa online-treidaajaa. Määrä kasvoi vuodesta 2017 peräti 45 % ja Euroopassa vielä nopeammin, 107 %. Treidaajien määrä kasvaa vuosittain siis useilla miljoonilla. Vuoden 2020 koronakriisi aiheutti erityisen piikin treidaajien määrässä, kun volatilitteetti (lue: mahdollisuudet) markkinalla kasvoivat ja ihmisillä oli erilaisten rajoitusten vuoksi enemmän aikaa paneutua pörssikaupankäyntiin.

Suosion kasvua selittäviä tekijöitä ovat mm. teknologian kehittyminen ja välityspalkkioiden pienentyminen. Vielä pari vuosikymmentä sitten toimeksiantoja soitettiin meklarille puhelimella ja niiden toteutumisesta sai tiedon kirjeellä muutaman päivän kuluessa. Nykypäivänä yksityissijoittajilla on kehittyneiden kaupankäyntiohjelmistojen kautta samanlainen pääsy markkinoille kuin ammattisijoittajilla. Aktiivisen yksityissijoittajan kaupankäyntipalkkiot ovat myös laskeneet minimiin ja niitä lasketaan prosenttien osissa. Vain ani harvan kaupan kannattavuus kaatuu enää kuvattuihin transaktiokuluihin – enemmän on merkitystä sillä mitä, miksi, milloin ja miten ostaa sekä myy.

Treidaamisen kolme tukipilaria.

Suuri osa sijoittajista tekee sijoituspäätöksensä fundamenttianalyysin perusteella, eli pyrkimällä laskemaan yhtiön arvon nykyomaisuuden ja -tuloksen sekä kaikkien tulevaisuuden kassavirtojen perusteella. Lyhyellä aikavälillä osakkeiden kurssiin kuitenkin vaikuttavat useat muutkin tekijät kuin kyseisen yhtiön tai talouden fundamentit. Fundamenttianalyysistä voi olla hyötyä, kun rajataan treidauskohteiksi sopivia houkuttelevasti hinnoiteltuja osakkeita, mutta muutoin sen painottamisesta lyhyen aikavälin kaupankäynnissä voi olla jopa haittaa. Markkina kun toimii usein hyvin epärationaalisesti ja jopa fundamenttien kehitystä vastoin. Hyödyntämällä teknistä analyysiä voi kääntää pelikentän itselleen suotuisammaksi, sillä se auttaa tunnistamaan

trendejä ja paikantamaan parempia ostopaikkoja.

Treidaaminen ja lyhyellä aikavälillä tuottojen tavoittelu on kuitenkin paljon muuta kuin vain teknistä analyysiä, eli osto- ja myyntipaikkojen tunnistamista. Treidauksen kolme tukipilaria muodostavat:

- riskienhallinta
- psykologia ja
- treidausstrategia (tekninen analyysi).

Huomaa, kuinka tarkoituksella listasin treidausstrategian viimeiseksi. Se johtuu siitä, että kaksi ensimmäistä kohtaa ovat tärkeydeltään ylivoimaisia. Samalla ne ovat yleisimmin treidaajien laiminlyömät asiat. Jotta voit tehdä systemaattisesti tuottoja treidaamalla, tulee sinun hallita ja toteuttaa kurinalaisesti näitä kaikkia kolmea kokonaisuutta. Luettuasi tämän oppaan, ymmärrät toivottavasti jokaisen tärkeyden ja pystyt aloittamaan itsesi kehittämisen jokaisella näistä osa-alueista.

Rajaton tuottopotentiali houkuttaa treidaamaan.

Jokainen meistä haluaa rikastua. Tai ainakin suurin osa. Mitä luultavimmin sinäkin kuulut tähän joukkoon, sillä luet tätä kirjaa. Historiallisesti rikastuminen on yleensä tapahtunut joko syntymällä oikeaan sukuun, ryhtymällä yrittäjäksi ja paiskimalla töitä niska limassa – tai sitten ihan vain tuurilla, olemalla oikeaan aikaan oikeassa paikassa. 2000-luku ja teknologinen mullistus ovat kuitenkin monella tapaa demokratisoineet mahdollisuuksia vaurastua. Aloittaaksesi oman liiketoiminnan, et enää välttämättä tarvitse suuria alkupääomia, korkeaa koulutusta tai oikeita suhteita. Pelkkä tietokone riittää usein. Voit esimerkiksi perustaa verkkokaupan drop shipping -toimintaketjulla, missä tuotteet eivät edes koskaan kulje kauttasi. Verkkokaupan voi luoda siihen tarkoitukseen tehdyillä alustoilla ja brändi-identiteetin suunnittelemisen hoitaa puolestasi tekoäly. Voilá! Sinusta tuli juuri yrittäjä.

Treidaamista voi ajatella liiketoiminnan aloittamisena samaan tapaan kuin perustaisi yrityksen – ja itse asiassa usein treidaajan myös kannattaa perustaa yritys (mm. verotussyistä). Treidaajakin tarvitsee liiketoimintasuunnitelman (treidausstrategia), työkalut, pääomaa sekä kovan draivin yrittää ja onnistua. Lähestymistavan treidaamiseen tulee olla kaikilla muillakin tavoin ammattimainen, sillä rahoitusmarkkinat ovat niin kilpailtu ala, että ilman

suunnitelmallisuutta, periksiantamattomuutta ja järjestelmällisyyttä sillä on mahdotonta pärjätä keskimääräistä paremmin.

Lähes kaikessa liiketoiminnassa pätevät seuraavat lainalaisuudet:

- Tarvitset pääomaa.
- Sinulla on kiinteitä ja muuttuvia kuluja.
- Et voi odottaa menestyväsi ensimmäisestä päivästä lähtien.
- Liiketoiminnan kehitys vaatii aikaa.
- Et ole voitollinen ensimmäisestä päivästä alkaen.

Treidaaminen on kuin uuden liiketoiminnan aloittaminen – asennoidu siihen samalla tavalla.

Treidaamisen houkuttelevuus perustuu sen käytännössä rajattomaan tuot-topotentiaaliin. Periaatteessa kuka vain voi tulla miljonääriksi treidaamalla. Lisäksi sitä voi tehdä kellon ympäri käytännössä mistä vain – kotoa, mökin laiturilta tai vaikka hiekkarannalta Bahamalla. Kukapa ei haluaisi lopettaa 9–17 päivätyötään ja alkaa itse itsensä pomoksi. Kuulostaa jopa liian hyvältä ollakseen totta? Niin se onkin. Todellisuudessa voitolliseksi treidaajaksi tuleminen ei ole näin hohdokasta, vaan vaatii satojen ja tuhansien tuntien uhraamista sen opetteluun. Mikään kulutettu aika ei myöskään takaa menestystä. Usein myös ainakin osa aloituspääomasta palaa oppimisprosessissa. En siis voi antaa takeita menestyksestä, mutta uskon tämän oppaan antavan huomattavasti paremmat lähtökohdat menestyä, kuin jos lähtisit sokkona navigoimaan markkinoille.

Korkoa korolle -efekti korostuu treidaajalle.

Pitkän aikavälin sijoittamisessa puhutaan paljon korkoa korolle -efektistä, mutta treidaamisessa sen rooli on sitäkin tärkeämpi. Jos olet koskaan leikkinyt korkoa korolle -laskurilla, niin tiedät, että alkupääoman lisäksi tuottoon vaikuttavat säästöaika ja vuosituotto. Sijoittamisessa, etenkin indeksisijoittamisessa, et voi vaikuttaa vuosituottoon, joten tärkeimmäksi tekijäksi muodostuu, kuinka pitkä sijoitushorisonttisi on. Eksponentiaalinen kasvu painottuu viimeisille vuosille, jolloin todellinen vaurastuminen tapahtuu yleensä vasta yli 50–60 vuoden iässä, riippuen toki aloitusajankohdastasi.

Treidaamisen päätavoite on indeksejä korkeampi tuotto, ja vuosituoton määrittävät vain tekemäsi kaupat. Miksipä tyytyä indeksituottoon aktiivisella kaupankäynnillä, kun sama tuotto on jatkuvasti tarjolla myös passiivisen indeksirahaston avulla vähemmällä vaivalla ja riskillä?

Vaikka treidaamisessa on mahdollisuus todella korkeisiin tuotto-
sentteihin, omat tavoitteet kannattaa mitoittaa riskienhallinnan kannalta
järkevästi. Mitä korkeampia tuottoja haet, sitä suurempi on tappioidenkin
riski. Jos nuo riskit realisoituvat, tappioiden kuittaaminen on erittäin raskasta.
Helppona esimerkkinä 50 %:n tappio tarkoittaa, että tarvitset 100 %:n tuoton
päästäksesi lähtötilanteeseen.

Treidaajan maltillinen vuosituotto-odotus lähtee mielestäni 20 prosentista.
Sen saavuttaa, kun salkku tuottaa kuukaudessa 1,5 % (korkoa korolle).
Aggressiivisempi treidaaja voi tavoitella myös korkealta kuulostavaa 40
prosentin vuosituottoa, joka tarkoittaa 2,85 %:n kuukausittaista tuottovaa-
detta (korkoa korolle). Kuukausitasolle muunnetut tuottotavoitteet vaikutta-
vat saavutettavissa olevilta. Täytyy kuitenkin muistaa, että välillä tulee myös
tappiollisia kuukausia ja silloin jää helposti jälkeen vuositavoitteista. Erityisen
tärkeää on siis keskittyä tappioiden minimointiin, sillä ne ovat suurin haaste
vuositavoitteiden saavuttamisessa.

Suomen parhaat treidaajat ovat raportoineet jopa yli 100 %:n vuosituottoja.
Yksi Suomen eittämättä kovimmista treidaajista, Nordnetiltä ammattitreidaa-
jaksi siirtynyt Mikko Mäkinen on kertonut saavuttaneen viimeisen kymmenen
vuoden aikana noin 70–80 %:n vuosituoton. Tämä tosin on vaatinut äärim-
mäisen kovaa työtä ja paljon aikaa – sekä viisinumeroisen määrän toimek-
siantoja vuosittain.

Vertailun vuoksi pörssin yleisindeksin keskimääräinen vuosittainen tuotto on
pitkällä aikavälillä ollut noin 10 % ja aktiivisella osakepaiminnallakin 20 %:n
tuottoihin ovat päässeet esimerkiksi Warren Buffettin sijoitusyhtiö Berkshire
Hathaway sekä Suomesta pian 10 vuoden tuottohistorian omaava analyysi-
yhtiö Inderesin mallisalkku.

Pörssin yleisindeksin tuotto vastaa käytännössä kaikkien sijoittajien yhteen-
laskettua keskimääräistä tuottoa. Toinen puolisko aktiivisista sijoittajista
voittaa indeksin, toinen häviää sille. Tämä perustuu siihen yksinkertaiseen
lähtökohtaan, että passiiviset laajasti hajauttavat sijoittajat saavat indeksi-
tuoton ennen kustannuksia.

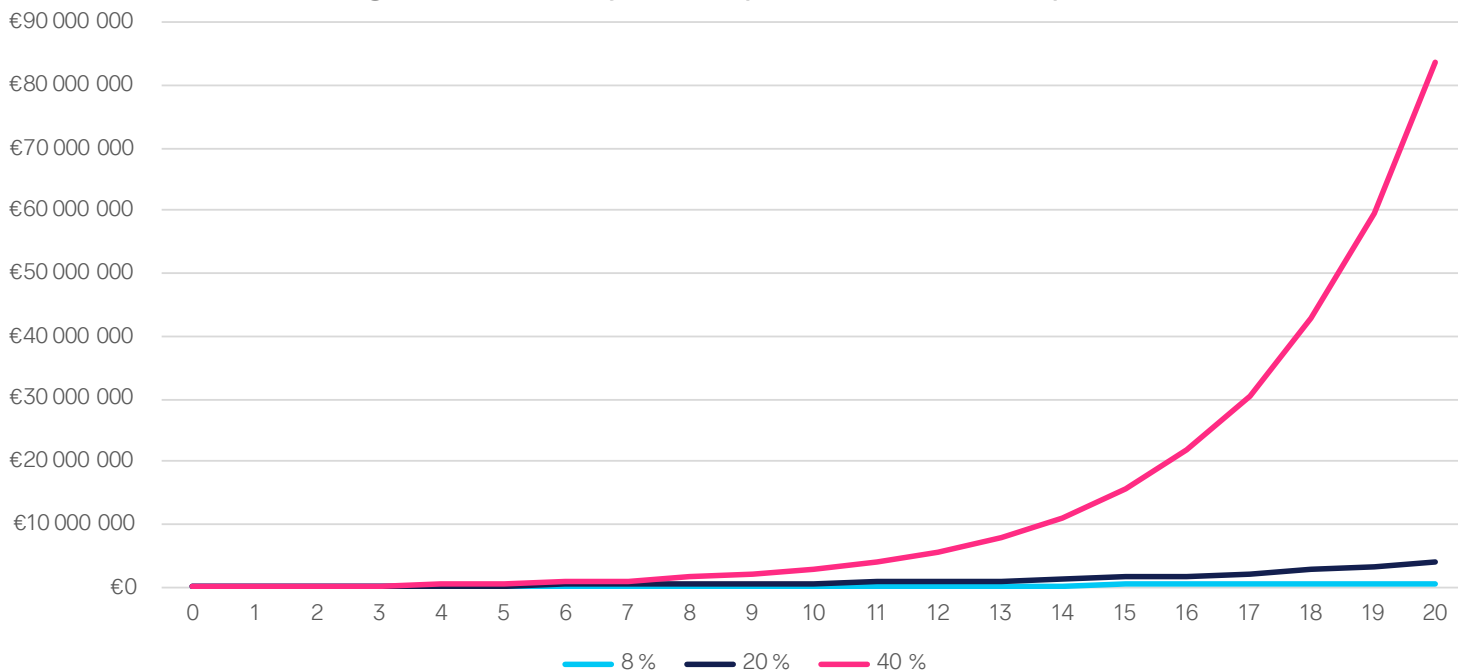
Esimerkki.

Tarkastellaan vielä esimerkin kautta, kuinka suuri vaikutus vuosittaisella tuotolla on ja kuinka nopeasti 100 000 €:n alkusijoitus kasvaa miljoonaan euroon:

- 1) 8 %:n vuosituotolla*: 30 vuodessa
- 2) 20 %:n vuosituotolla*: 13 vuodessa
- 3) 40 %:n vuosituotolla*: 7 vuodessa

*tuotto kulujen ja realisoiduista voitoista maksettujen verojen jälkeen.

Tuotto-odotuksen merkitys korkoa korolle -efektissä.

Kuva 1.1: 100 000 € alkusijoituksen kehitys eri tuotto-odotuksilla: 8 %, 20 % ja 40 %.

Tärkeää tietoa riskeistä! Laskelman tarkoitus on antaa esimerkki siitä, miten aktiivinen kaupankäynti voi saada sijoitussalkkusi kasvamaan ajan myötä. Laskelman tulosta ei tule käsittää sijoitussuosituksiksi tai -neuvoksi. Laskelma on yksinkertaistus todellisuudesta.

Laskelmassa on huomioitu rajallinen määrä muuttujia:

- *Kertasijoitus alussa.*
- *Sijoitusaika vuosina.*
- *Vuotuinen tuotto-odotus (kulujen ja verojen jälkeen).*

On mahdotonta sanoa, miten suuri tuotto tulee todellisuudessa olemaan. Rahoitusvälineiden arvo voi nousta tai laskea. On olemassa riski, ettet saa sijoittamiasi varoja takaisin. Esimerkilaskelman tuottoprosentti on vain oletus. Laskelmassa ei ole huomioitu kaikkia todellisuudessa vaikuttavia tekijöitä, kuten inflaatiota, veroja, valuuttakurssimuutoksia ja muita kuluja.

”90 % treidaajista häviää rahaa.”

Olet varmasti törmännyt väitteeseen, että treidaamista ei kannata aloittaa, koska lähes kaikki treidaajat häviävät rahaa. Prosenttiosumat vaihtelevat, mutta yleisesti taidetaan puhua, että noin 90 % treidaajista epäonnistuu. Tuo luku vaikuttaa minusta olevan hieman yläkanttiin sen perusteella, mitä dataa olen itse nähnyt ja mitä välittäjät joutuvat lain puitteissa raportoimaan. ESMA (European Securities and Markets Authority) vaatii treidaajien suosimia ns. CFD-välittäjiä kertomaan kotisivuillaan ja markkinointiteksteissään, kuinka suuri osa yksityissijoittajien tileistä on jäänyt tappiolle edellisen 12 kuukauden ajalta. Eri välittäjien sivuja selaillessa tuo prosenttiosuus näyttäisi pyörivän 60–85 %:n välillä, keskiarvon ollessa noin 75 %. Epäonnistuvien treidaajien määrä näyttäisi siis jäävän melko kauas 90 prosentista, mutta silti keskimääräinen treidaaja häviää rahaa.

Se, että suurin osa ei menesty, ei tarkoita, etteikö treidaamista kannattaisi aloittaa. Epäonnistumisia tapahtuu kaikilla muillakin aloilla urheilusta liiketoimintaan. Kenenkään ei kannattaisi pyrkiä ammattuurheilijaksi, jos asiaa tarkastellaan onnistumisprosentin kautta. Myöskään startup-yrittäjäksi ei

kannattaisi ryhtyä. Talouslehti Forbesin mukaan nimittäin yhdeksän kymmenestä startupista epäonnistuu. Startupeilla on siis sama onnistumis-epäonnistumisprosentti kuin treidaamisessakin. Tai itse asiassa jopa korkeampi.

Samoin kuin tulemalla urheilun maailmantähdeksi tai perustamalla menestyksekkään startupin, myös treidaamalla on mahdollisuus seitsemännumeroisiin tienesteihin. Ja se treidaamisessa viehättääkin. Siihen pisteeseen pääseminen ei kuitenkaan ole helppoa eikä todennäköistä suurimmalle osalle.

Pyysin tätä kirjaa varten Nordnetin data-analytiikkatiimiä tarkastelemaan pohjoismaisten asiakkaidemme treidausmenestystä. Määritimme treidaajaksi kaikki ne asiakkaat, joiden salkuissa oli vuoden 2019 aikana tehty yli 500 kauppaa. Tulokset yllättivät minut täysin, sillä reilusti yli puolet treidaajista oli tehnyt tuottoa. Vain 36 % yllä olevien kriteerien mukaisista tileistä oli tehnyt tappiota. Keskimääräinen vuosituotto 34,34 % on myös huomattavasti korkeampi kuin vähemmän kauppaa tekevillä asiakkaillamme. Valtaosa Nordnetin treidaajista tekikin siis voittoa! Osaselitys korkealle voittoprosentille voi piillä siinä, että voitolliset treidaajat jatkavat treidaamista, kun häviävät treidaajat tippuvat joka vuosi pois. Nordnetiä välittäjänä käyttävät myös luultavasti ammattimaisemmin treidaamiseen suhtautuvat, yksinkertaisesti paremmat treidaajat. Kuka rahaa sitten häviää? Vaikka treidaaminen on lähellä nollasummapeliä, sijoittaminen ei ole. Pitkässä juoksussa keskimääräinen sijoittaja voittaa kurssinousun myötä – toiselle puolelle ei tarvita häviäjää. Ehkä siis treidaajat saavat napsittua osan näistä pitkäjänteisen sijoittajan tuotoista? Tällöin voidaan sanoa, että treidaaminenkaan ei olisi täysin nollasummapeliä.

“Just because it’s easy to become a trader doesn’t mean being a trader will be easy.”

Miksi treidaajat epäonnistuvat?

Valtaosa treidaajista epäonnistuu, koska he eivät yksinkertaisesti tiedä, mitä ovat tekemässä. Aloituskynnys on niin matala, että kuka vain voi aloittaa treidaamisen yksinkertaisesti tekemällä talletuksen välittäjän tilille. Houkutus treidaamisen tarjoamaan vapauteen ja tuottoihin on niin suuri, että se saa miljoonia ihmisiä vuosittain aloittamaan kokeilun. Treidaaminen

aloitetaan yleensä oikealla rahalla saman tien ilman perusteiden opiskelua tai treidausstrategian tekemistä – saati testaamista ja optimointia (eng. backtesting). Lopputuloksena silloin on lähes aina pääoman menettäminen, ennemmin tai myöhemmin.

Jos mietitään mitä vain muuta suorituskeskeistä ja kilpailtua ammattia, esimerkiksi jalkapalloilijaa tai lääkäriä, pidätkö onnistumista todennäköisenä ilman koulutusta ja harjoittelua? Mikä olisi lopputulos, jos joutuisit huomenna suorittamaan polven eturistisideleikkausta? Entä kuinka monta maalia uskoisit tekeväsi saadessasi FC Barcelonan pelipaidan päällesi ja paikan avauksessa Real Madridia vastaan, 85 000 ihmisen yleisön edessä Camp Noulla? Lopputulos molemmissa tapauksissa on varma epäonnistuminen.

“You wouldn’t think about competing in the Olympics, but everybody thinks they can compete in the markets.”

– Ray Dalio

Lähtötilanne aloittelevalla treidaajalla on yhtä epätoivoinen. Finanssimarkkinoiden suurimpia pääomia kontrolloivat tahot ovat valjastaneet maailman älykkäimmät ihmiset palvelukseensa. Lisäksi tekoäly ja algoritmit auttavat ammattilaisia siinä vaiheessa, kun ihmisaivojen kapasiteetti ja nopeus eivät riitä. Koulutukseen, tutkimukseen ja IT-investointeihin käytetään miljardeja vuodessa. Siksi aloittelijan kaupankäynti mutua-tuntumalla ei kannata tuuria pidemmälle hedelmää. Pitkässä juoksussa onnistumiseen tarvitaan hyvin suunniteltu ja testattu treidausprosessi, jota toteutetaan kurinalaisesti ja systemaattisesti.

Rajaton määrä mahdollisuuksia.

Globaalit arvopaperimarkkinat tarjoavat treidaajalle lähes loputtoman määrän mahdollisuuksia hyötyä hinnan liikkeistä. Maailmasta löytyy kymmeniätuhansia listattuja yhtiöitä ja lisäksi lähes vastaava määrä erilaisia indeksi-, sektori- ja teemainstrumentteja, joilla voi ottaa kantaa tietyn osakejoukon kehitykseen. Erityisen suosittuja treidaajien keskuudessa ovat suurimpiin indekseihin (esim. Yhdysvaltain S&P 500, Nasdaq ja Saksan DAX) sidotut tuotteet. Suorien osakesijoitusten ja ETF:ien lisäksi treidaaja voi käyttää

erilaisia johdannaisia, joilla sijoitetulle pääomalle saadaan velkavipua hyödyntäen suurempi tuottopotentiaali. Samalla tietysti myös tappioriski kasvaa. Etenkin päiväkaupassa tai swing-treideissä johdannaisten käyttö voi olla perusteltua, kun tavoitellut liikkeet ovat suhteellisesti pienempiä ja vaatisivat suorina sijoituksina suuren määrän pääomaa. Tietyissä tuotteissa on myös riskienhallinnan kannalta järkeviä ominaisuuksia. Johdannaisia voi käyttää suoran spekuloinnin lisäksi myös salkun suojaamiseen. Palataan erilaisiin tuotteisiin ja niiden valitsemiseen luvussa 7.

Treidaajan mahdollisuudet eivät lopu osakkeisiin, vaan pörssikaupankäynnin kohteena ovat myös erilaiset hyödykkeet öljystä, kullasta, kuparista ja soke-rista aina soijapapuihin ja puuvillaan. Lisäksi kauppaa käydään esimerkiksi valuutoilla, velkakirjoilla ja uusimpana tulokkaana myös kryptovaluutoilla. Kaikilta näiltä markkinoilta löytyy treidaajan kaipaamaa volatilitteettiä, eli kurssiheiluntaa.

Henkilökohtaisesti olen tykästynyt erityisesti indekseillä treidaamiseen, koska silloin yhtiökohtaiset uutiset eivät tarjoa epämieluisia yllätyksiä äkillisten kurssiliikkeiden muodossa. Indekseillä voi myös käydä kauppaa lähes kellon ympäri. Indeksien lisäksi olen harrastanut mm. öljyllä treidaamista, koska sillä on tapana tehdä voimakkaita liikkeitä päivästä toiseen. Öljymarkkinoilta löytyy usein myös vahvoja trendejä, joihin mukaan hyppäämällä on mahdollisuus hyviin tuottoihin.

Tuhansien eri sijoituskohteiden lisäksi treidaaja pystyy hyödyntämään kurssiheiluntaa myös lyhyemmillä aikaväleillä, toisin kuin pitkäjänteisempi sijoittaja. Pörsseissä sijoitusinstrumenttien hinnat vaihtuvat koko ajan ja todellisuus voi olla kaukana iltautusten päätöskurssista. Normaalina kaupankäyntipäivänä osake tai indeksi voi heilua ylös–alas jopa 5 %, kun kaikki päivänsisäiset liikkeet otetaan huomioon. Luku alkaa lähestyä keskimääräisen sijoittajan vuosituottoa. En vihjaa tässä, että treidaaja saisi hyödynnettyä kaikki nämä liikkeet, vaan ennemminkin pyrin kuvaamaan sitä potentiaalia, mitä markkinoilta löytyy esim. päivätreidaajalle. Kun volatilitteetti markkinoilla kasvaa normaalista, päivittäinen heilunta voi olla vielä edelläkin esitettyä vahvempaa. Esimerkiksi koronakriisin aikaan maaliskuussa 2020 USA:n S&P 500 -indeksin kahden päivän yhteenlaskettu heilunta oli 62 %. Näin ollen vain kahdenkin päivän ajalta markkinoilta löytyi useita yli 5 %:n lasku- ja nousutrendejä hyödynnettäväksi.

Tavallinen sijoittaja tarkastelee kurssikehitystä yleensä päivän päätöskurssin kautta piirretyllä linjagraafilla tai kynttilägraafilla, jolla yksi kynttilä kuvaa yhden päivän kurssiliikettä. Tällöin luonnollisesti erilaisten kuvioiden ja trendien kehittyminen kestää viikkoja, kuukausia tai jopa vuosia. Treidaaja voi valita kaupankäyntiohjelmistostaan huomattavasti lyhyemmän tarkastelujakson (eng. timeframe).

Lyhimmillään tarkastelujakso voi olla vain 1 minuutin mittainen, jolloin jokaisen minuutin jälkeen graafille piirtyy uusi kynttilä. Näin kurssigraafeilta voi tunnistaa myös huomattavasti lyhyempiä trendejä ja kuvioita. Yhden minuutin kynttilägraafilla kynttilöitä muodostuu normaalin pörssipäivän aikana noin 500. Samaan määrään kynttilöitä päivägraafilla vaaditaan kaksi vuotta, sillä kaupankäyntipäiviä on vuodessa noin 250.

Poistin tarkoituksella kuvan 1.2 kurssigraafista aika- ja hinta-akselin. Näin ollen on lähes mahdoton sanoa, miten pitkän aikavälin kurssikehitystä se kuvaa. Kyseessä voisi hyvin olla osakkeen hintakehitystä useamman vuoden ajalta kuvaava kurssigraafi, mutta todellisuudessa siinä on yhden päivän kurssiliike. Jokainen yksittäinen kynttilä esittää graafilla 2 minuutin mittaista kurssiliikettä. Kuten kuvasta nähdään, indeksin päivämuutos on suurin piirtein 0 %, ts. se on sulkeutunut lähelle päivän avaushintaa. Treidaaja olisi kuitenkin voinut hyödyntää päivän aikana niin laskevia kuin nouseviakin kursseja useaan kertaan.

Kuva 1.2: S&P 500 -indeksin liike yhden päivän aikana. Yksi kynttilä kuvaa 2 minuutin mittaista liikettä.

Treidaustyyliä.

Treidaajat voidaan jakaa neljään eri kategoriaan sen perusteella, kuinka aktiivista kaupankäynti on. Treidaamisen ei tarvitse olla hektistä päivätreidaamista, vaan se voi olla päivätyön ohessa tehtävää swing-treidaamista tai pidemmän aikavälin positiotreidaamista. Lähdetään purkamaan treidaustyyliä aktiivisimmasta pitkäjänteisimpään.

Kuva 1.3: Esimerkki skalppauksesta, lyhyt 4 minuutin mittainen treidi 2 minuutin kynttilägraafilla.

Skalppaus (eng. scalp trading).

Skalppaajat pyrkivät keräämään nopeita ja pieniä voittoja markkinan heilahdellessa puolelta toiselle. Skalppauksessa käytetään aggressiivisesti niin long- kuin short-treidejä, joilla hyödytään niin nousevista kuin laskevistakin kursseista. Treidit perustuvat pääasiassa tekniseen analyysiin tai tarjouskirjan ja toteutuneiden kauppojen lukemiseen. Treidien kesto lasketaan sekunneissa ja minuuteissa. Skalppaajat ottavat usein treidejä myös trendejä vastaan, pyrkien hyötymään pienistä korjausliikkeistä. Skalppaaminen on yksi vaikeimmista treidaamisen lajeista, joka ei sovi useimmille treidaajille.

Esimerkki.

Skalppaaja voi pyrkiä hyödyntämään jopa trendin vastaisia liikkeitä tunnistamalla paikkoja, joissa ostajien ja myyjien välinen tasapaino kääntyy hetkellisesti. Kuvassa 1.3 skalppaaja voi selvästä ostopaineesta kertovan kynttilän kohdalla ostaa markkinaa ja myydä voitollisen position vain neljän minuutin jälkeen.

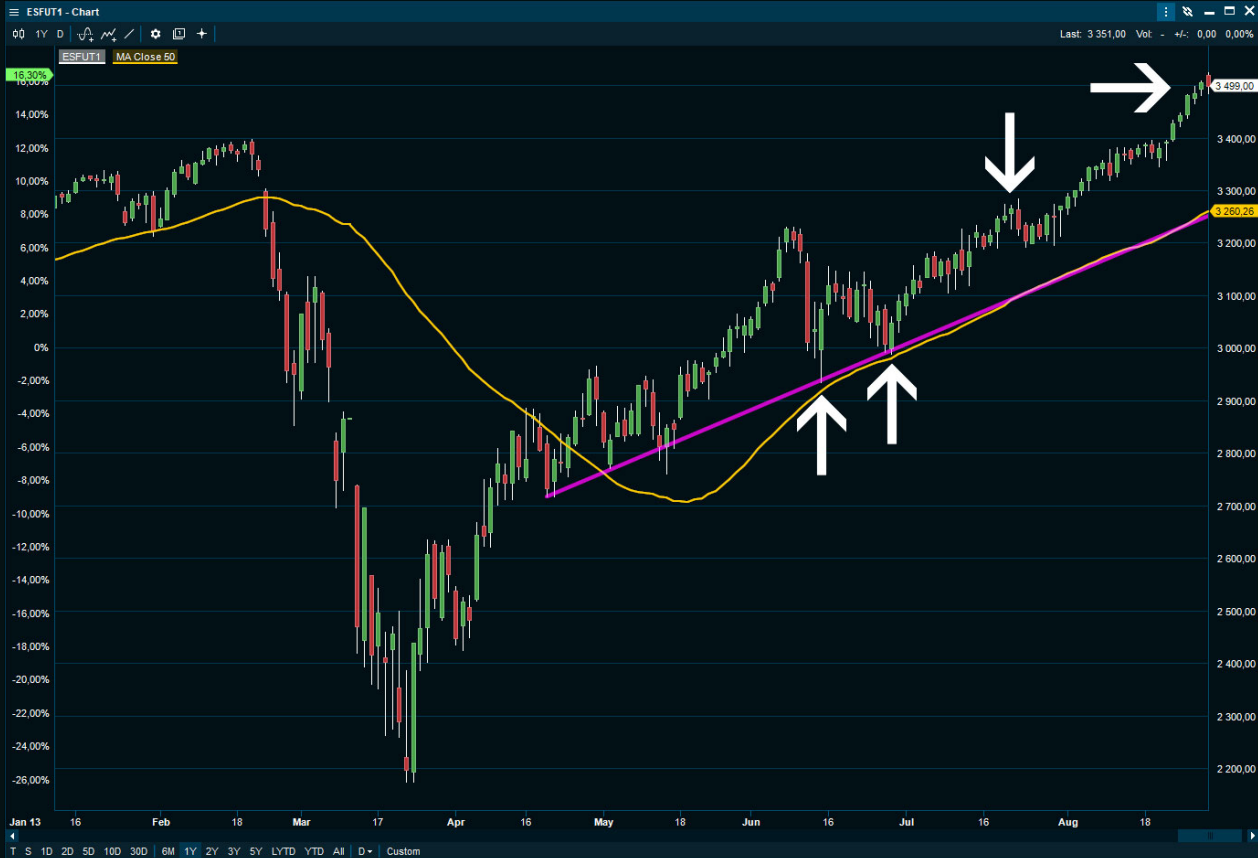
Kuva 1.4: Esimerkki päivätreidauksesta, shorttaaminen laskutrendissä 10 minuutin graafilla.

Päivätreidaaminen.

Suosituin treidaustyyli, joka sopii pääasiassa treidaamista päivätyökseen tekeville ammattilaisille. Päiväkaupassa pääosa kaupoista avataan ja suljetaan saman päivän aikana. Päivätreidaaja nukkuu yönsä siksi paremmin, kun salkussa ei välttämättä ole lainkaan avoimia positioita. Päivätreidit perustuvat pääasiassa tekniseen analyysiin, mutta niitä voi ottaa myös erikoistilanteissa fundamenttipohjalta, esimerkiksi yhtiökohtaisiin uutisiin liittyen.

Esimerkki.

Päivätreidaaja pyrkii yleensä tunnistamaan markkinatrendin ja ottamalla treidejä trendin mukaiseen suuntaan. Kuvassa 1.4 trendi on laskeva 10 minuutin graafeilla (sekä myös tätä pidemmissä aikaikkunoissa), joten treidaaja ottaa short-treidin tärkeän tukitason rikkoutuessa alaspäin ja kotiuttaa voitot ostopaineen ilmestyessä markkinoille. Esimerkkitreidin kesto on noin 1 tunti.

Kuva 1.5: Esimerkki swing-treidauksesta, ostopaikka päivägraafin tukitasolta.

Swing-treidaaminen.

Parista päivästä viikkoihin kestävät swing-treidit sopivat päivätyössäkin käyvälle sijoittajalle. Niissä pyritään yleensä hyödyntämään tunnistettavissa olevaa markkinatrendiä tai teknisen analyysin kuvioita. Swing-treidaajat hyödyntävät nousevien kurssien lisäksi myös laskevia kursseja shorttaamalla.

Esimerkki.

Swing-treidaaja pyrkii tunnistamaan markkinatrendin lisäksi tuki- ja vastustasoja, missä päätrendin vastainen korjausliike todennäköisimmin päättyy. Kuvassa 1.5 markkina on päivägraafilla nousutrendissä ja palatessaan nousevalle trendiviivalle tarjoaa kaksi kertaa hyvän riski/tuotto-suhteen ostopaikan 1–2 kuukautta kestävään swing-treidiin.

Kuva 1.6: Esimerkki positiotreidauksesta, ostopaikka viikkograafin tukitasolta.

Positiotreidaaminen.

Positiotreidaajat käyttävät fundamenttianalyysin lisäksi teknistä analyysiä markkinoiden ajoittamiseen. Position pitoaika vaihtelee kuukausista useampaan vuoteen. Päiväkynttilöiden lisäksi positiotreidaajat seuraavat myös viikko- ja kuukausikynttilöitä.

Esimerkki.

Kuvassa 1.6 jokainen kynttilä kuvaa viikon hintaliikettä. Markkinoiden useamman kuukauden mittainen korjausliike palauttaa hinnan teknisessä analyysissä tärkeälle 200 liukuvalla keskiarvolle, jonka nousukulma kertoo pitkän aikavälin trendin suunnan. Tälle tasolle muodostuu myös ostopaineesta kertova kynttilä, joka tarjoaa hyvän ostopaikan pidempäänkin treidiin, jonka positiotreidaaja olisi voinut pitää yli vuoden ajan ennen myyntiä.

Omaan treidaustyyliini kuuluvat erityisesti päivätreidaaminen ja useampia päiviä kestävät swing-treidit. Pidemmällä positioilla pystyn hyötymään markkinatrendeistä ja lyhyemmät, päivän päätteeksi suljettavat positiot varmistavat sen, että salkun sijoitusaste on alle 100 %, eli yllättäväkään yön aikana tuleva uutinen ei aiheuta liian suurta vahinkoa sijoitussalkussa.

Aloita matka kohti voitollista treidaamista.

Treidaajan osaaminen karttuu samalla tavalla kuin muissakin vaativissa ja suorituskeskeisissä ammateissa, pitkän oppimisprosessin ja käytännön harjoittelun kautta. Ennen syventävää taitoa treidaajankin täytyy aloittaa perusteista: kuinka kurssigraafeja luetaan, miten erilaiset treidauksessa käytettävät instrumentit toimivat, mitkä tekijät liikuttavat markkinoita? Vasta kun perusteet ovat hyvin hallussa, voidaan siirtyä seuraamaan markkinoita ja harjoittelemaan reaaliajassa kauppojen tekemistä. Tässä vaiheessa alat todella ymmärtämään markkinoiden toimintaa ja opit – yleensä virheiden kautta – kuinka omaa käytännön osaamistasi voi viedä eteenpäin. Oma treidausstrategiasi alkaa muotoutumaan ja löydät omaan luonteeseesi sopivan tavan käydä kauppaa. Huomaa, että tässä vaiheessa et käy kauppaa vielä oikealla rahalla, koska sinulla ei ole vielä pitkässä juoksussa todennettua, toimivaa treidausstrategiaa. Viimeisessä vaiheessa sovellat oppimaasi ja tavoitteesi on kehittyä systemaattisesti voittavaksi treidaajaksi, joka pystyy sopeuttamaan omaa treidausstrategiaansa ja -prosessiaan erilaisissa markkinaympäristöissä toimivaksi.

Treidaajan kehitysaskeleet:

- Aloittelija – perustaidot (=opiskelu)
- Ammattitaito – oman treidausstrategian ja -prosessin kehittäminen (=harjoittelu)
- Ekspertti – systemaattisesti voittava kokonaisvaltainen treidausprosessi (=ammattilaisuus)

Useimmat treidaajat epäonnistuvat, koska he hyppäävät *aloittelija*-vaiheessa tekemään kauppaa oikealla rahalla, ennen kun heillä on syvempää ymmärrystä siitä, kuinka markkinat toimivat – saati että he olisivat kehittäneet itselleen toimivaa treidausstrategiaa. Tätä voi verrata hyvin tilanteeseen, jossa lääketieteellisen ensimmäisen vuoden opiskelija laitetaan suorittamaan

sydänleikkausta. Jos et halua itse tuolle leikkauspöydälle, et varmasti myöskään halua riskeerata kovalla työllä ansaitsemiasi rahoja ennen kuin ymmärrät todella mitä olet tekemässä.

Jos tavoitteenasi on kehittyä voitolliseksi treidaajaksi, luo omalle kehityksellesi prosessi ja tiekartta, jota seuraat orjallisesti hyppimättä yli kehitysvaiheita. Ammattilaisuutta näin kilpaillulla alalla ei voi saavuttaa laittamatta itseään ja omaa aikaansa likoon, ennen ensimmäistäkään tienattua euroa. Harva treidaaja saavuttaa kolmatta tasoa alle vuodessa, useimmilla siinä menee useitakin vuosia.

Treidaaja ei ole koskaan valmis, vaan ammattitaidon ylläpito vaatii jatkuvaa halua kehittyä. Siinä missä vanhana jalkapalloilijana tiedän pelipallon ja -kentän olevan samankokoisina sekä sääntöjen pysyvän vuodesta toiseen suurin piirtein muuttumattomina, treidaamisessa markkinat elävät jatkuvassa murroksessa ja sääntöjä kirjoitetaan koko ajan uudelleen. Turvataksaan oman kilpailuedun markkinoilla treidaajan pitää siis myös pystyä kehittymään markkinoiden mukana.

“How we structure our learning process determines the chances of our success.”

– Brett Steenbarger, PhD in clinical psychology, author of several trading psychology books

Yksinopiskelu ei riitä.

Oppiminen on määritelmän mukaisesti tietojen, taitojen ja tapojen omaksumista. Oppiminen voi tapahtua joko opiskelemalla, opettelemalla tai harjoittelemalla, tai kokemuksen, esimerkin tai ympäristön vaikutuksen kautta. Treidaajan oppimisympäristö on lähtökohtaisesti melko yksinäinen ja oppiminen perustuu lähinnä kirjoista tai internetistä poimittuun tietoon. Tämä ei kuitenkaan riitä, sillä ihminen oppii parhaiten, kun yksinopiskeluun lisätään muiden (ammattilaisten tai omien vertaisten) seuraaminen ja yhdessä oppiminen. Treidaaminen ja osakemarkkinat ovat niin moniulotteinen kokonaisuus, että jos aloitteleva treidaaja ei pääse esittämään kokeneemmille treidaajille kysymyksiä sekä pallotelemaan ideoita muiden aloittelevien treidaajien kanssa, oppimisprosessi vaikeutuu ja pitkittyy, jollei vesity kokonaan.

Sen vuoksi aloittelevalle treidaajalle olisi tärkeää päästä tekemään yhteistyötä muiden treidaajien kanssa. Yhteydenpito netin välitykselläkin auttaa,

mutta vielä parempia tuloksia syntyy, jos muita pääsee tapaamaan kasvotusten. Suomestakin löytyy koko ajan aktiivisemmaksi kehittyvä treidaajien yhteisö, johon pääsee mukaan Twitterissä sekä muutamilla sijoittamiseen erikoistuneiden palveluiden keskustelupalstoilla. Treidaajille myös järjestetään muutamia pelkästään treidaamiseen keskittyneitä tapahtumia, joihin kannattaa tulla, ei pelkästään oppimaan, vaan verkostoitumaan muiden treidaajien kanssa.

Verkostakin löytyy erilaisia oppimateriaaleja treidaamiseen, mutta niihin kannattaa suhtautua aina varauksella. Valtaosa niistä keskittyy vain yhteen treidaajan kolmesta tukipilarista, yleensä treidausstrategiaan. Siten suurimmassa osassa näistä kursseista tai paketeista ainoa hyötyjä on niiden myyjä. Kannattaa siis varoa näistä treidausmaailman myyntimiehiä, jotka lupaavat valmiita strategioita, joilla treidaaminen tuo helppoa tuottoa. Muista, että strategia on vain 10 % kokonaisuudesta.

2. Opi ymmärtämään osakemarkkinoita lyhyellä aikavälillä liikuttavia tekijöitä.

Markkina seuraa likviditeettiä, ei logiikkaa.

Osakemarkkina on nöyryytysmekanismi, jonka lyhyen aikavälin heilunnan laittaminen rationaaliseen kontekstiin tarjoaa kyvykkäimmillekin ammattilaisille liki mahdottoman tehtävän. Markkinoita nimittäin ohjaavat sadat eri tekijät, jotka vaikuttavat eri tavalla eri ihmisten osto- ja myyntipäätöksiin. Rationaalisten syiden lisäksi päätöksiin vaikuttavat myös tunteet, jotka tekevät päätöksistä pikemminkin epärationaalisia. Mitä enemmän tunteet ohjaavat päätöksentekoa, sitä huonompia päätöksiä ne yleensä ovat sijoituksen tuotto-odotuksen kannalta. Lisätään päätöksentekijöiden joukkoon vielä sääntöperusteiset ostajat ja myyjät, esimerkiksi indeksirahasto, joka ostaa ja myy siihen kuuluvia osakkeita miettimättä niiden hintaa lainkaan. Päädytään siis tilanteeseen, jossa sijoituskohteiden hinnoittelu on vähintäänkin jossain määrin epärationaalinen.

“The prevailing wisdom is that markets are always right. I take the opposite position. I assume the markets are always wrong.”

– George Soros

Normaali looginen päättelykyky ei kannata pitkälle osakemarkkinoilla. Markkinat ovat täynnä korkeasti koulutettuja, viisaita ihmisiä. Jos osakkeiden seuraavat liikkeet olisivat ennustettavissa kauppatieteiden tutkinnolla tai vaikka tietyn toimialan erikoisosaamisella, olisimme pian kaikki (varakkaita) treidaajia. Siksi on tärkeää heti alkuun oivaltaa, että hinnat seuraavat pikemminkin likviditeettiä, ts. rahavirtoja, eivät logiikkaa. Tätä voi olla vaikeaa havaita, etenkin kun välillä hinnat tuntuvat liikkuvan myös loogiseen

suuntaan – mutta voin vakuuttaa, että normaalin bisneslogiikan mukainen päättely ei tuo sinulle etua muita markkinatoimijoita kohtaan. Lyhyen aikavälin voitot valuvat harvojen taskuihin, eivät massojen. Sinun pitää siis oppia ajattelemaan eri tavalla kuin muut.

Ihmisaivot ovat synnynnäisesti viritetty toimimaan osakemarkkinoiden näkökulmasta väärällä tavalla. Etenkin kun mukaan tuodaan raha sekä pelko ja ahneus sen häviämisestä tai voittamisesta, päädymme keskimäärin ostamaan, kun pitäisi myydä ja myymään, kun pitäisi ostaa. Tuo saattaa kuulostaa kliseeltä, mutta on totisinta totta. Aloittelevan treidaajan täytyy siis ensiksi oppia pois totutuista ajattelumalleista ja sen jälkeen oppia ajattelemaan ja toimimaan uuden, treidaajan ajattelumallin kautta, jota ohjaa erilainen logiikka. Kannattaa siis ikään kuin tyhjentää pää aikaisemmin opitusta ja aloittaa matka treidaajaksi puhtaalta pöydältä. Siinä auttaa tämän oppaan lisäksi vain käytännön harjoittelu. Siis virheistä oppiminen.

Tunnepuolen heikkouksia vastaan taisteluun tarvitaan myös pelisäännöt, joihin tutustaan paremmin treidausstrategian sekä kassan- ja riskienhallinnan yhteydessä. Jos selkeää sääntöjen mukaan toimivaa treidausprosessia ei kehitetä, tunteet ottavat enemmän tai myöhemmin vallan ja johtavat huonoihin sijoituspäätöksiin, pahimmillaan kassan tuhoamiseen.

Osakemarkkinat diskonttaavat tulevaa.

Me elämme nykyhetkessä, mutta osakemarkkina elää tulevaisuudessa. Yleisesti nimittäin sanotaan, että markkinat katsovat 6–12 kuukautta ajassa eteenpäin. Se selittää, miksi markkina usein kulkee uutisvirtaa vastaan. Markkinat kääntyvät yleensä laskutrendistä nousutrendiin silloin, kun uutiset ovat pessimistisimmillään ja laskuun silloin, kun kaikki on poikkeuksellisen hyvin.

Talousmediaa seuratessa käy nopeasti selväksi, että markkinoiden liikkeitä perustellaan tekijöillä, jotka tapahtuivat tänään tai eilen. Menneillä tapahtumilla ei kuitenkaan yleensä ole käytännön merkitystä, mikäli ne eivät muuta kehityssuunnan kulmakerrointa, siis markkinoiden kollektiivista käsitystä tulevaisuudesta. Taloustoimittajat eivät ole lyhyen aikavälin markkinaspesialisteja, vaikka pyrkivätkin olemaan antamalla oman näkökulmansa siitä, miksi osakemarkkina nousi tai laski minäkin päivänä. Taloustoimittajia käyttökelpoisempaa informaatiota harvoin saa myöskään markkinakomentaattoreilta, jotka ovat pääsääntöisesti rahastonhoitajia, analyytikoita, ekonomisteja tai töissä muulla finanssi-alan ammattilaisen tittelillä. Heidänpöytätyöhön ei

kuulu hyödyntää lyhyen aikavälin markkinaliikkeitä, joten ei voi edes olettaa, että heillä olisi siihen ammattitaitoa. Näiden asiantuntijoiden sijoitushorisontti on yleensä huomattavasti pidempi, mutta kun lyhyen aikavälin kommentaattoreita ei käytännössä ole ja kansa janoaa tietoa, toimittajat kääntyvät ammattilaiseksi miellettyjen tahojen puoleen.

Talousmedia toimii yleensä samalla tavalla kuin yksityissijoittajat kollektiivisesti. Mitä suurempaa laskua markkinoilla nähdään, sitä pelokkaammaksi uutiset muuttuvat. Uutisvirta on siis markkinoilla onnistumistasi vastaan. Uutiset vahvistavat sijoittajien laumakäyttäytymistä juuri väärään aikaan.

Kurssiliikkeet luovat narratiiveja.

Monet ajattelevat, että uutiset ja tapahtumat ohjaavat osakemarkkinoita. Asia on useimmiten juuri päinvastoin: osakemarkkinoiden hintakehitys ohjaa niitä tarinoita, joita markkinoista kerrotaan. Jos osakkeet laskevat, aletaan korostaa niitä negatiivisia tekijöitä, joita ympärillämme tapahtuu. Jos taas osakkeet nousevat, keskitytään uutisoinnissa positiivisiin tekijöihin.

Koska kukaan ei varmuudella tiedä tärkeimpiä markkinoita liikuttavia tekijöitä, markkinakommentaattorit yleensä toistelevat samoja teemoja yhteen ääneen. Yleensä samojen teemojen variaatioilla perustellaan niin nousevia kuin laskeviakin kurseja. Viime vuosina olemme mm. kuulleet, että:

- kauppasotahuolet laskevat pörssiä vs. kauppasotaoptimismi nostaa pörssiä.
- koronavirustartuntojen kasvu laskee pörssiä vs. koronarokotteen lupaava kehitys nostaa pörssiä.
- osakkeet laskivat asian X takia vs. osakkeet nousivat saman asian X takia.

Me ihmiset haluamme ymmärtää asioita ja keksiä niille yksinkertaisia selityksiä. Osakemarkkina on niin monimutkainen kokonaisuus, ettei sen liikkeitä yleensä voi selittää helposti, tai ainakaan rajata syitä yhteen tai muutamaankin tekijään. Tästä johtuen se mitä kuulet ja luet, ei pidä paikkaansa tai ei ole koko totuus.

Narratiivit kertovat yleensä nykyhetkestä tai menneestä, eivätkä peilaa tulevaa, kuten osakekurssit. Yllä olevista syistä talousmedia kannattaa sulkea pääosin päätöksentekoprosessin ulkopuolelle. Kerää uutisista vain faktat ja

käytä niitä omissa projektioissasi tulevaisuudesta. Älä kiinnitä huomiota mielipiteisiin tai ennusteisiin, ne ovat yleensä väärässä.

“Forecasts usually tell more about the forecaster than of the future.”

– Warren Buffett

Seuraa hintaa.

Seuraamalla markkinahintaa (todellisuutta) ja jättämällä huomioita mielipiteet (tarinat/narratiivit), toimintasi on linjassa markkinoiden kanssa ja pysyt markkinatrendien kyydissä. Yksinkertaisin tapa tehdä osakemarkkinoilla rahaa on ratsastaa trendeillä ja puolustaa pääomia, kun markkinalla ei ole selvää trendiä. Markkinoita ohjaavat sadat eri tekijät ja kaikkien markkinatoimijoiden kollektiivinen mielipide näkyy vain hinnan kautta – siksi hinta kertoo enemmän kuin tuhat mielipidettä ja faktaa.

Etenkin aloittelevan treidaajan kannattaa miettiä, kannattaako hänen käyttää paljon energiaa uutisten seuraamiseen, tulevaisuuden ennustamiseen ja kaikkien mahdollisten skenaarioiden läpikäyntiin. Suurin osa tiedosta on jo kursseissa, ennen kuin yksityissijoittajat kuulevat uutiset. Markkinoiden suurimmilla toimijoilla on mahdollisuus saavuttaa etua informaation kautta ja sen edun saavuttamiseksi käytetään satoja miljoonia euroja vuodessa. Vain vähän seuratuissa, reunamarkkinoiden pienyhtiöissä on mahdollisuus saavuttaa merkittävää informaatioetua lyhyeen kauppaan.

“Truth is what you see, opinions is what you hear.”

– Matshona Dhiliwayo

Mene eri suuntaan kuin keskimääräinen sijoittaja.

Talousmedia ja osakekurssien suunta ohjaavat ihmisjoukkojen (eng. herd) käyttäytymistä. Tämä laumakäyttäytyminen on ihmiselle hyvin tyypillistä ja siitä on kirjoitettu paljon myös akateemisessa tutkimuksessa. Ihmisillä on luontainen tarve kuulua joukkoon, olla toisten kanssa samassa veneessä ja

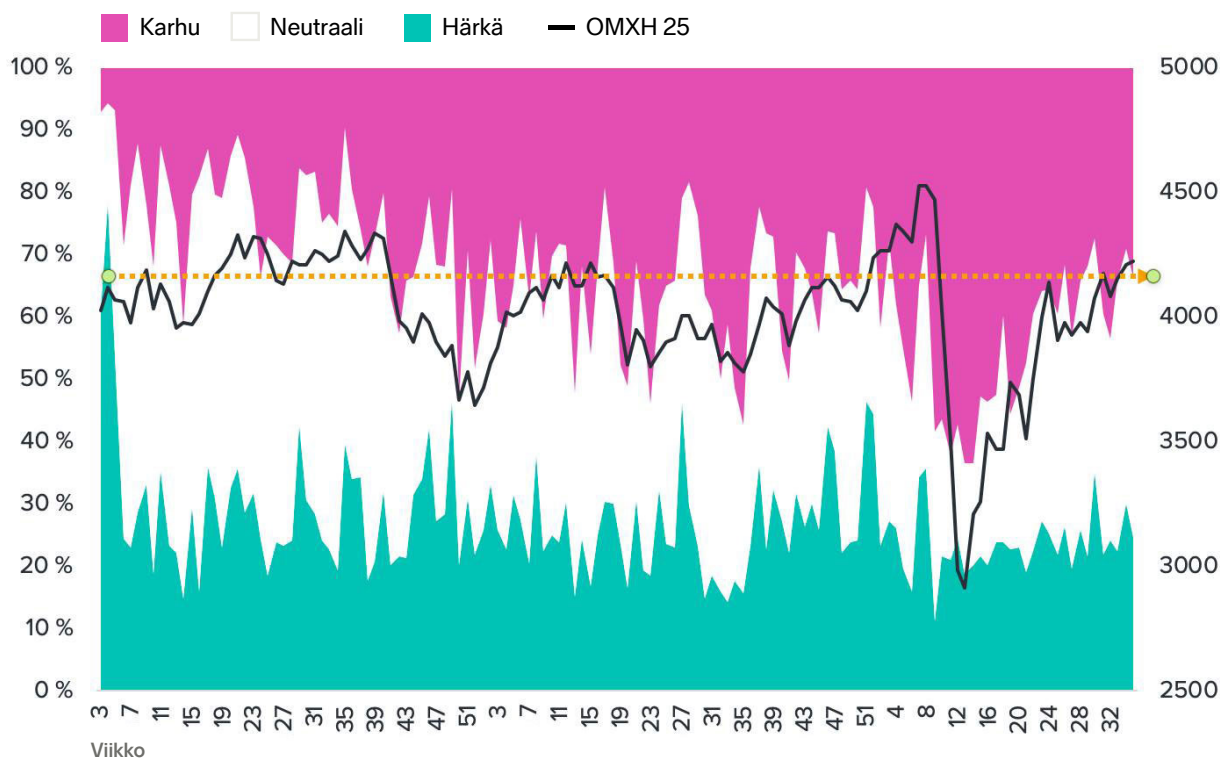
toimia konsensushakuisesti. Tämä on kuitenkin osakemarkkinoilla myrkkyä, konsensuksella ei nimittäin tehdä sijoittamisessa rahaa. Jos huomaat olevasi samaa mieltä kuin muut ympärilläsi, varoituskellojen pitää alkaa soida. Siinä vaiheessa on luultavasti hyvä aika pelata puolustuspelejä, hypätä kelkasta tai jopa vaihtaa positioiden suuntaa.

Itse pyrin aistimaan yleistä sentimenttiä ja käyttämään sitä kontraindi-kaattorina. Kun sentimentti kääntyy liian pessimistiseksi, pyrin etsimään ostopaikkoja tai toisinpäin. Yleistä sentimenttiä voi seurata uutisotsikoista tai yksityissijoittajien sentimenttikyselyistä. Suomessa yksityissijoittajien sentimenttiä mittaa analyysiyhtiö Inderesin kysely, USA:ssa American Association of Individual Investors (AAII.com) tekee viikoittain samanlaisen kyselyn. Molemmissa kysytään, miten vastaaja suhtautuu osakemarkkinan kehitykseen seuraavan 6 kuukauden tähtäimellä. Vastausvaihtoehtona on härkä (nousevat kurssit), neutraali ja karhu (laskevat kurssit).

Vaikka kysymykseen vastaavat usein samat henkilöt, sentimentti heilahtelee vahvasti osakemarkkinoiden liikkeiden mukana. Kuten kuvasta 2.1 nähdään, kurssilaskua odottavien määrä kasvaa aina kurssien laskiessa ja vastaavasti kurssinousuun uskovien määrä laskee. Yksityissijoittajat ovat siis pessimistimpiä ja pelokkaimpia aina pohjilla. Kyselyä voidaan käyttää kontraindi-kaattorina silloin, kun se saavuttaa ääriarvoja. Potentiaalisena ostosignaalinä voisi pitää tilannetta, missä karhuja vastaajista on noin 50 %.

Huomaa kuitenkin, että sijoituspäätöksiä ei kannata tehdä yhden signaalin perusteella, vaan hakea tilanteita, joissa moni tekijä kertoo samaa tarinaa. Tällöin todennäköisyytesi olla oikeassa kasvavat. Palaamme tähän konseptiin (eng. multiple factor analysis) luvussa 4.

Sentimentti viikottain ja OMXH 25.

Kuva 2.1: Inderesin viikoittainen sentimenttikysely.

Historia toistaa itseään.

Osakemarkkinat refleктоivat ihmisten käyttäytymistä ja siksi ne toistavat samoja kaavoja vuodesta toiseen. Ihmisluonto ja kokemamme tunteet heijastuvat kurssigraafeille, jotka näyttäytyvät samankaltaisilta aina nousumarkkinoiden aikana, laskumarkkinoiden aikana, pohjausprosessien aikana, uusien härkämarkkinoiden alkaessa, hypeosakkeiden kohdalla jne.

Tässä kohtaa on tärkeää huomata, että samat tilanteet tai uutiset reaali-maailman puolelta eivät välttämättä johda samoihin reaktioihin osakemarkkinoilla. Euforisessa nousutrendissä tuntuu siltä, että edes huonot uutiset eivät laske markkinaa ja voimakkaassa laskumarkkinassa mikään ei tunnu kääntävän kurssia nousuun, kuin hetkeksi. Edes talouden taantumukset eivät välttämättä näytä samalta kurssigraafien puolella. Sijoittajat kuitenkin toimivat vaistomaisesti samalla tavalla kuin ennenkin vastaavissa tilanteissa ja päätyvät näin keskimäärin olemaan väärällä puolella markkinaa.

Eikö tuntuisi loogiselta, että jos valtaosa sijoittajista olisi samaa mieltä, kurssit menisivät siihen suuntaan? Kyllä, mutta kyse ei olekaan sijoittajien

määrästä, vaan pääoman määrästä, joka todella ohjaa markkinan suuntaa. Kuten aiemmin on todettu, valtaosa sijoittajista on lyhyellä aikavälillä väärsä ja rahat hakeutuvat harvojen ja valituiden, ns. *smart money*:n taskuun.

Mutta edes *smart money* ei pysty piilottamaan tekemisiään kurssigraafeilta. Jokainen kauppa ja osakkeen tekemä liike on luettavissa kurssigraafeilla. Siksi ne kertovat enemmän kuin uutiset, sillä niiltä näkyy myös se tieto, josta ei julkisesti puhuta.

“History repeats itself on Wall Street with unfailing regularity, as in all other fields of human activity.”

– Kirjasta *How Money is Made in Security Investments*, Hall, vuodelta 1907

Utiskatalyytit markkinaliikkeiden takana.

Markkina reagoi välillä vahvasti uusiin uutisiin yhtiöistä, taloudesta tai muista markkinoiden toimintaympäristöön liittyvistä seikoista. Aloittelevasta treidaajasta voi siksi tuntua houkuttevalta treidata uutisia tai perustaa treidauspäätökset uutisvirran makro- tai mikroteemoihin. Tarjoavathan ne juuri sitä volatilitteettia, mitä treidaaja tarvitsee. Jos kuitenkin olet jo kokeillut uutisvirtaan perustuvaa treidaamista, olet huomannut sen olevan äärimmäisen vaikeaa, enemmänkin arpapeliä. Tämä johtuu useammasta tekijästä:

Markkinat diskonttaavat tulevaisuutta.

Markkinat pyrkivät ennustamaan tulevaisuutta ja hinnoittelemaan parhaan kykynsä mukaan tulevia tapahtumia. Jos tietyltä yhtiöltä odotetaan hyvää tulosta huomenna julkistettavassa osavuosikatsauksessa, se on yleensä hinnoiteltu jo osakkeen hintaan. Vain markkinaodotuksia vielä parempi tulos aiheuttaisi positiivisen kurssireaktion. Tässä kohtaa ei kannata sekoittaa analyytikoiden odotuksia markkinoiden odotuksiin. Analyytikoiden keskimääräiset ennusteet saa suoraan eri datalähteistä, mutta markkinoiden kollektiivisia odotuksia ei kukaan tiedä tarkasti. Markkinaodotukset muodostavat kaikki markkinatoimijat yksityissijoittajista hedge fundeihin ja treidaajiin. Näin ollen hyvän ja jopa analyytikkoennusteita paremman tuloksen jälkeen osake voi laskea, jos markkina kokonaisuutena odotti vielä parempaa tulosta. Positiivinen uutinen ei siis tarkoita positiivista reaktiota eikä negatiivinen

Kuva 2.2: Sähköautovalmistaja NIO:n osakekurssi putosi tulosjulkistuksen yhteydessä huolimatta analyytikkoennusteita paremmasta tuloksesta. Kaupankäynti alkoi edellispäivää korkeammalta tasolta, mutta osake laski koko päivän ja päätti 8 % miinukselle.

uutinen negatiivista reaktiota, jos uutiset eivät ole vielä positiivisempia tai negatiivisempia, mikä osakkeen tai markkinan hintaan on jo hinnoiteltu.

Ostajat ja myyjät eivät myy ennen uutista.

Toinen syy, miksi sijoittajat tai esimerkiksi talousmedia ovat ymmällään uutisreaktiosta tai perustelevat tietyn kurssiliikkeen johtuvan tietyistä uutisista, on se, että markkinoita liikuttavat tahot usein aktivoituvat vasta merkittävien uutistapahtumien jälkeen. Kuvitellaan siis esimerkiksi tilanne, jossa mennään nousutrendissä yhteen osakemarkkinoiden kannalta tärkeimpään uutistapahtumaan, USA:n keskuspankki Fedin korkopäätökseen: keskuspankin viesti on neutraali tai jopa yleisesti markkinoita tukeva, mutta silti markkina reagoi negatiivisesti uutiseen. Yleinen ajatusmalli tai median uutisointi on silloin todennäköisesti, että ”markkina odotti enemmän toimia keskuspankilta” tai vaihtoehtoisesti nostetaan joitain uhkakuvia keskuspankin negatiivisista skenaarioista. Todellisuus liikkeiden takana voi kuitenkin olla se, että suurimmat markkinatoimijat eivät halua myydä ennen keskuspankin korkopäätöstä, ja aktivoituvat kotiuttamaan nousutrendin voittojaan siinä vaiheessa, kun keskuspankki ei yllätä positiivisesti ja markkinoilta löytyy uutisen yhteydessä enemmän likviditeettiä, mihin myydä.

Kuten näistäkin esimerkeistä voi huomata, osto- ja myyntipäätökset eri markkinatoimijoiden välillä voivat erota huomattavasti eivätkä ne välttämättä liity millään tavalla tuoreimpaan uutiseen. Sen vuoksi uutisvirran treidaaminen on äärimmäisen haastavaa. Usein ammattitreidaajat perääntyvätkin markkinoilta, kun merkittäviä uutisia julkistetaan ja alkavat treidaamaan vasta 15-60 minuutin päästä, kun vaikeasti hahmotettava volatilitteetti poistuu ja markkinahinta kertoo kurssikäyrällä trendin, minkä suuntaisesti kannattaa tehdä kauppaa. Osallistuminen uutis- tai tulosjulkistuksiin on enemmän arpapeliä, kuin ammattimaista treidaamista, missä odotusarvot ovat treidaajan puolella. En siis suosittele harrastamaan sitä, jos sinulla ei ole osoittaa merkittävää etua ja historiallista menestystä uutistreidaamisessa.

Treidaajan pitää kuitenkin aina olla tietoinen treidauskohteidensa merkittävistä uutisjulkistuksista. Yhtiökohtaisten uutisten lisäksi etenkin indekseihin kuuluvia suurempia osakkeita liikuttavat makrouutiset, kuten keskuspankkien korkopäätökset, työpaikkatilastot, ostopäällikköindeksit ja muut vastaavat indikaattorit talouskehityksen suunnasta. USA:n makrodata vaikuttaa vahvimmin globaaleihin osakemarkkinoihin, sillä osakemarkkinat seuraavat enemmän tai vähemmän jenkki-indeksien kehitystä. Tämän vuoksi seuraan itse tarkimmin S&P 500 -indeksin kehitystä sekä USA:n makrouutisia, koska ne antavat suuntaviivat myös Helsingin pörssin kehitykselle.

Uutisten osalta ehkä tärkeintä on sisäistää, että uutisessa tärkeintä ei ole otsikko eikä sisältö, vaan se, kuinka markkina siihen reagoi. Koska kukaan ei voi tietää kaikkien markkinatoimijoiden keskimääräistä odotusta uutiseen eikä sitä, mitä osakkeen/markkinan hintaan on jo hinnoiteltu, ainoa tekijä mitä kannattaa seurata, on hinta.

“If you don’t read the newspaper, you’re uninformed. If you read the newspaper, you’re misinformed.”

– Mark Twain

Fundamenttianalyysi ei toimi lyhyellä aikavälillä.

Suuri osa sijoittajista pyrkii löytämään sijoituskohteita fundamenttianalyysin perusteella, missä päähuomio keskittyy tarkasteltavan yrityksen liiketoimintaan, taseeseen ja tulevaisuuden kassavirtoihin. Sijoittaja pyrkii analyysin avulla haarukoimaan yrityksen todellista arvoa ja vertaa sitä yhtiön sen hetkiseen pörssikurssiin. Jos nykykurssi vaikuttaa sijoittajan mielestä edulliselta, sijoittaja voi pyrkiä hyödyntämään erotusta ostamalla osaketta.

Lähes jokaisella suuryhtiöllä on analyyttikoseuranta, eli pankin tai yhtiöanalyysiin erikoistuneen yrityksen analyytikko seuraa työkseen kohdeyhtiön liiketoimintaa ja pyrkii ennustamaan sen tulevaa kehitystä. Osavuositarkastuksista saatavan tiedon lisäksi analyytikot pääsevät yleensä myös tapaamaan yritysten johtoa ja esittämään tarkentavia kysymyksiä. Kattavan analyysin perusteella analyytikko antaa osakkeelle tavoitehinnan (yleensä 12 kk tähtämällä) sekä osta/myy-suosituksen.

Sijoittajia monesti hämmentää pörssin epärationaaliselta vaikuttava käytös, kun vahvojen fundamenttien yhtiöiden kurssit, joilla tavoitehinnat ovat huomattavasti nykyhintaa korkeammalla, laskevat viikosta toiseen. Välillä tuntuu myös siltä, että hyvätkään uutiset eivät jaksaa nostaa kursseja. Tämä johtuu siitä, että pörssi antaa lyhyellä aikavälillä fundamenteille vain vähän painoarvoa. Tärkeimmät syyt kurssiheiluntaan löytyvät pörssisykleistä sekä ostajien ja myyjien epätasapainosta. Lyhyellä aikavälillä tässä kontekstissa tarkoitan 6 kuukauden–2 vuoden tarkastelujaksoa.

Ostajat ja myyjät määrittävät vallitsevan kurssitason.

Osakkeiden hinnan pörssissä määrittää kysyntä ja tarjonta. Sijoittajan on siis hyvä sisäistää, että vallitseva pörssikurssi ei välttämättä kuvaa alla olevan liiketoiminnan arvoa, vaan ainoastaan edellistä hetkeä, jolloin yksi myyjä ja yksi ostaja ovat päässeet sopimukseen hinnasta, jolla osake vaihtaa omistajaa.

Kurssien voi kuitenkin pääsääntöisesti olettaa olevan jossain määrin järkevässä hintahaarukassa. Aina näin ei kuitenkaan ole. Esimerkiksi kelpaa hyvin vaikka maaliskuun 2020 koronapaniikki, jossa laadukkaidenkin yhtiöiden osakkeita myytiin jopa yli 40 %:n alennuksella verrattuna kuukautta aiempiin noteerauksiin. Näin suuri pörssilasku hinnoitteli jonkinlaista maailmanlopun skenaarion, jossa vain osa yhtiöistä selviää ja niidenkin tulokset romahtavat pitkäksi aikaa. Yrityksen arvostusta määritettäessä yhden vuoden tulos vastaa vain noin 5–10 %:n osuutta yrityksen arvosta ja siten väliaikaisen 20 %:n

tulospudotuksen tulisi laskea kurssia vain noin 2 % ($0,1 * 0,2$). Koronakriisin poikkeuksellisia vaikutuksia yrityksiin ei voi vähätellä, mutta maaliskuussa osakkeita myytiin täysin niiden liiketoiminnasta riippumatta – myös koronakriisin selvät voittajat kokivat noin 30 %:n kurssilaskun ennen kuin niiden osakkeet nousivat uusiin kaikkien aikojen huippuihin (esim. Amazon, Shopify, Adobe ja NVIDIA). Fundamentit eivät siis selittäneet kurssiliikkeitä tälläkään kertaa. Enkä muuten tiedä yhtäkään fundamenttianalyttikkoa, joka olisi osannut ennustaa vuoden 2020 kurssikehitystä oikein.

Poikkeuksellisempiakin tilanteita on nähty historiassa. Vuoden 2010 toukokuussa ns. “Flash Crash” sai ostajat ja myyjät tekemään kauppaa lähes absurdeilla hintatasoilla. Indeksitasolla S&P 500:ssa nähtiin noin 9 %:n pudotus päivän sisällä (josta 7 % vain 15 minuutin aikana), mutta yksittäisissä osakkeissa erot korostuivat entisestään. Kahdeksalla S&P 500 -indeksiin kuuluvalla suuryhtiöllä käytiin kauppaa alimmillaan 1 sentillä. Toisaalla mm. Applen osake noteerattiin korkeimmillaan 100 000 dollarissa. Osasta päivän outoa hinnankehitystä voi syyttää kaupankäyntialgoritmeja, mutta samaan hengenvetoon on syytä todeta, että ne vastaavat tänä päivänä yli puolesta pörssikaupoista, ts. niillä on merkittävä vaikutus hinnanmäärityksessä. Indeksitasolla Flash Crash ei myöskään ollut mikään hetkellinen markkinahäiriö, sillä indeksi valui vielä saman kuukauden aikana romahduspäivän pohjien alapuolelle.

Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä siitä, kuinka hinnat määräytyvät osakemarkkinoilla epärationaalisesti. Samaa epärationaalista hinnoittelua esiintyy pienemmässä mittakaavassa joka päivä. Yksi treidausstrategia onkin etsiä eri markkinoilta väärinhinnoiteltuja osakkeita ja pyrkiä tekemään voittoa näillä hinnoitteluvirheillä.

Pörssisyklit ohjaavat kurssikehitystä.

Osakekurssit heiluvat huomattavasti enemmän, kuin kaupankäynnin kohteena olevien yritysten todellinen arvo. Tämä johtuu edellä esitetystä kysynnän ja tarjonnan vaikutuksesta sekä käyttäytymismalleista, jotka ohjaavat ihmisten päätöksentekoprosesseja. Markkinapsykologia on lyhyellä aikavälillä merkittävä kurssiliikkeiden ohjaaja, joka muodostaa kurssiliikkeitä vahvistavia trendejä. Trendeillä on tapana kestää pidempään kuin voisi odottaa ja ne vievät osakekursseja hetkittäin epärationaalisen korkeille tai matalille arvostustasoille.

Nämä syklit voidaan jakaa lyhyen ja pitkän aikavälin sykleihin. Lyhyemmän aikavälin syklit voivat kestää kuukausia, siinä kun pidemmät syklit kestävät jopa vuosia. Ne ohjaavat ja vaikuttavat markkinatoimijoiden psykologiaan sekä siten antavat oikeutuksen osakkeiden arvostustasojen nousulle yli (tai laskulle alle) pitkän aikavälin keskiarvon. Pitkissä sykleissä arvostustasot voivat pysyä pitkään koholla tai matalana, vaikeuttaen fundamenttiperustein sijoittavien päätöksentekoa. Sykliennakointi on vaikeaa ja usein ne kestävät pidempään kuin voisi odottaa. Usein vahvimmat liikkeet koetaan juuri syklien päätteeksi, kun vastakkaisen mielipiteen omanneet härät tai karhut heittävät pyyhkeen kehään ja liittyvät samaan trendiin arvostustasoista huolimatta. Sen vuoksi vahvojen nousujen shorttaaminen on äärimmäisen vaarallista. Sama pätee vahvoissa laskutrendeissä, joissa putoaviin puukkoihin tarttuminen voi viiltää syvän loven myös sijoitussalkun puolelle.

Usein on helppo sanoa, milloin markkinoiden tai osakkeiden liikkeet muuttuvat epärationaalisiksi, mutta hankalampaa on sanoa, kuinka paljon epärationaalisimmiksi niillä on mahdollisuus vielä muuttua. Sentimentti ajaa markkinaliikkeitä aina pidemmälle, kuin pelkän logiikan perusteella olisi ikinä mahdollista perustella.

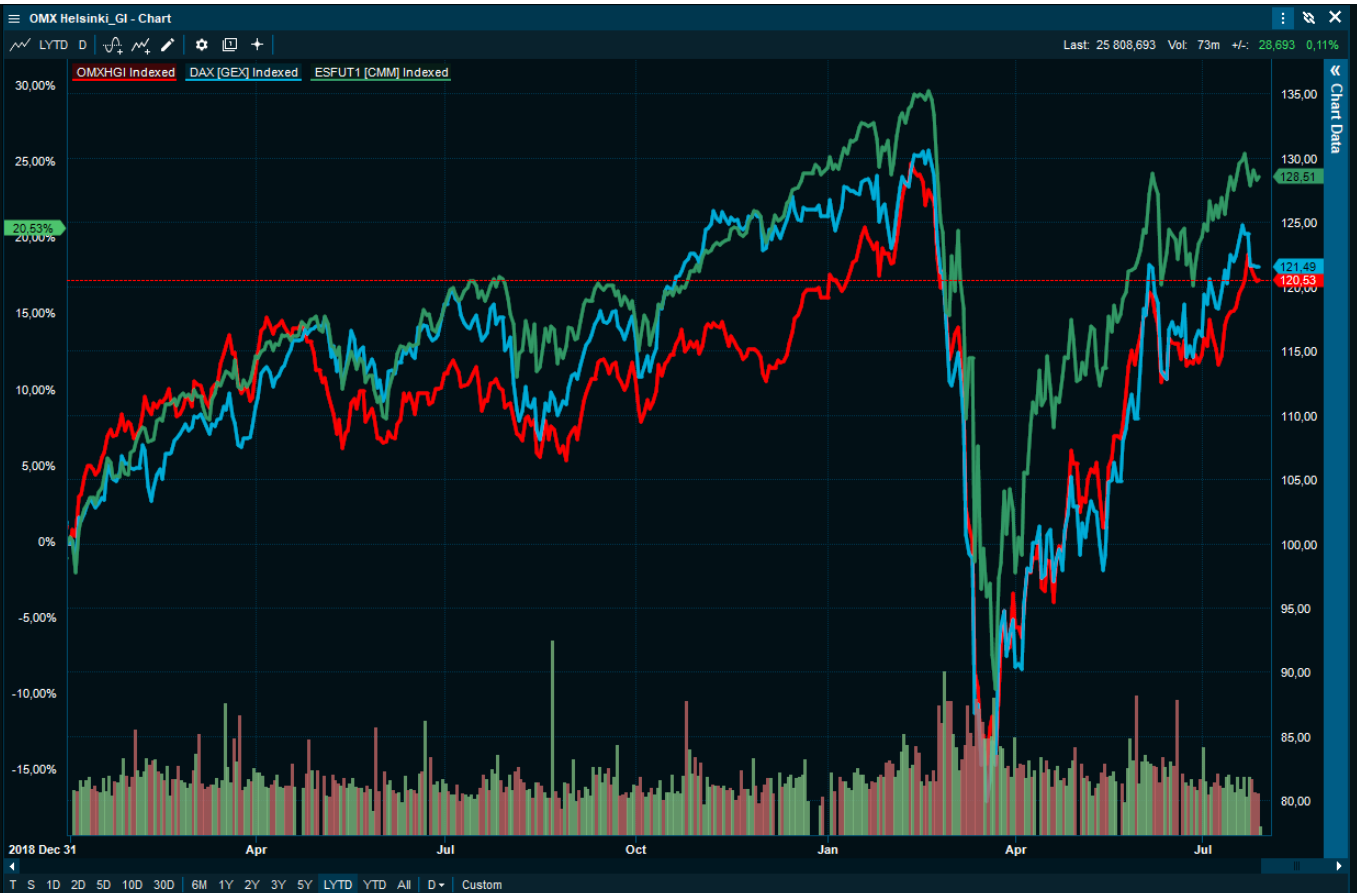
“The market can remain irrational longer than you can remain solvent.”

– John Maynard Keynes

Yksi, globaali pörssi.

Globaalit finanssimarkkinat ovat nykypäivänä niin vahvasti liitoksissa toisiinsa, että pienikin liike päämarkkinoilla näkyy heti myös muissa pörsseissä. Yllättävä tulos esimerkiksi Yhdysvaltain presidentinvaaleissa heijastuu välittömästi myös OMXH-yhtiöihin, vaikka sillä ei olisi mitään vaikutusta itse yhtiön liiketoimintaan. Jos verrataan Helsingin pörssin yhtiöiden (OMXH-GI-indeksi, punainen, ks. kuva 2.3) kehitystä 30 saksalaiseen (DAX, sininen) tai 500 amerikkalaiseen yhtiöön (S&P 500, vihreä) viimeisen puolentoista vuoden ajalta, nähdään että ne korreloivat lähes täydellisesti keskenään. USA–Kiina kauppasota, Trumpin twiitit, Yhdysvaltain keskuspankin poikkeuksellisen elvyttävä politiikka, öljyn romahdus ja koronavirus ovat siis vaikuttaneet pörssi-indekseihin ja niihin kuuluviin osakkeisiin täysin samalla tavalla.

Vaikutukset yhtiöiden tuloksiin eivät tietenkään todellisuudessa ole niin identtisiä kuin tältä kurssigraafilta voisi kuvitella, vaan kurseja ohjaavat toisiinsa kytkeytyneiden markkinoiden pörssisyklit ja niiden ympärille kehitetyt narratiivit.

Kuva 2.3: Helsingin pörssin, Saksan DAX-indeksin ja USA:n S&P 500 -indeksin kehitys vuoden 2019 alusta.

Suurin korrelaatio globaaleihin indekseihin on pääindeksiin kuuluvilla Large Cap -yhtiöillä. Yhtiökohtaisia eroja toki löytyy, mutta ne korostuvat lähinnä niiden päivien ympärillä, kun markkinoille tulee uusia yhtiökohtaisia tietoja (esim. osavuosikatsaukset). Jos indeksit ovat vahvassa laskussa maailmalla, vetävät ne lähes poikkeuksetta suomalaisetkin yhtiöt laskuun ilman yhtiökohtaisia uutisia.

Osakkeet voivat romahtaa yli 50 % milloin tahansa.

Mikään yritys ei ole immuuni kriiseille tai yllättäville tapahtumille, joita on etukäteen mahdotonta tai vaikeaa ennustaa. Vaikka olisit sijoittanut laadukkaita yhtiöitä ja parhaimpia kasvuprosentteja takoviin yhtiöihin, näistä yhtiöistä täysin ulkopuoliset tapahtumat voivat romahduttaa osakekurssit minä hetkenä hyvänsä. Koronakriisi toimii tästä viimeisimpänä esimerkkinä. Alle kuukaudessa pääindeksit laskivat noin 40 %, monet yhtiöt tätäkin enemmän. Kun finanssimarkkinoilla iskee päälle epäluottamus ja hätätila, omaisuusluokkien arvostukset eivät merkitse enää mitään, kun kaikkia sijoitusinstrumentteja likvidoidaan kilpaa ja ostajien sekä myyjien välinen tasapaino on hetkellisesti täysin vinoutunut. Koronakriisissä laskivat riskisimpien omaisuusluokkien lisäksi poikkeuksellisesti myös turvasatamina pidetyt omaisuusluokat, kuten valtionvelkakirjat ja kulta.

Yhtiökohtaisen riskin lisäksi täytyy siis ottaa huomioon markkinariski. Ota tämä huomioon strategiassasi ja ole valmis suojaamaan ("hedge") long-positiosi tai sulkemaan positiot (stop loss) huolimatta siitä, kuinka hyvään yhtiöön olet sijoittanut ja miten ruusuisena näet sen tulevaisuuden. Kaikki voi muuttua hetkessä ja maailmantalous voi ajautua pitkäänkin lamaan, jossa osa yhtiöistä joudutaan kuoppaamaan kokonaan. Yllättävät riskit voivat realisoitua myös muista kuin talouteen liittyvistä syistä, esimerkiksi sektoritasolla valtioiden regulaatiosta tai disruptiivisista uusista toimijoista johtuen.

Lähes vuosittain osakemarkkinoilla nähdään 5–10 %:n korjausliikkeitä, jotka kestävät muutamista viikoista muutamiin kuukausiin. Mutta aika ajoin ajaudutaan myös keskimäärin 1–3 vuotta kestäviin karhumarkkinoihin, joissa osakkeiden hinnat ovat pitkään laskutrendissä. Koronakriisiä edeltävissä karhumarkkinoissa, finanssikriisissä ja 2000-luvun alussa IT-kuplan puhjetua, pääindeksit laskivat yli 50 %. Laskumarkkinat usein korostuvat reuna-markkinoilla, kuten Suomessa, missä edellä mainituissa karhumarkkinoissa laskettiin indeksitasolla lähes 70 % molemmissa.

Pitkäjänteisen osake- tai indeksisijoittajan salkku voi jäädä jopa yli vuosikymmeneksi junnaamaan paikoilleen, kunnes indeksit palautuvat pitkistä karhumarkkinoista. Treidaajan etuoikeus on mahdollisuus hyötyä niin laskevista kuin nousevistikin kurseista, jolloin realistinen tavoite on tehdä positiivista tuottoa joka vuosi. Kuten korkoa korolle -laskelmista tiedämme, tappiolliset vuodet ovat melkoinen rasite pitkän aikavälin tuottojen tavoittelussa, siksi laskevista kurseista hyötyminen, eli shorttaaminen, on hyvä lisäys treidaa-

jan työkalupakkiin. Tämäkään ei välttämättä tarkoita, että salkku täytyisi myydä tyhjäksi osakkeista, vaan sitä voi suojata, eli ostaa ns. hedge-posi-
tioita. Voit esimerkiksi ottaa indeksishortin tilanteessa, jossa uskot salkkusi
omistusten pärjäävän indeksejä paremmin tai ainakin vastaavan indeksien
kehitystä. Pitkäaikaisempien omistusten myyntiin voi myös liittyä verorasite
(voitot realisoituvat verotettavaksi), jolloin salkun hedgaaminen shorttaamal-
la voi olla järkevin vaihtoehto.

3. Sijoittajapsykologia sekä riskien- ja kassanhallinta.

Treidaamisessa osto- ja myyntipaikkojen tunnistaminen on vain 10 % kokonaisuudesta, loput 90 % on psykologiaa sekä kassan- ja riskienhallintaa.

Osakemarkkinat ovat kuin kesyttämätön peto, joka vaanii ja yllättää sinut silloin, kun sitä vähiten odotat. Sen sijaan, että yrittäisit kesyttää markkinoita, kesytä omat ajatuksesi ja opi reagoimaan oikein niihin psykologisiin haasteisiin, joita osakemarkkinat päivästä toiseen tiellesi heittävät.

Markkinoilla voi nimittäin todellakin tapahtua milloin vain, mitä vain. Hyväksy, ettet tiedä tulevaa ja valmistaudu siihen kehittämällä treidausprosessi, jossa markkinoiden liikkeestä, uutisista sekä muista mieleesi ja tunteisiisi vaikuttavista tekijöistä huolimatta pystyt toimimaan rauhallisella, järkevällä ja systemaattisella tavalla.

Treidausprosessisi koostuu kassan- ja riskienhallinnasta, psykologiasta ja treidausstrategiasta. Kuten johdannossa kirjoitin, riskienhallinta ja psykologia ovat ylivoimaisesti tärkeimmät näistä kolmesta tukipilarista. Sen vuoksi käsittelen niitä ennen kuin siirrymme puhumaan teknisestä analyysistä tai treidausstrategioista. Jos tätä kokonaisuutta ei hallitse, mikään treidausstrategia ei tule toimimaan.

“Risk comes from not knowing what you’re doing.”

– Warren Buffett

Opi ajattelemaan ja toimimaan kuin kasino.

Treidaaminen on käytännössä matematiikkaa – prosentti-, plus- ja miinuslaskuja. Menestyksekkäs treidaaminen tarkoittaa riskien ottamista silloin, kun odotusarvot ovat puolellasi. Sen sijaan, että toimit kuin uhkapelaaja,

ala toimia kuin olisit kasino. Kasinoilla ja muilla rahapelien tarjoajilla on aina todennäköisyydet puolellaan, toisin sanoen heillä on kilpailuetu suhteessa kaikkiin pelaajiin. Treidaamisessa kilpailuedusta puhuttaessa käytetään termiä *edge*.

Kun istut rulettipöytään, mahdollisuudet punaiselle tai mustalle ovat näennäisesti lähelle 50/50. Kasinolla on kuitenkin sääntöihin kirjattuna oma kilpailuetu, numero 0. Näin ollen kasinon eduksi ruletissa muodostuu 2,7 % (1/37). Jokaista rulettipöydässä pelattua miljoonaa euroa kohden kasino voi siis odottaa tuottoa noin 27 000 €.

Treidaajana tavoitteenasi on kehittää samanlainen *edge*.

Johdonmukaisia tuottoja sattumanvaraisista lopputuloksista.

Kasino ei voi koskaan odottaa voittavansa seuraavalla rulettikierröksellä. Sama pätee treidaajaan. Vaikka kasinolla on *house edge*, jokaisella kierroksella on sattumanvarainen lopputulos. Mutta kun otoskoko kasvaa, sattuman määrä lopputuloksissa poistuu ja kasino jää varmasti voitolle.

Siinä missä *edgen* omaavan treidaajankin treidien lopputulokset ovat arvaamattomia mikrotasolla, tulosten ennustettavuus kasvaa makrotasolla. Pienikin kilpailuetu tuo pitkässä juoksussa loistavia tuloksia, mutta koska loistavaankin treidausprosessiin kuuluu pakollisena osana tappiot, ihmismielen psykologinen reaktio usein pilaa tuon *edgen*, kun tappiot saavat treidaajan sortumaan ylitreidaamiseen, panoksen kasvattamiseen, kostotreidaamiseen tai muihin treidaamisen psykologisiin sudenkuoppiin.

Psykologia ja tunteet ovat onnistumisesi tiellä, case: häviäminen.

Warren Buffettin ensimmäinen sijoitussääntö kuuluu: "Älä koskaan häviä rahaa." Toinen kahdesta säännöstä on: "Älä koskaan unohda sääntöä numero 1." Tässä sijoittaminen ja treidaaminen eroavat toisistaan huomattavasti. Treidaamiseen nimittäin kuuluu luontaisena osana myös häviäminen. Voimme edelleen käyttää esimerkkinä kasinoa: kasinokin häviää lähes 50 % pelikierröksistä. Silti kasinon pyörittäminen on itse pelien osalta erittäin kannattavaa liiketoimintaa.

Yksi tärkeimmistä treidaajan kehitysaskelista on oppia häviämään. Tämä on yksi niistä monista asioista, joissa aivoissamme sijaitsevat tunteiden ja toimintojen kaavat on koodattu treidauksen kannalta epäedullisella tavalla. Olemme elämämme aikana oppineet toimintamallit, joilla pyritään karttamaan epäonnistumista, usein kaikin mahdollisin keinoin. Kun epäonnistumme treidaamisessa, mielemme valtaavat negatiiviset tunteet, kuten viha, pettymys, pelko ja epätoivo. Näiden tunteiden herääminen aivoissamme aiheuttaa voimakkaita ja tahdosta riippumattomia fysiologisia muutoksia kehossa, jotka aktivoivat autonomista hermostoa ja voivat esimerkiksi kiihdyttää sydämen sykettä tai saada kädet hikoilemaan. Jos olet jo tehnyt treidejä oikealla rahalla, ehkä tunnistat kokeneesi näitä fysiologisia reaktioita joko treidin aikana tai sen jälkeen? Itse muistan hyvin nämä tunteet, jotka etenkin aloittelevana treidaajana olivat vahvoja – ja yleensä sitä vahvempina ne tuntuivat, mitä suuremmista euromääristä, toisin sanoen riskeistä treideissä oli kyse.

Tiedostamme tunteemme yleensä vain silloin, kun ne ovat riittävän voimakkaita, mutta myös tiedostamattomat tunteet ohjaavat päätöksentekoamme. Päätöksenteko perustuu järjen ja tunteiden yhteistyöhön. Treidaamisessa aivosi ovat jatkuvassa stressitilassa ja juuri silloin ne ovat haavoittuvaisimmillaan, mikä johtaa siihen, että tunteet hämärtävät kykyäsi toimia rationaalisesti. Tämä korostuu etenkin silloin, kun koet tunteesi voimakkaimpina, yleensä siis tappion, pelon tai epätietoisuuden hetkellä.

Ammattitreidaajat osaavat käsitellä tunteitaan aloittelijoista poikkeavalla tavalla. He ovat onnistuneet purkamaan aivojen puolustusmekanismin hyväksymällä potentiaalisen tappion jo etukäteen. Nämä ammattilaiset ovat myös rakentaneet syvän itseluottamuksen omaa treidausprosessiaan kohtaan, jota tuhannet toistot ja kattava ymmärrys markkinan toiminnasta auttavat lisäämään.

Myös sinä voit oppia käsittelemään tunteitasi tavalla, joka tukee onnistumistasi treidaajana. Ensimmäinen askel tässä prosessissa on tietoisesti muuttaa suhtautumista tappioihin. Tappioita tulisi tarkastella treidaamisessa samalla tavalla kuin yrittäjä käsittelee kuluja. Ne ovat kiinteä ja pakollinen osa liiketoimintaa. Tappio ei siis tarkoita epäonnistumista, vaan väistämätöntä kulua, joita tosin on mahdollista optimoida. Näille kuluerille tulee riskien- ja kassanhallinnassa asettaa euromääräiset ylärajat, jolloin myöskään mikään yksittäinen tappio ei laukaise emotionaalista reaktiota.

“Winners are not afraid of losing. But losers are. Failure is part of the process of success. People who avoid failure also avoid success.”

– Robert Kiyosaki

Vielä kun opit käsittelemään tappiollisia treidejä oppimiskokemuksina, olet saavuttanut korkeimman psykologisen tason tappioiden hyväksymisessä. Tappiot ovat markkinan tapa antaa sinulle palautetta treidausprosessistasi. Siten epäonnistuminen ja tappiot ovat osa kehitysprosessiasi ja tietäsi kohti menestystä. Tappiollisista treideistä kannattaa siksi pitää kirjaa, käydä niitä uudelleen läpi ja sitä kautta kehittää omaa prosessia – muuten olet hävinnyt rahaa turhaan.

“What you learn in one failure you utilize in your next success.”

– Henry Ford

Paranna omaa päätöksentekoasi – miten syntyy menestyvä mieli?

Treidaajan työ koostuu pääasiassa ruutujen ääressä istumisesta, eikä varmaan näytä sivullisen mielestä kovin stressaavalta. Totuus on kuitenkin jotain aivan muuta. Treidaaminen on poikkeuksellisen intensiivistä ja psykologisesti kuormittavaa työtä. Jokaisella treidaajan tekemällä päätöksellä on suuri vaikutus yksittäisten treidien onnistumiseen ja sitä kautta menestykseen treidaajana. Siten päätöksentekoprosessin tärkeys korostuu treidaajan työssä. Kun tavallisessa toimistotyössä stressitasoa voi nostaa mm. työtehtävien vaativuus, ajan puute tai liiallinen vastuu, treidaajalla stressitekijöitä on normaaliakin enemmän. Epävarmuus tuotoista on yksi eniten onnistumisen painetta lisäävistä tekijöistä. Treidaajalla ei ole kiinteitä kuukausituloja, eikä mikään työmäärä takaa tuloja, toisin kuin useimmissa ammateissa. Lisäksi treidaaja voi milloin vain hävitä jo tienaanansa varat. Jos oma tai jopa perheen toimeentulo on riippuvainen treidaustuotoista, täytyy treidaajan pystyä hallitsemaan omaa mieltään, jotta päätöksentekokyky säilyy hallinnassa stressitilanteissakin.

Henkisestä suorituskyvystä, mindfulness-harjoitteista ja muutenkin psykologiasta puhuminen voi tuntua sinusta kaukaiselta, etenkin jos olet alkanut lukea tätä kirjaa treidaustuotot silmissäsi kiiluen. Voin kuitenkin kokemukselta vakuuttaa, että tuottojen saavuttaminen ymmärtämättä päätöksentekoon vaikuttavia mentaalisia tekijöitä on pitkässä juoksussa vaikeaa, jollei mahdollonta. Samalla tavalla, kun ihminen treenaa fyysistä kuntoaan, myös henkistä kuntoa täytyy treenata – etenkin treidaajan.

Tutkija, valmentaja ja entinen poliisin erikoisyksikkö Karhun operatiivinen johtaja Harri Gustafsberg on erikoistunut tutkimaan ihmisen kykyä toimia paineen alla. Hän on myös väitellyt aiheesta tohtoriksi jätettyään poliisin tehtävät. Gustafsberg on kehittänyt menetelmiä henkisen suorituskyvyn (mental performance) vahvistamiseen ja puhuu kirjoissaan tilannetajusta. Tilannetajulla tässä yhteydessä tarkoitetaan ymmärrystä itsestään sekä siitä, mitä ympärilläsi tapahtuu. Tilannetajuun vaikuttaa myös se, mitä johtopäätöksiä ihminen näistä havainnoista tekee. Hyvä tilannetaju edellyttää niin itsensä johtamisen kuin oman mielen johtamisen taitoja. Oman mielen johtamisen taitoja ovat ajattelu- ja tunnetaidot sekä kyky tunnistaa ja ohittaa omia ajatusvirheitä. Näin ollen hyvää tilannetajua tarvitaan kaikissa päätöksentekoa vaativissa tilanteissa. Erityisesti sitä tarvitaan tilanteissa, joissa toimitaan paineen ja stressin alla tai päätöksiä täytyy tehdä nopeasti.

Törmäsin ensimmäisen kerran Gustafsbergiin Karhuryhmä-kirjassa, joka kertoo tositarinoita poliisin erikoisyksikön historiasta tarinoiden, mutta myös poliisimiehen mielen kautta. Erikoisyksikön jäsenet toimivat keikoillaan äärimmäisessä mielen jännitys- ja stressitilassa, joka johtuu niiden ennalta-arvaamattomuudesta sekä niihin liittyvästä jännityksestä ja pelosta. Stressitilassa ihmismieli toimii epäluotettavasti ja epärationaalisesti – välillä se jopa jähmetyttää koko päätöksentekoprosessin. Vaikka poliisin erikoisyksikön ja treidaajan käytännön työ eivät voisi olla kauempana toisistaan, tunnistin kirjasta huomattavia samankaltaisuuksia liittyen siihen, kuinka mieli toimii – tai pettää – stressitilanteissa.

Jokaisen treidaajan täytyy kehittää treidaamiseen ja juuri omaan treidausprosessiin sopivia rutiineita, joita aivomme harjaantuvat toistamaan automaattisesti ja intuitiivisesti ilman, että ne kuormittavat päätöksentekoa tai herättävät tunnereaktioita. Henkistä suorituskkyä taas voi kehittää uudelleenohjelmoimalla omaa keho–mieli-tilaa ajatuksien, tunteiden, fysiologian ja tietoisuuden kautta.

Tunteiden säätämisestä, huomion suuntaamisesta, mielen kuorman hallitsemisesta sekä rutiinien jalostamisesta voisi kirjoittaa loputtomasti, mutta tässä yhteydessä joudun tyytymään edellä kuvattuun pintaraapaisuun. Suosittelen kuitenkin perehtymään näihin asioihin tarkemmin. Yksi hyvä lähtökohta on Gustafsbergin ja Helena Åhmanin kirja *Tilannetaju – Päätä paremmin*.

Pahin vastustajasi on korviesi välissä.

Psykologiassa havaitut kognitiiviset havaintoharhat selittävät, miksi sijoittajat panikoivat myymällä kurssilaskuissa tai eivät ainakaan uskalla ostaa silloin, kun pitäisi (riskiaversio), juoksevat nousevien osakkeiden perässä (fear of missing out) ja ostavat laskutrendissä olevia, heikkenevien fundamenttien yhtiöitä (ankkurointi).

Treidaajan on olennaista tunnistaa psykologiset heikkoutensa ja pyrkiä minimoimaan niiden vaikutus:

Ankkurointi.

Oman treidausurani alussa yksi haitallisimmista harhoista oli pitää laskevaa kurssia merkinä siitä, että osake olisi halvempi tai että se tarkoittaisi sillä olevan suurempi nousupotentiaali. Tämä johti myös päivätreidaamisessa siihen, että ostin sinä päivänä eniten laskeneita yhtiöitä odottaen niiden kääntyvän nousuun. Jos kurssi jatkoi laskua, osake oli vielä halvempi ja ”sitä kannatti” ostaa lisää. Tänä päivänä toimisin täysin päinvastoin: ostaisin vahvassa nousussa olevia yhtiöitä ja shorttaisin laskussa olevia yhtiöitä, pääpainon ollessa siinä suunnassa, kuinka markkina yleisesti kehittyy.

Tappioiden karttaminen.

Ihmiset kokevat tappion tuskan noin kaksi kertaa suurempana kuin voitosta saatavan hyvinvointitunteen. Tappiollisia positioita on psykologisesti vaikea myydä, koska se tarkoittaa tappion realisoitumista. Tappioiden karttaminen saa treidaajat ostamaan lisää samaa osaketta tai tappion realisoituessa ylitreidaamaan, koska tuntuu siltä, että vain nopeasti uusia treidejä ottamalla päivän voi kääntää takaisin plussalle. Molemmat ovat treidaamisen perisyntejä, jotka voi eliminoida pitämällä kiinni etukäteen asetetuista stop loss -tasoista sekä pitäytymällä ostamasta samaa osaketta lisää. Ylitreidaamista on vaikeampi kitkeä, mutta se on hyvä tiedostaa. Tarvittaessa voi myös asettaa rajan, että esimerkiksi kahden tappiollisen treidin jälkeen täytyy pitää 1–2 tunnin tauko, jonka aikana ei saa ottaa treidejä. Näin säästytään ylitreidaamiselta sekä kostotreidaamiselta (eng. revenge trading), mikä tarkoittaa

hävittyjen rahojen takaisin voittamista, yleensä ”tupla tai kuitti” -strategialla. Treidaaminen ei ole uhkapelaamista, joten tällaiseen ei pitäisi järkevästi toimivan treidaajan koskaan sortua.

Malttamattomuus.

Ihmisillä on tapana valita nopeasti saatavilla oleva palkinto sen sijaan, että odottaisi suurempaa, myöhemmin saatavaa palkintoa. Haluatko saada 100 euroa nyt vai potentiaalisesti 200 euroa kahden tunnin päästä? Useimmat valitsevat varman 100 euroa nyt, vaikka kannattavampaa voisi olla odottaa. Tähän ongelmaan huomaan törmääväni edelleen, kun olen voitollisessa treidissä, saan idean sen sulkemisesta ennen kuin se on osunut tavoitehintaan. Toisaalta kyseessä voi olla myös pelko jo voitettujen eurojen häviämisestä. Se on lähes yhtä voimakas tunne kuin pelko tappioista ja voi olla jopa voimakkaampi silloin, kun takana on useampia tappiollisia treidejä ja pelkää nykyisen (voitollisen) treidin tuottojen sulavan.

Confirmation bias.

Näet vain omaa näkökantaasi tukevia asioita. Jos uskot markkinan kääntyvän laskuun, huomiosi kiinnittyy niihin uutisiin ja teknisen analyysin kuvioihin, jotka tukevat omaa näkemystäsi. Saatat myös ”rakastua yhtiöön”, eli näet vain siihen liittyviä positiivisia asioita. Tämän harhan selättää tiedostamalla sen olemassa olon sekä kuuntelemalla avoimesti argumentteja niin puolesta kuin vastaankin. Et myöskään saa jäädä tarinoiden kiinni, vaan sinun täytyy seurata hinnan kehitystä ja tehdä treidipäätökset pääasiassa sen perusteella. Uskalla siis olla väärässä ja aseta jo ennen treidin ottamista se taso, joka on indikaatio siitä, että olit väärässä.

Laumakäyttäytyminen.

Ihminen on pohjimmiltaan laumaeläin ja muiden seuraaminen (tai kopiointi) mielletään helpommaksi, kuin oman mielipiteen ääneen ilmaisu – etenkin jos oma mielipide eroaa valtavirrasta. Laumamentaliteetti näkyy hyvin voimakkaasti osakemarkkinoilla ja voimistaa hintaliikkeiden ääripäitä. Eniten nousseista osakkeista aletaan puhumaan ja yhä suurempi osa sijoittajia ostaa näitä, yleensä siksi, että niihin liittyy hyvä tarina ja kasvupotentiaali mielletään vahvana. Tällaiset hype-osakkeet yleensä disrumpoivat jotain alaa tai luovat kokonaisuudessaan uuden talouden alan. Niiden kurssi voi muuttaman kuukauden aikana moninkertaistua ja siinä vaiheessa, kun kurssikäyrä alkaa näyttää paraboliselta, kaikki halukkaat ovat mukana ja ostajia ei enää löydy. Siten osake lähtee laskuun.

”Be greedy when others are fearful, and fearful when others are greedy.”

– Warren Buffett

Riski on ammattitreidaajalle #1.

Palataan ihmismielen syövereistä riskienhallintaan ja siihen, kuinka hyvin toteutettu riskienhallinta voi itsessään vähentää tai parhaassa tapauksessa kokonaan eliminoida haitallisia tunnereaktioita.

Siinä missä aloittelevat treidaajat lähtevät treideissään siitä, mitä treidi voi tuottaa, ammattilaiset lähtevät liikkeelle riskistä. Pareton periaate pätee myös treidaamisessa ja tarkoittaa sitä, että 10–20 % treideistäsi tuottaa 80–90 % tuotoistasi. Näin ollen treidaajana tehtäväsi on keskittyä minimoimaan riskisi niissä 80–90 % treideistä, jotka ovat tappiollisia tai nollasummatreidejä.

Treidaamisessa et tarvitse isoa kilpailuetua, mutta tarvitset erinomaista riskienhallintaa. Riskienhallinta pelastaa sinut silloin, jos et ole oikeassa. Seuraavakin kuuluu psykologisesti haastavimpiin asioihin, mutta sinun täytyy hyväksyä, että analyysisi ja ennusteesi väistämättäkin välillä epäonnistuvat, koska niihin vaikuttavat niin useat ennalta-arvaamattomat muuttujat. Hyväksy siis epäonnistuminen ja sivuuta inhimillinen tarpeesi olla oikeassa.

Riskienhallinnan tärkein työkalu on stop loss -toimeksianto. Se realisoit tappiosi automaattisesti, kun määritelty tappioraja saavutetaan. Stop loss tulee asettaa jo siinä vaiheessa, kun treidi otetaan, sillä vain silloin pystyt suhtautumaan sen asettamiseen objektiivisesti. Jos ostat osaketta X sen takia, että se on arvostukseltaan halpa 10 eurossa ja sen hinta laskee 8 euroon, intuitiivinen reaktio voisi olla ostaa osaketta lisää, koska jos se oli halpa 10 eurossa, 8 eurolla se on vielä parempi ostos. Tappiolliseen treidiin lisääminen on kuitenkin yksi treidaajien pahimmista perisyenneistä, joka pitkässä juoksussa johtaa aina tappioiden kasautumiseen. Jos osake ei reagoi, kuten olit alun perin 10 eurossa olettanut, noudata stop lossiasi 8 eurossa, älä taistele markkinaa vastaan.

“If you argue with the market, you will lose.”

– Larry Hite, Market Wizards

Treidaamisessa raha tehdään pitämällä kiinni voittajista ja minimoimalla tappiot. Ja niin oudolta kuin se kuulostaakin, suurin osa yksityissijoittajista ja aloittelevista treidaajista tekee päinvastoin. Voittajista kotiutetaan voittoja ja häviäjistä pidetään kiinni toivoen, että ne joku päivä kääntyvät takaisin nousuun. Toimi siis päinvastoin kuin aloittelijat ja opettele päästämään treideistä irti sekä häviämään vähän. Ota ennalta määriteltyjä, harkittuja tappioita, sillä muuten päädyt lopulta ottamaan katastrofaalisen kokoisia tappioita, joista on vaikea palautua, niin rahassa mitattuna kuin myös henkisesti.

Riski/tuotto-suhde – riskienhallinnan ja voitollisen treidaamisen kulmakivi.

Riski/tuotto-suhde tai lyhyemmin R:R (eng. risk-reward ratio) mittaa potentiaalista voittoa jokaista euroa vastaan, jonka riskeeraat. Se on siis suhdeluku euromääräisen tappion ja voiton välillä. Jos esimerkiksi ostat osakkeen 10 eurolla ja asetat tuottotavoitteeksi (eng. profit target) 12 euroa, sekä asetat stop loss -tason 9 euroon, riski/tuotto-suhde on 1:2, koska asetat tappiorajaksi 1 euron voittaaksesi 2 euroa.

Voitolliseen treidaamiseen ei vaadita, että yli puolet kaupoista olisivat voitollisia. Jos R:R on yllä olevan esimerkin mukaisesti 1:2, voit ottaa tappiollisia treidejä kaksi kertaa kolmesta häviämättä rahaa*. Jos kasvatat tuoton suhdetta riskiin 1:3:een, saavutat nollatuloksen, jos edes 25 % kaupoistasi on voitollisia*. Alla oleva taulukko selventää riski/tuotto-suhteen vaikutusta nollatulokseen vaadittavasta voittavien kauppojen määrästä.

*Esimerkissä ei huomioida kaupankäyntikuluja.

“1:5 (risk/reward). One to five means I’m risking one dollar to make five. What that does is allow you to have a hit ratio of 20 %. I can actually be a complete imbecile. I can be wrong 80 % of the time, and I’m still not going to lose.”

– Paul Tudor Jones

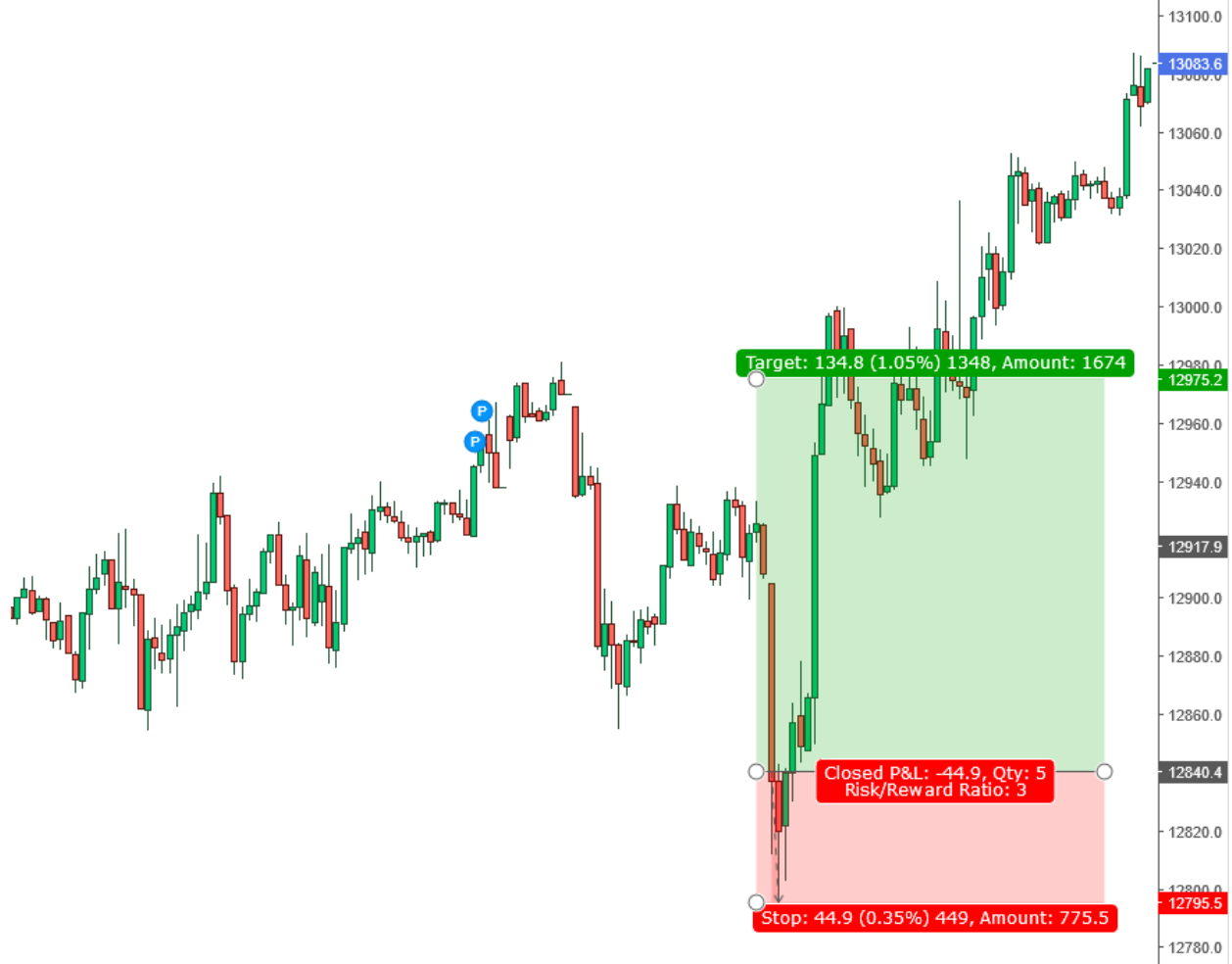
Riski	Tuotto	Nollatulokseen vaadittava voittoprosentti (%)
1.00	1.00	50 %
1.00	1.25	45 %
1.00	1.50	40 %
1.00	1.75	37 %
1.00	2.00	34 %
1.00	2.50	29 %
1.00	3.00	25 %
1.00	3.50	22 %
1.00	4.00	20 %
1.00	4.50	19 %
1.00	5.00	17 %

Kuva 3.1: Riski/tuotto-suhde ja nollatulokseen vaadittava osuus voitollisia treidejä.

Moni aloitteleva treidaaja aloittaa tekemään kauppaa riskeeraamalla saman euromäärän, mitä tavoittelee tuottona (R:R = 1:1). Tämä tarkoittaa, että kulujen jälkeen treidaajan pitää olla oikeassa useammin, kuin joka toinen kerta. Yli 50 %:n voittosuhdetta voi olla vaikea ylläpitää pitkässä juoksussa, jolloin omaa strategiaa on usein helpompi parantaa säätämällä tavoitellun tuoton ja maksimaalisen tappion suhdetta, ts. pienentämällä potentiaalista tappiota tai kasvattamalla tavoiteltua tuottoa ja siten korottamalla treidien riski/tuotto-suhdetta.

Esimerkki.

DAX-indeksin kurssi on pitkän aikavälin nousutrendissä, joten treidaajana etsit ostopaikkoja lyhyistä korjausliikkeistä pienemmillä timeframeilla. Kurssigraafille muodostuu potentiaalisesta käännöksestä kertovia kynttilöitä, joten päädyt ottamaan long-treidin. Kun seuraava kynttilä rikkoo edellisten kynttilöiden huipun, toteutat ostotoimeksiannon ja asetat stop loss -toimeksiannon edellisen pohjan alapuolelle. Stop loss -hinta asettuu tässä esimerkissä 45 pistettä ostohinnan alapuolelle, joten profit target (tavoitehinta) treidissä on 135 pistettä ostohinnan yläpuolella (3*45 pistettä).

Kuva 3.2: Esimerkki 1:3 riski/tuotto-suhteen long-treidistä.

Matemaattisesti tarkasteltuna treidausstrategiasi odotusarvo muodostuu voitollisten ja tappiollisten treidien suhteesta sekä keskimääräisestä voitosta ja tappiosta.

Kaava: $E(R) = (PW \times AW) - (PL \times AL)$

missä,

E(R): Odotusarvo / odotettu tuotto

PW: Voittojen osuus kaupoista

AW: Keskimääräinen voitto

PL: Tappioiden osuus kaupoista

AL: Keskimääräinen tappio

Treidausstrategiallasi on positiivinen odotusarvo, jos E(R) on positiivinen.

Esimerkki voittoprosentin ja R:R vaikutuksesta treidin odotusarvoon.

Tuottovertailu	Treidaaja A	Treidaaja B	Treidaaja C	Treidaaja D
Voittoprosentti	65 %	35 %	45 %	33 %
Riski/tuotto-suhde	0,5	2	2,5	3
Odotusarvo (per treidi)	-25 €	+25 €	+575 €	+320 €
Treidejä vuodessa	250	150	150	250
Vuosittain odotettava tuotto	-6 250 €	+3 750 €	+86 250 €	+80 000 €

Valtaosa treidaajista päätyy tavoittelemaan korkeaa voittoprosenttia, koska treidaamisessahan on kyse voitollisten treidien tekemisestä, eikö? Tässä moni astuu ansaan. Sen lisäksi, että korkeaa voittoprosenttia on vaikeaa saavuttaa, keskimääräinen voitto on korkean voittoprosentin strategioissa yleensä huomattavasti matalampi. Kuten treidaajan A tapauksessa nähdään, edes 65 % voittoprosentti ei auta, jos R:R on matala, tässä tapauksessa tappiot ovat voittoja suuremmat ($R:R < 1$).

Korkeaa voittoprosenttia tavoitellaan yleensä sen vuoksi, ettei haluta olla väärässä, pelätään häviämistä tai häviäminen tuntuu pahalta. Matalamman voittoprosentin strategiat ovat kuitenkin yleensä parempia, koska niissä korkeammankin tuotto/riski-suhteen treidit onnistuvat. Treidaajan B tapauksessa keskimääräinen voitto (1000 €) on kaksinkertainen keskimääräiseen tappioon (500 €) nähden, joten matalallakin voittoprosentilla 35 % treidaaminen on voitollista, tosin ei kovin kannattavaa vielä.

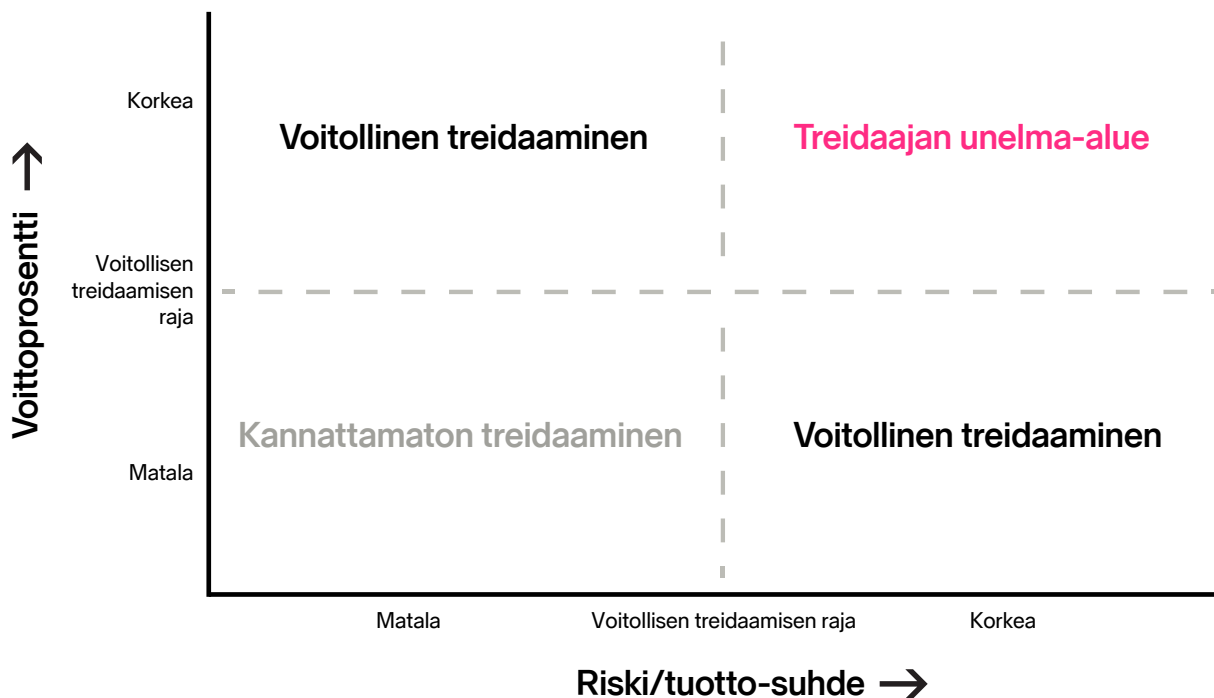
Treidaajat C ja D ovat ammattitreidaajia, joilla riski/tuotto-suhteet ovat kunnossa ja vaikka reilusti alle puolet treideistä on voitollisia, molempien treidaaminen on hyvin kannattavaa. Treidaajalla D vain joka kolmas treidi on voitollinen, mutta silti vuosituotot ovat korkean riski/tuotto-suhteen takia erittäin hyvät.

Helpoin tapa saavuttaa tuloksia on korkea riski/tuotto-suhde yhdistettynä vähintäänkin 30 %:n voittoprosenttiin. Treidaajan kultainen vyöhyke löytyy alueelta, missä sekä R:R että voittoprosentti ovat korkeita (kuva 3.3).

“It’s not whether you’re right or wrong that’s important, but how much money you make when you’re right and how much you lose when you’re wrong.”

– George Soros

Riski/tuotto-suhde vs. voittoprosentti.

Kuva 3.3: Riski/tuotto-suhteen ja voittoprosentin suhde toisiinsa. Lähde: Tradeciety.com

Riskeeraa vain pieni osa pääomastasi.

Sinulla on valta valita, kuinka paljon voit enintään hävitä yhdellä treidillä. Kun riskeerattava summa on riittävän pieni, se ei aiheuta epätoivottuja tunnereaktioita huolimatta treidin lopputuloksesta. Parhaatkin treidausstrategiat ja treidaajat kokevat tappioputkia ja siksi on tärkeää hallita yksittäisten treidien lisäksi myös treidauskassaa koko sijoitussalkun tasolla.

Yksinkertainen ja aloittelevalle treidaajalle sopiva tapa voi olla käyttää kiinteää tappiorajaa ja riskeerata esim. 1–2 % salkun pääomasta per treidi. Esimerkiksi 10 000 € treidisalkulla 1 %:n maksimitappio tarkoittaa 100 euroa. Tällöin, jos stop loss -tasosi on 2 % ostohinnan alapuolella, voit ostaa osaketta 5000 eurolla ($5000 \text{ €} \cdot 0,02 = 100 \text{ €}$). Ostettavan position koko määräytyy siis jakamalla maksimitappio ostohinnan ja stop loss -tason erotuksella, esim. maksimitappio 100 € ja 2 € euron stop loss = 50 osaketta.

“Great way to sabotage your success is to take too much risk too quickly.”

Kun edistyt treidaajan urallasi ja pystyt määrittelemään, mitkä treidit ovat korkeamman todennäköisyyden treidejä, voit kasvattaa riskiä näihin treideihin normaalipanoksestasi. Ja samalla kun salkkusi kasvaa, normaalipanostusta voi pienentää esim. 0,5 prosenttiin salkun pääomasta, esim. 1 miljoonan salkussa normaaliriski 0,5 % = 5000 € per treidi.

Tappiollisten kauppojen kumuloituminen.

Mitä pienemmän osuuden salkusta asetat riskialttiiksi per treidi, sitä pienempää tuhoa tappiollisten treidien sarja salkussa tekee. Jos jokaiseen kaupan riskeerataan 5 prosenttia, salkusta on jäljellä vain 60 % alkuperäisestä pääomasta 10 peräkkäisen tappiollisen treidin jälkeen. Prosentuaalinen panoskoko kuitenkin vaimentaa tappioiden määrää, sillä jokaisen tappiollisen treidin jälkeen riskeerattava euromääräinen summa on pienempi.

Jos riskirajasi on maltillisempi, esim. 1 %, salkun alkupääomasta on jäljellä yli 90 % kymmenen tappiollisen treidin jälkeenkin.

	1.00 %	2.00 %	3.00 %	4.00 %	5.00 %
1	9,900 €	9,800 €	9,700 €	9,600 €	9,500 €
2	9,801 €	9,604 €	9,409 €	9,216 €	9,025 €
3	9,703 €	9,412 €	9,127 €	8,847 €	8,574 €
4	9,606 €	9,224 €	8,853 €	8,493 €	8,145 €
5	9,510 €	9,039 €	8,587 €	8,154 €	7,738 €
6	9,415 €	8,858 €	8,330 €	7,828 €	7,351 €
7	9,321 €	8,681 €	8,080 €	7,514 €	6,983 €
8	9,227 €	8,508 €	7,837 €	7,214 €	6,634 €
9	9,135 €	8,337 €	7,602 €	6,925 €	6,302 €
10	9,044 €	8,171 €	7,374 €	6,648 €	5,987 €
11	8,953 €	8,007 €	7,153 €	6,382 €	5,688 €
12	8,864 €	7,847 €	6,938 €	6,127 €	5,404 €
13	8,775 €	7,690 €	6,730 €	5,882 €	5,133 €
14	8,687 €	7,536 €	6,528 €	5,647 €	4,877 €
15	8,601 €	7,386 €	6,333 €	5,421 €	4,633 €

Kuva 3.4: Peräkkäisten tappioiden vaikutus treidauskassaan eri kokoisilla tappioprosenteilla.

Stop lossien käyttö on riskienhallinnassa äärimmäisen tärkeää, mutta niissä on yksi ongelma. Ne aktivoituvat vain, kun markkina on auki. Osakeindekseille ja etenkin yksittäisille osakkeille merkittäviä uutisia julkaistaan myös markkinoiden ollessa kiinni, jolloin ainoa riskiäsi rajoittava tekijä on position koko. Pidä siis huolta, ettet treidaa liian suurilla yksittäisillä positioilla etkä käytä liikaa vipua salkussasi, etenkin yön yli, koska et voi kontrolloida mihin hintaan kaupankäynti jatkuu seuraavana päivänä.

”Great results come not only from good trades, but avoiding large drawdowns.”

Ihmiset ovat huonoja tekemään hyviä päätöksiä, vaikka odotusarvot ja todennäköisyydet ovat heidän puolellaan.

Behavioraalinen rahoitus (eng. behavioral finance) pyrkii tarjoamaan psykologisia ja kognitiivisia selityksiä erilaisiin rahoitusmarkkinoilla esiintyviin anomaliaihin. Tämä rahoitustutkimuksen koulukunta tunnustaa sen tosiasian, että sijoittajat toimivat markkinoilla parhaimmillaankin vain osittain rationaalisesti, koska päätöksentekoa ja käyttäytymistä ohjaavat tunteet ja erilaiset kognitiiviset harhat.

Yksi alan arvostetuimmista tutkijoista on Daniel Kahneman, joka voitti Nobelin taloustieteen palkinnon vuonna 2002. Vuonna 2011 ilmestyneessä kirjassaan *Thinking, Fast and Slow* Kahneman kuvaa kuinka tutkimuksissa ihmiset päätyvät taloudellisesti epärationaalsiin päätöksiin mm. riskiaversion vuoksi. Koehenkilöt eivät suostuneet ottamaan edes sellaista kolikonheittoa, jossa voi hävitä satasen, mutta voittaa kaksisataa. Myös pelkkä kysymyksen asettelu samojen odotusarvojen vallitessa sai ihmiset toimimaan täysin eri tavalla, esim.:

”Ottaisitko 10 prosentin mahdollisuuden voittaa 95 \$ ja 90 prosentin mahdollisuuden hävitä 5 \$?”

Tässä on odotusarvo $0,1 \times 95 \$ - 0,9 \times 5 \$ = +5 \$$. Odotusarvo on positiivinen, eli mahdollisuus pitäisi rationaalisen päätöksenteon näkökulmasta käyttää. Koehenkilöt eivät kuitenkaan toimineet näin, sillä häviön todennäköisyys vaikuttaa niin suurelta. Mutta kysyttäessä:

"Maksaisitko 5 \$ arpalipusta, jolla voittaa 10 % kerroista 100 \$?"

Koehenkilöt halusivat ostaa arvan. Potentiaalinen tuotto, tappio ja niiden todennäköisyydet ovat tässä kysymyksessä täysin samat, kuin edellisessä.

"Take the probability of loss times the amount of possible loss from the probability of gain times the amount of possible gain. That is what we're trying to do. It's imperfect, but that's what it's all about."

– Warren Buffett

Ihmisillä on taipumus yliarvioida pieniä todennäköisyyksiä ja siten riskeerata pieniä summia suurten tuottojen toivossa, vaikka odotusarvot ovat negatiiviset. Kun riskeerattava summa kasvaa, ihmiset alkavat kaihtaa riskiä, vaikka odotusarvot kääntyvät positiivisiksi.

"If you have a 10 % chance of a 100x return, you should take the bet every time even if it's going to feel bad 9 out of 10 times."

– Jeff Bezos

4. Tekninen analyysi.

Tekninen analyysi lyhyesti.

Teknistä analyysiä (lyhenne TA) voi kutsua riskinhallintatyökaluksi, joka pyrkii tunnistamaan todennäköisyyksiä parantavia, riskimääriteltyjä osto- ja myyntipaikkoja. Toisin sanoen teknisellä analyysillä pyritään löytämään houkuttelevia riski/tuotto-suhteen osto- tai myyntipaikkoja.

Tekninen analyysi toimii, koska osakkeet vaihtavat omistajaa markkinoilla koko ajan ostajien ja myyjien välisen vuorovaikutuksen seurauksena. Kysynnän ja tarjonnan välisen epäbalanssin vuoksi osakkeiden hinnat vaihtelevat lakkaamatta ja suurienkin – kymmenien, satojen tai jopa tuhansien miljardien arvoisten – yhtiöiden markkina-arvot heilahtelevat päivän sisällä jopa useita prosentteja markkinaolosuhteista riippuen. Sekunnista toiseen muuttuvaan osakekurssiin vaikuttavat miljoonien ostajien ja myyjien toiminta – yrityksen fundamenttiperusteinen arvo ei muutu mihinkään näin lyhyessä tarkastelussa, vaikka osakekurssi heiluukin vahvasti. Jokainen transaktio ja hinnan muutos ovat luettavissa kurssigraafeilta, jotka tarjoavat treidaajalle arvokasta tietoa siitä, onko markkinalla enemmän osto- vai myyntipainetta ja mihin suuntaan markkinan trendi on.

Ja juuri trendien tunnistaminen on yksi teknisen analyysin tärkeimmistä hyödyistä. Osakkeet kun voivat liikkua vain kolmella eri tavalla. Välillä kurssit ovat nousutrendissä, välillä ne laskevat ja osan ajasta ne menevät sivuttain. Treidaaja pyrkii siten tunnistamaan teknisen analyysin avulla trendin suunnan. Ja kun treidejä ottaa trendin mukaiseen suuntaan, on useammin oikeassa kuin väärässä. Tämä johtuu siitä, että trendeillä on suurempi todennäköisyys jatkua kuin kääntyä. Tästä ollaan myös akateemisessa maailmassa samaa mieltä ja sitä kutsutaan momentum-ilmiöksi.

Tekninen analyysi toimii myös sen takia, että historialla on tapana toistaa itseään. Hintaliikkeiden toistuva käyttäytyminen johtuu markkinapsykologiasta ja juuri sen takia tulevia hinnanmuutoksia on mahdollista ennakoida. Ahneus, pelko, epävarmuus ja halu ottaa riskejä ovat määrittäneet ihmisen toimintaa jo vuosituhansien ajan. Ei ole väliä onko kyseessä hollantilainen tulppaanispekulaattori vuonna 1637, Wall Streetin pit-treidaaja 1900-luvun alusta tai nykypäivänä kännykän kautta treidaava milleniaali – inhimilliset

komponentit, kuten tunteet ja vaistot hädin tuskin eroavat toisistaan. Kun opimme lukemaan ostajan ja myyjän psykologisia malleja, pystymme tulkitsemaan ja käsittelemään mitä tahansa kurssigraafia.

Nostan vielä viimeisenä tekijänä teknisen analyysin toimivuudelle sen, että siitä on tullut itseään toteuttava ennustus (eng. self fulfilling prophecy). Koska miljoonat ihmiset ympäri maailman tekevät päätöksiä perustuen teknisen analyysin konsepteihin, he samalla vahvistavat indikaattoreiden ja teknisten kuvioiden luotettavuutta ja toistuvuutta. Jopa talouden valtamediat puhuvat teknisen analyysin käsitteistä, kuten liukuvista keskiarvoista, tärkeistä psykologisista tuki- ja vastustasoista sekä kynttiläkuvioista. Teknistä analyysiä myös hyödyntää sijoituspäätöksissään kasvava määrä toimijoita. Jopa perinteiset fundamenttisijoittajat ovat ottaneet teknisen analyysin työkaluja mukaan omien sijoituspäätöksiensä muodostamiseen. Suurimmat toimijat eivät välttämättä tosin kerro tästä julkisesti, sillä teknisellä analyysillä on edelleen jossain määrin kaksijakoinen maine massojen keskuudessa.

Omasta mielestäni teknistä analyysiä voi – ja kannattaa – yhdistää fundamenttianalyysin kanssa. Ilman teknistä analyysiä pitkäjänteisen sijoittajan on vaikea ajoittaa ostojaan oikein, kun taas ilman fundamenttianalyysiä teknisesti markkinaa lähestyvän sijoittajan on vaikea tehdä hyviä pitkän aikavälin osakepaimintoja.

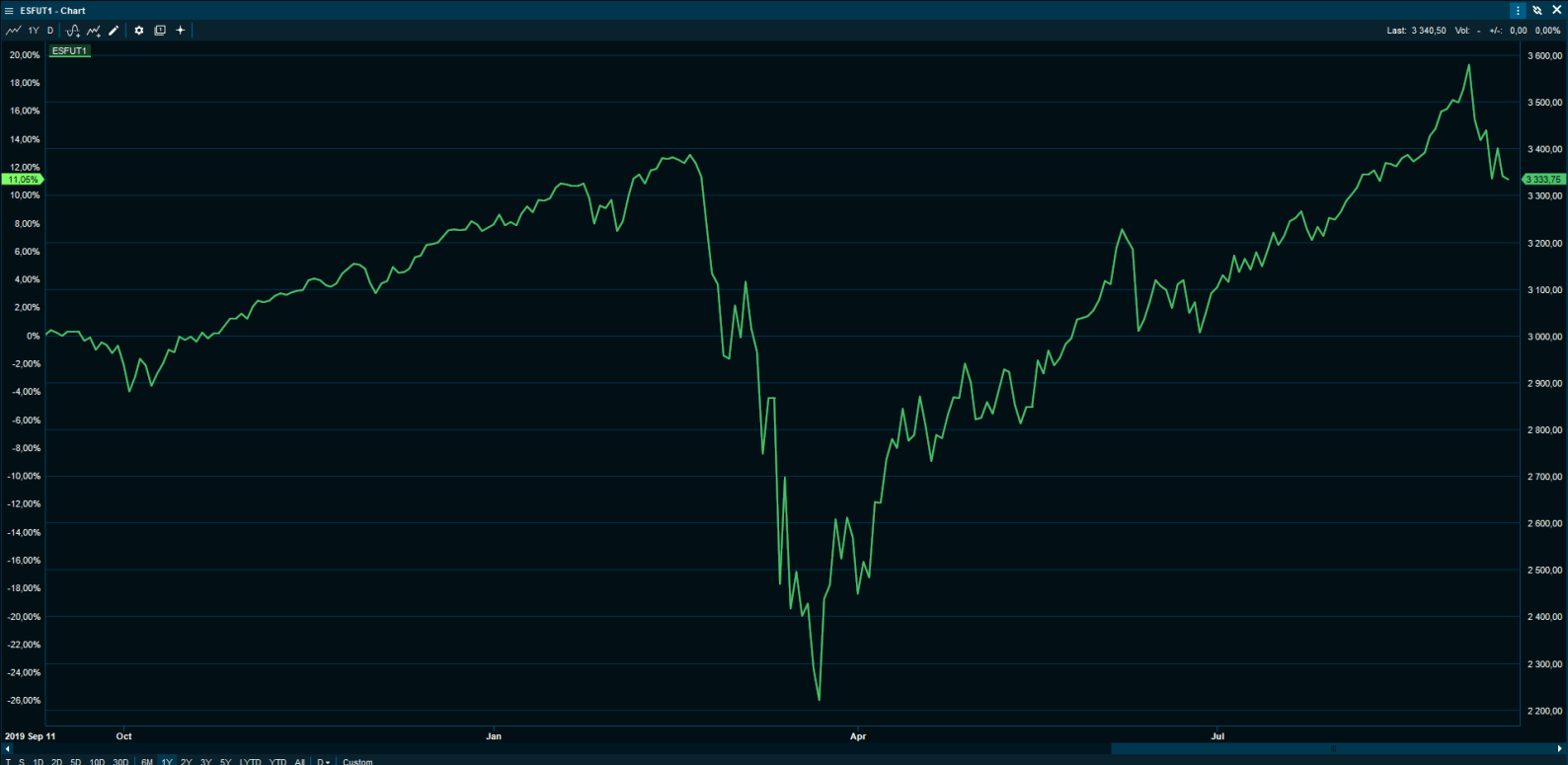
Haluan erityisesti korostaa, että teknisessä analyysissä ei tavoitella 100 %:n onnistumisprosenttia. Suuri osa teknisen analyysin signaaleista on vääriä. Jos lähtökohtaisesti hinta voi mennä joko alas tai ylös, tekninen analyysi antaa sinulle pienen kilpailuedun, jota systemaattisesti ja kurinalaisesti toteuttamalla, yhdistettynä hyvään kassan- ja riskienhallintaan, sinulla on potentiaali tehdä hyviä tuottoja pitkässä juoksussa. Teknistä analyysiä pitää myös osata soveltaa oikealla tavalla erilaisissa markkinaympäristöissä sekä tutkia kurssigraafeja samanaikaisesti usealla eri aikavälillä (eng. multi-time-frame analysis). Vasta tällöin saat maksimoitua teknisen analyysin tarjoaman kilpailuetupotentiaalin.

”Technical analysis is about finding probabilities, not certainties.”

Markkina osaa yllättää liikkeillään niin ylös kuin alas. Välillä markkinahinnat tuntuvat liikkuvan täysin järjen vastaiseen suuntaan. Toisinaan trendit kestävät paljon kauemmin, kuin voisit uskoa. Vastaus pysymiseen markkinan ”oikealla puolella” on seurata hintaa – ei kaikkia niitä mielipiteitä ja muuta kohinaa, jolle altistumme joka päivä sijoittajina ja treidaajina. Hinnan seuraaminen on teknisen analyysin ydin!

”Technical traders continue to ride the trend while fundamental traders continue to shake their heads. When markets appear to follow a logic of their own, price itself is the answer.”

– Peter Robbins

Kuva 4.1: Linjagraafi, S&P 500 -indeksin päiväkohtainen kehitys.

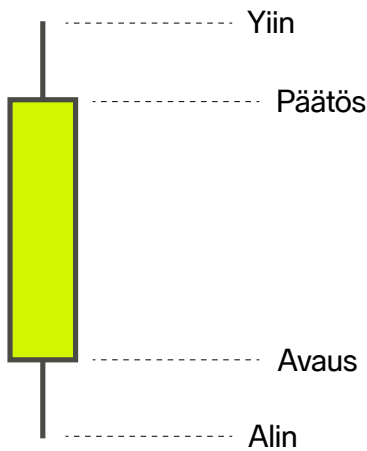
Graafien tulkitseminen.

Aloittaessasi sijoittamisen törmäät ensimmäisenä linjagraafeihin. Niitä käytetään, koska niiden tulkitseminen on hyvin helppoa ja niistä näkyy selvästi hinnan kehitys valitulta ajalta. Yleisimmin käytettyjä graafeja ovat päivägraafit, missä siis jokaisen päivän päätöshinta merkitään pisteellä, ja näiden pisteiden välille piirretään viivat. Kaikkia kurssigraafeja voi tarkastella myös lyhyemmillä aikaväleillä (esim. 2 minuuttia, 10 minuuttia, 1 tunti, 4 tuntia) sekä pidemmällä aikavälillä (viikko, kuukausi). Tällöin jokaisen määritellyn tarkasteluperiodin päätöskurssi merkataan graafille.

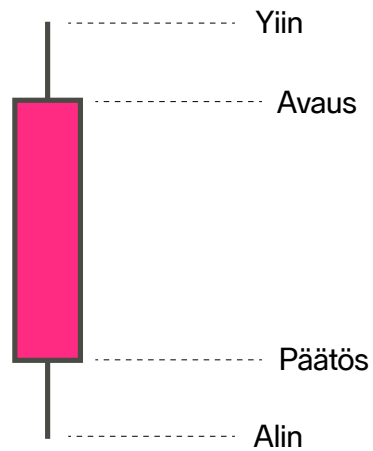
Linjagraafien puutteellisuus ilmenee sitä kautta, että graafit eivät kerro mitään valitun tarkasteluperiodin aikana tapahtuvasta liikkeestä, ne merkkavat vain päätöskurssin. Siten treidaajalle tuiki tärkeä informaatio ostajien ja myyjien balanssista jää saamatta.

Sen takia treidaaja valitsee kuvaajalleen kynttilägraafit (eng. candle sticks). Ne kertovat päätöshinnan lisäksi avaushinnan sekä missä hinta on käynyt koko tarkastelujakson aikana. Avaus- ja päätöshinnan välistä paksumpaa aluetta kutsutaan kynttilän kehoksi (eng. body). Vihreä keho tarkoittaa hinnan nousseen päivän aikana, punainen kertoo hinnan laskeneen avauksesta päätökseen.

Nouseva kynttilä

Laskeva kynttilä

Kuva 4.2: Kynttilägraafi.

Treidaajaa kiinnostaa erityisesti, kuinka suuri kynttilän keho on. Mitä suurempi avaus- ja päätöshinnan välinen ero on, sitä enemmän hinta on liikunut, ts. sitä vahvempia ostajat/myyjät ovat olleet suhteessa vastakkaiseen osapuoleen. Kehoakin tärkeämpi osa kynttilää ovat kehon päihin jäävät hännät/varjot (eng. wicks, tails, shadows). Kynttilän keho ja hännät kertovat huomattavan määrän tärkeää tietoa ostajien ja myyjien välisestä balanssista, jota voidaan hyödyntää osana treidauspäätöksiä.

Kummat ovat vahvemmissa – härät vai karhut?

Ymmärtääksesi kynttiläanalyysiä paremmin, voit kuvitella hinnan liikkeiden olevan jatkuvaa taistelua härkien (ostajat) ja karhujen (myyjät) välillä. Ostajat spekuloiivat, että hinnat nousevat ja puskevat hintaa ylös ostotoimeksiantajensa kautta. Myyjät taas uskovat laskeviin hintoihin ja painavat hintaa alas myyntitoimeksiannoillaan.

Jos toinen osapuoli on vahvempi, tapahtuu seuraavaa:

- Jos ostajia on enemmän, tai ostopaine ylittää myyntipaineen, hinta nousee siihen asti, että yhä enemmän myyjiä aktivoituu, myyntipaine nousee ja hinnannousu pysähtyy.
- Jos myyjiä on enemmän kuin ostajia, hinnat laskevat, kunnes tasapaino palautuu sitä kautta, että lisää ostajia tulee markkinoille.
- Mitä suurempi epätasapaino näiden kahden osapuolen välillä on, sitä nopeammin hinta liikkuu yhteen suuntaan.
- Kun osto- ja myyntipaine ovat tasapainossa, hinnan muutokselle ei ole syytä, koska molemmat osapuolet ovat tyytyväisiä nykyiseen hintaan ja markkinatasapaino on olemassa.

”Trade with the trend. Trade with the path of least resistance. Be on the right side of supply and demand.”

– Tiho Brkan

Kun siirrytään oikealle kurssigraafille tarkastelemaan yksittäisiä kynttilöitä, on tärkeää tutkia, kuinka suuri osuus kynttilästä on kehoa, ja kuinka suuri osuus on häntää. Jos kehon ylä- tai alapuolella oleva häntä muodostaa yli 50 % kynttilän koko mitasta, voidaan todeta ostajien (häntä alapuolella) tai myyjien (häntä yläpuolella) reagoineen aggressiivisesti tarkasteluperiodin aikana muuttuneeseen hintaan kiihdyttäen ostamista/myymistä kohti periodin loppua. Usein tuo ostaminen/myyminen jatkuu myös seuraavien kynttilöiden aikana ja sen vuoksi hintaliikkeiden käänköpisteisiin muodostuu monesti kynttilöitä, joissa on pitkä häntä.

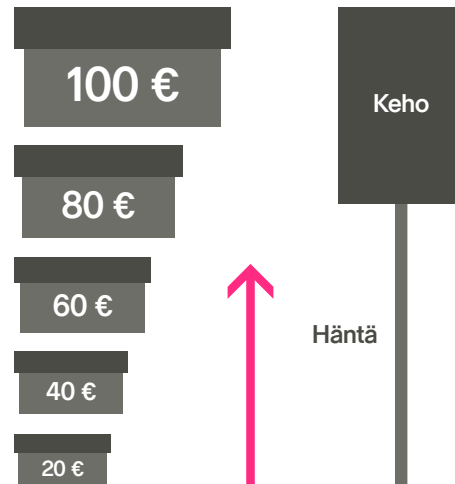
Kuva 4.3: Pitkät hännät kynttilöiden alapuolella kertovat ostopaineen olevan suurempaa ja johtavat yleensä nouseviin hintoihin.

Oma ehdoton suosikkikynttiläni on tällainen ostopaineesta kertova kynttilä, jossa on pitkä häntä alapuolella. Mitä pidempi häntä on suhteessa koko kynttilän kokoon, sen vahvempi signaali se on muuttuneesta dynamiikasta ostajien ja myyjien välillä. Olen oman empiirisen tutkimukseni perusteella todennut, että nimenomaan ostopaineesta kertovilla kynttilöillä on hieman suurempi onnistumisprosentti kuin myyntipaineesta kertovilla kynttilöillä, joissa siis pitkä häntä on kynttilän yläpuolella. Myös myyntipaineesta kertovat kynttilät ovat silti tärkeitä indikaattoreita kysynnän ja tarjonnan välisestä balanssista.

Ostopaineesta kertovaa kynttilää voi ajatella myös seuraavan analogian kautta.

Kynttilöiden hännät muodostuvat tasoille joissa hinta ei ”viihdy” kauaa. Toinen osapuoli voi ajatella tietyn hinnan olevan itselle edullinen ja toimii siksi aggressiivisesti. Osta/myy paljon ja nopeasti.

1. Jos lenkkareiden oikea/reilu arvo on 100€,
2. Niin kaikki samat lenkkarit joita myydään halvemmalla, menevät nopeammin kaupaksi
3. Ostajat tulevat sitä aggressiivisemmiksi mitä halvemmalla niitä myydään
4. Ja mitä aggressiivisempia ostajat ovat, sitä nopeammin juuri tuohon hintaan myytävät lenkkarit loppuvat
5. Kun 20€ lenkkarit loppuvat, seuraavaksi nopeiten kaupaksi menevät 40€ lenkkarit jne. – hinta nousse ylöspäin kun ostaja ja myyjä kohtaavat seuraavassa hinnassa – häntä muodostuu noihin hintoihin joissa ei pysytty kauaa.

Kuva 4.4: Lenkkarianalogia kysyntä-tarjontafunktion muutoksista graafilla.
Lähde: Instagram @finntrader

It's a colors game – väripeli.

Treidaamista ja hinnan liikkeitä monimutkaistetaan yleensä turhaan miettimällä tekijöitä, kuten ”miksi hinta nousi tai laski?”. Kukaan ei voi selittää tai perustella varmuudella, minkä takia tietyn sijoituskohteen hinta muuttuu tai mikä olisi sen ”oikea” hinta. Sen takia on kannattavampaa suunnata oma aika ja energia ymmärtämään, mitä kurssigraafeilla tapahtuu.

Aktiiviselle treidaajalle on elinehto osata lukea hinnanliikettä (eng. price action). Aloittelevan treidaajan kannattaa keskittyä ihan ensimmäisenä tämän asian hallitsemiseen erityisen hyvin sen sijaan, että yrittäisi kehittää omaa treidausstrategiaa yhdistelemällä erilaisia teknisen analyysin indikaattoreita.

Kun osaa lukea price actionia, kurssigraafi melkein kuin puhuu ja kertoo tarinaa siitä, kumpi osapuoli on vahvoilla ja mitä seuraavaksi voi todennäköisesti tapahtua. Hinnanliikkeitä oppii lukemaan vain seuraamalla pörssiä säännöllisesti, reaaliajassa. Satojen tuntien harjoituksen tuloksena silmä harjaantuu näkemään mm. trendejä, käännöskuvioita sekä tuki- ja vastustasoja.

Kuva 4.5: Hinta liikkuu yleensä pitkäkehoisten kynttilöiden suuntaan.

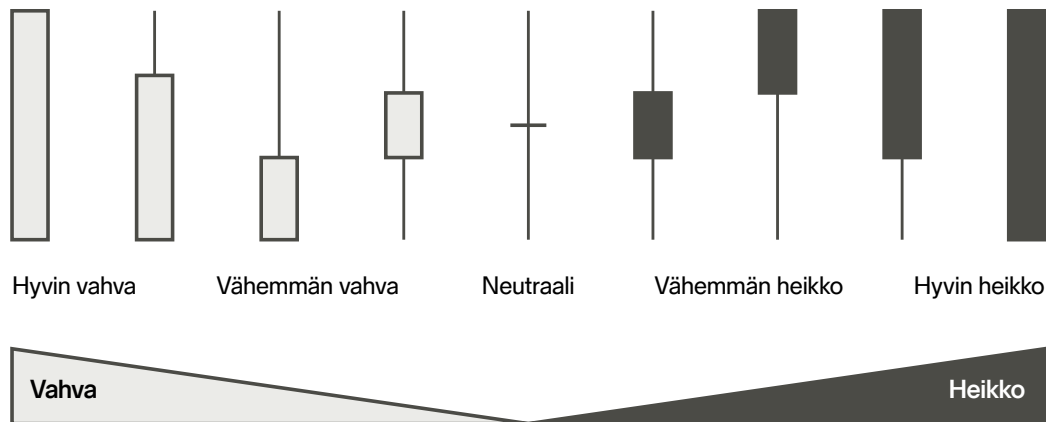
Kuvassa 4.5 nähdään, kuinka hinta liikkuu lyhyissä trendeissä ylös–alas. Lyhyen aikavälin trendin tunnistaa yleensä parhaiten siitä, minkä väriset kynttilöiden kehot hallitsevat graafia sillä hetkellä. Kuten aikaisemmin todettiin, pitkät vihreät kertovat ostajien olevan erittäin aggressiivisia, pitkät punaiset kehot taas kertovat myyjien olevan selvästi niskan päällä. Kun trendi kääntyy, kehojen väri muuttuu vihreästä punaiseen ja toisinpäin. Yksinkertaisimmillaan trendin tunnistaminen ja treidaaminen on siis väripeliä: onko vihreä vai punainen voitolla edellisten kynttilöiden aikana ja mihin suuntaan hinta liikkuu.

Kun trendin käännteestä saadaan signaali, joka on pitkä vihreä tai punainen kynttilä sen hetkistä trendiä vastaan, voidaan ottaa uuden trendin mukainen treidi asettamalla stop loss -taso esimerkiksi vahvan käännteestä kertovan kynttilän ala- (long) tai yläpuolelle (short).

”Charting is like surfing. You don’t need to know a lot about the physics of tides, resonance, and fluid dynamics in order to catch a good wave. You just have to be able to sense when it’s happening and then have the drive to act at the right time.”

– Ed Seykota

Kynttilä kertoo ostajien ja myyjien vahvuudesta.

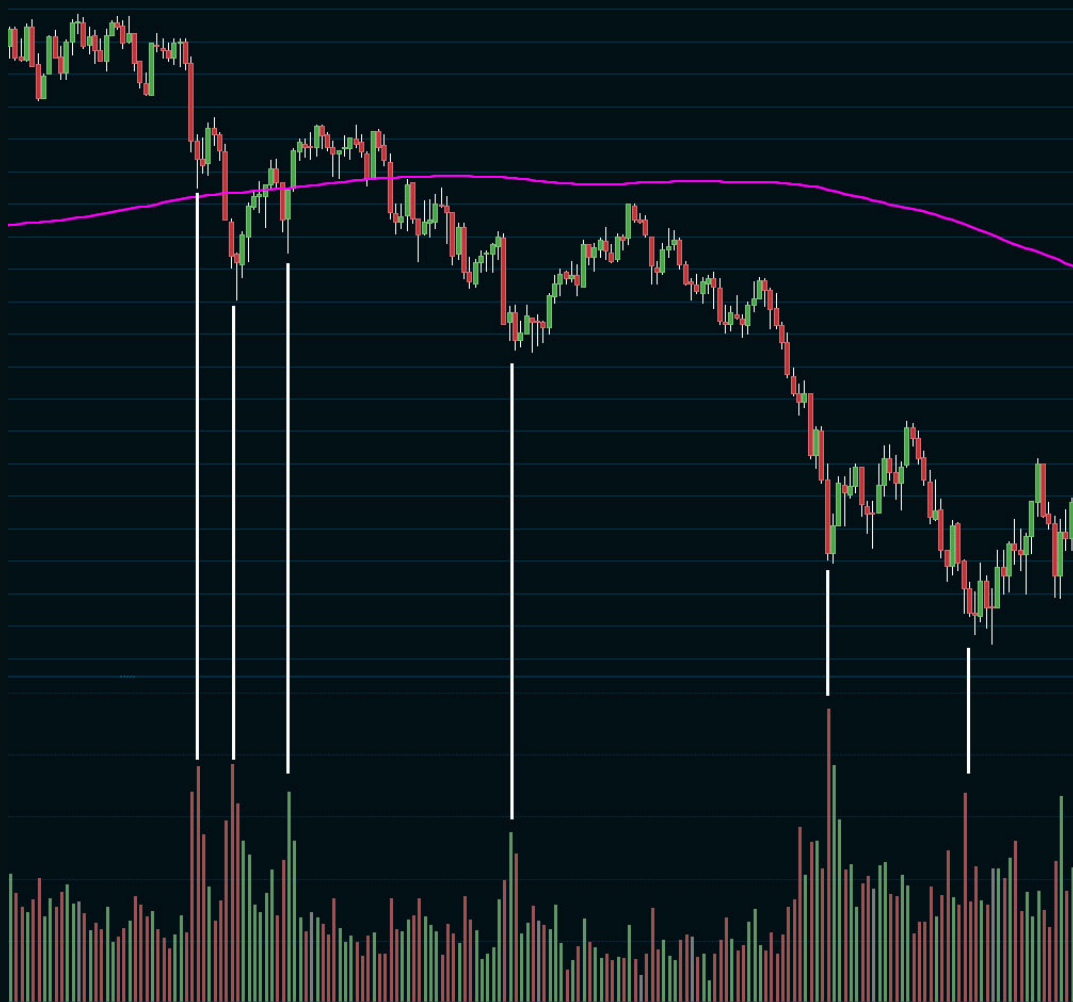

Kuva 4.6: Mitä suurempi kehon osuus on kynttilästä, sitä vahvemmin ostajat/myyjät ovat kontrollissa.

Vaihto kertoo ostajien ja myyjien aktiivisuudesta.

Treidaajat käyttävät kurssigraafien alapuolella yleensä volyyymi-indikaattoria, joka kertoo instrumentin vaihdon kyseisen kynttilän aikana. Se siis paljastaa, kuinka monta kertaa ostajat ja myyjät olivat halukkaita käymään kauppaa keskenään kyseisessä hintahaarukassa. Treidaaja onkin usein kiinnostunut siitä, kun volyyymi on joko poikkeuksellisen korkea tai poikkeuksellisen matalaa. Volyymin tasoa voi suhteuttaa esimerkiksi edellisen kymmenen kynttilän aikana nähtyyn vaihtomäärään. Poikkeuksellisen volyymin omaavaa kynttilää kannattaa myös tarkastella huolella. Mikäli kynttilässä on esimerkiksi pitkä häntä (ns. ostopaineesta kertova kynttilä) ja samaan aikaan volyyymi on poikkeuksellisen korkea, se vahvistaa signaalia trendin loppuun kulumisesta, ostajien aktivoitumisesta ja potentiaalisesta muutoksesta suunnassa.

Markkinan liikkeessä trendeissä vahva tai kasvava volyyymi (mutta ei liian korkea) kertoo trendin vahvuudesta, etenkin silloin kun kynttilä itsessään on vahva, eli kynttilän keho on pitkä. Matala tai pienenevä volyyymi taas kertoo heikommasta trendistä. Yleensä päätrendiä vastaan menevän korjausliikkeen tunnistaa siitä, että korjausliikkeessä kynttilöiden kehot ovat pieniä suhteessa päätrendin liikkeeseen, samalla kun volyyymi korjausliikkeessä on päätrendin volyyymiä matalampaa.

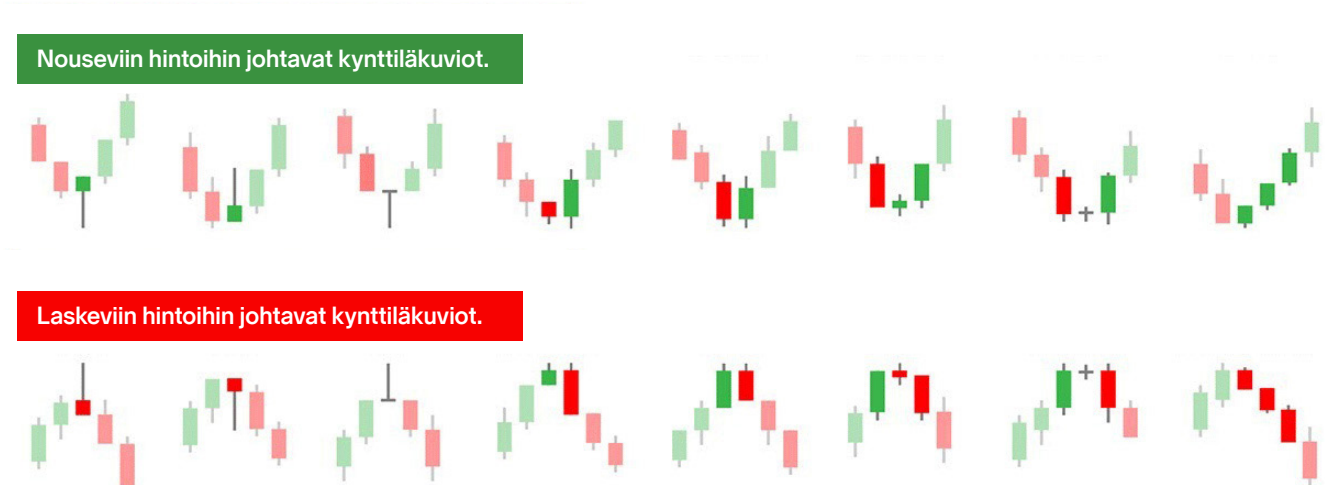
Kuva 4.7: Laskutrendissä, kun volyymi kasvaa, se kertoo ostajien aktivoituvan. Se pysäyttää hinnan laskemisen ainakin hetkeksi aikaa, jollei aiheuta hinnan kääntymistä kokonaan nousutrendiin.

Kuvassa 4.7 nähdään, kuinka markkina on selvässä laskutrendissä. Volyympiikit (poikkeuksellisen korkea volyymi) kertovat ostajien aktivoituneen kyseisessä hinnassa, mikä johtaa markkinalla joka kerta ainakin lyhyeen korjausliikkeeseen ylös. Trendin jatkumisen todennäköisyys siis pienenee, kun volyymi pomppaa poikkeuksellisen korkeaksi. Silloin tarvitaan ainakin pieni korjausliike vastakkaiseen suuntaan, ennen kuin vallitseva trendi voi jatkua.

Poikkeuksen volyympiikkien kohdalla muodostavat tilanteet, joissa markkina on ollut pidempään sivuttaisliikkeessä ja markkinalle on muodostunut selkeitä tuki/vastustasoja. Näiden tasojen rikkoutuminen johtaa yleensä volyympiikkiin. Kun kyse on sivuttaisliikkeen kääntymisestä vahvempaan nousu/laskutrendiin, volyympiikki merkkää uuden trendin alkamista.

Kynttiläkuviot.

Kaksi tai useampi kynttilä voivat muodostaa ns. kynttiläkuvioita. Näille kynttiläkuvioille, kuin myös yksittäisille kynttilöille, on keksitty laaja kirjo erilaisia nimiä, kuten hammer, three black crows, bullish harami, eveningstar, shooting star ja hanging man. Sen sijaan, että käyttäisit aikaa näiden kuvioiden nimien opetteluun, voit paneutua opettelemaan niitä merkkejä, jotka kertovat vahvuudesta tai heikkoudesta kynttilöissä ja niiden muodostamisessa kuvioissa. Kynttiläkuvioilla on suurempi ennakointivoima kuin yksittäisillä kynttilöillä, koska analysoitaessa samanaikaisesti useampaa kynttilää, sinulla on tupla- tai triplamäärä tietoa.

Kuva 4.8: Trendin käännöksestä kertovia kynttiläkuvioita.

Kuva 4.9: Mitä useampi kynttilä kertoo markkinan vahvuudesta tai heikkoudesta, sitä luotettavampi signaali on.

Kuvassa 4.9 nähdään, kuinka päivän pohja muodostuu 5 minuutin kynttilägraafilla sen jälkeen, kun kahteen peräkkäiseen kynttilään muodostuu pitkä häntä alapuolelle. Huomaa myös, kuinka volyymi kasvaa päivän korkeimmaksi kynttilässä, joka muodostaa pohjan. Laskeva hinta siis johti tilanteeseen, jossa ostajat aktivoituivat ja ostopaine oli niin aggressiivista, että kynttilöiden sulkeutuessa ostajat olivat selvästi kontrollissa ja hinta sulki lähelle kynttilöiden huippua. Tässä tapauksessa kaksi peräkkäistä signaalia ostopaineesta vahvistavat signaalia. Kolmas samantyyppinen kynttilä vahvistaisi todennäköisyyksiä entisestään.

Markkinoiden neljä eri vaihetta.

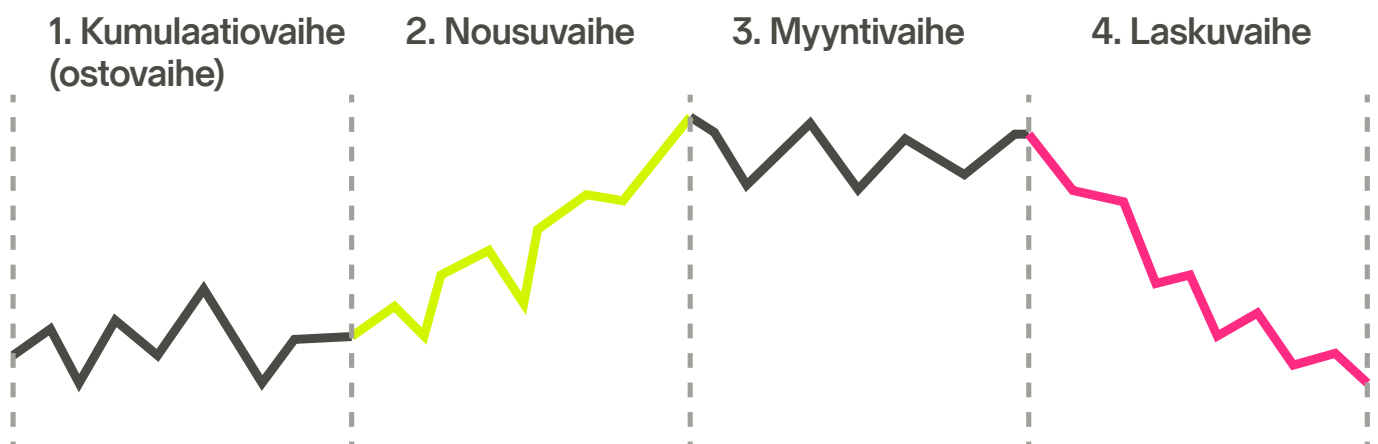
Kuten aiemmin todettiin, markkinahinta voi liikkua vain kolmella eri tavalla: se voi nousta, laskea tai liikkua sivuttain. Nämä trendit muodostavat markkinoilla neljä eri tunnistettavaa vaihetta:

1. Kumulaatiovaihe (ostovaihe). Kun *smart money*, eli finanssi maailman suurimmat toimijat odottavat nousevia hintoja, he lisäävät ajan kuluessa osakepainoaan. Tämä ei tapahdu hetkessä, koska kyseessä on niin suuret rahamäärät, että kaikkea ei saada ostettua kerralla. Sen vuoksi hinta liikkuu kapeassa vaihteluvälissä (eng. price range) jonkin aikaa.

2. Nousuvaihe. Kun myyjiä ei enää ole nykyisillä hintatasoilla, hinta siirtyy nousutrendiin.

3. Myyntivaihe. Hinnat nousevat niin korkealle, että *smart money* aloittaa myyntiprosessin, joka muodostaa katon sille, mihin asti hinta voi nousta. Kumulaatiovaiheessa ostetut osakkeet myydään ja mahdollisesti myös käännetään shortille, odottaen laskevia hintoja.

4. Laskuvaihe. Hinnat laskevat, yleensä nousuvaihetta nopeammin. Englanninkielinen sanonta kuvaa nousu- ja laskuvaiheen eroa seuraavasti: "Markets take the stairs up, but the elevator down."

Kuva 4.10: Markkinavaiheet/trendit.

Treidaajan kannattaa keskittyä erityisesti nousu- ja laskutrendien hyödyntämiseen, koska markkinat liikkuvat trendeissä suurimman osan ajasta. Lisäksi trendaavaa markkinaa on keskimäärin helpompi treidata, kun sivuttaisliikkeessä olevaa markkinaa. Laskuvaiheet ovat keskimäärin lyhyempiä, mutta jyrkempiä kuin nousuvaihe. Koska nousutrendissä ollaan selvästi suurin osa ajasta, treidaajan kannattaa ottaa tämä huomioon treidaussuunnitelmassaan. Etenkin aloittelevien treidaajien kannattaa keskittää pääpaino long-treideihin ja hyödyntää shorttaamista lähinnä erikoistilanteissa.

“Big money is made in the stock market being on the right side of the major moves. The idea is to get in harmony with the market. It’s suicidal to fight trends. They have a higher probability of continuing than not.”

– Marty Zweig

Tunnista trendit.

Parhaita työkaluja trendien tunnistamiseen ovat liukuvat keskiarvot (moving average, MA). Yleisimmin käytettyjä liukuvia keskiarvoja ovat yksinkertaiset (simple moving average, SMA) ja eksponentiaaliset (exponential moving average, EMA) keskiarvot. Erona näissä on se, että yksinkertainen keskiarvo kertoo tarkasteluperiodin keskimääräisen hinnan, eksponentiaalinen keskiarvo antaa suuremman painon viimeisimmille havainnoille, ts. se seuraa hinnan liikkeitä hieman nopeammin. Kumpi keskiarvotyyppistä on parempi, on treidaajan itsensä päätettävissä. Itse olen käyttänyt yksinkertaisia keskiarvoja treidausurani alusta lähtien, mutta eksponentiaalisista keskiarvoista saa varmasti yhtä paljon hyötyä.

Useilla teknisen analyysin indikaattoreilla (esim. RSI, MACD) on valmiiksi määritellyt parametrit, joita voi, mutta ei yleensä tarvitse muuttaa. Liukuvissa keskiarvoissa parametria, eli tarkastelujakson pituutta, täytyy muuttaa ja liukuvia keskiarvoja voi käyttää useita samalla graafilla. Omien havaintojeni perusteella graafien tärkein MA on 200 periodin mittainen. Se kertoo parhaiten pidemmästä trendistä kyseisellä aikavälillä. Itse käytän graafeilla yleensä kolmea eri liukuvaa keskiarvoa: 20, 50 ja 200 periodia.

Liukuvia keskiarvoja käytettäessä treidaajan on tärkeintä havainnoida:

- Onko hinta liukuvan keskiarvon ala- vai yläpuolella?
- Mikä on keskiarvon kulmakerroin, osoittaako se alas- vai ylöspäin?

Siten tunnistat vahvimmat trendit markkinoilla, kun:

- **Nousutrendi.** Hinta on liukuvan keskiarvon yläpuolella ja keskiarvo osoittaa ylöspäin.
- **Laskutrendi.** Hinta on liukuvan keskiarvon alapuolella ja keskiarvo osoittaa alaspäin.

Parhaimman onnistumisprosentin treidit löytyvät edellä mainituista tilanteista.

Kun liukuva keskiarvo liikkuu sivuttain, se kuvaa trenditöntä tilaa, trendin kääntymistä tai trendin hetkittäistä jäähtymistä. Jos otat treidin tässä ympäristössä, sen onnistumisprosentti pienenee, sillä sitä voi seurata mikä vain kolmesta trendityypistä.

Todennäköisyydet onnistua ovat heikommat myös tilanteessa, jossa esim. liukuva keskiarvo osoittaa alaspäin, mutta hinta on keskiarvon yläpuolella. Tällöin kyseessä voi olla trendikäänne, mutta myös kääntyminen trendittömään tilaan tai syvempi korjausliike vallitsevan trendin sisällä.

Huomaa, että termi korjausliike voi tarkoittaa kahta eri asiaa: liikettä alaspäin (nousutrendissä) tai ylöspäin (laskutrendissä).

Liukuvilla keskiarvoilla tai muilla trendityökaluilla ei ole mahdollista – eikä tarkoituksenmukaista – tunnistaa hintaliikkeen pohjaa tai huippua. Niiden metsästäminen on keskimäärin häviävien treidaajien hommaa. Ammattilaiset pyrkivät tunnistamaan trendin ja hyötyvän siitä.

”Trying to pick the exact top or bottom of a market is similar to standing in front of a train, expecting it to stop inches away.”

Kuva 4.11: Nousutrendissä kannattaa etsiä ostopaikkoja (ks. 1, 2 ja 3).

Kuvassa 4.11 nähdään hyvä esimerkki nousutrendistä, missä 200 SMA on selvästi nouseva ja hinta liikkuu pääasiassa sen yläpuolella. Tämä on paras ympäristö etsiä markkinalta ostopaikkoja. Liukuvat keskiarvot (etenkin 200 periodin) toimivat myös itsessään dynaamisina tuki/vastustasoina, eli usein markkinahinta reagoi trendinmukaiseen suuntaan osuessaan niihin.

Kuvassa yhdistyy monta tässä luvussa käsiteltyä tekijää, ja yksi treidaamisen tärkeimmistä lainalaisuuksista on se, että mitä useampi tekijä antaa samanaikaisesti saman signaalin, sitä paremmat todennäköisyydet treidillä on onnistua (ns. multi factor setup). Listataan tekijät vielä auki:

- Pidempää trendiä osoittava 200 SMA osoittaa ylöspäin.
- Hinta on 200 SMA yläpuolella.
- Korjausliikkeet ovat keskimäärin nousuliikkeitä heikompia, ts. vihreäkehoiset kynttilät ovat pidempiä kuin punaiset.
- 200 SMA toimii tukitasona.
- Hinnan osuessa 200 liukuvaan keskiarvoon muodostuu ostopaineesta kertovia kynttilöitä, joissa on pitkä häntä.

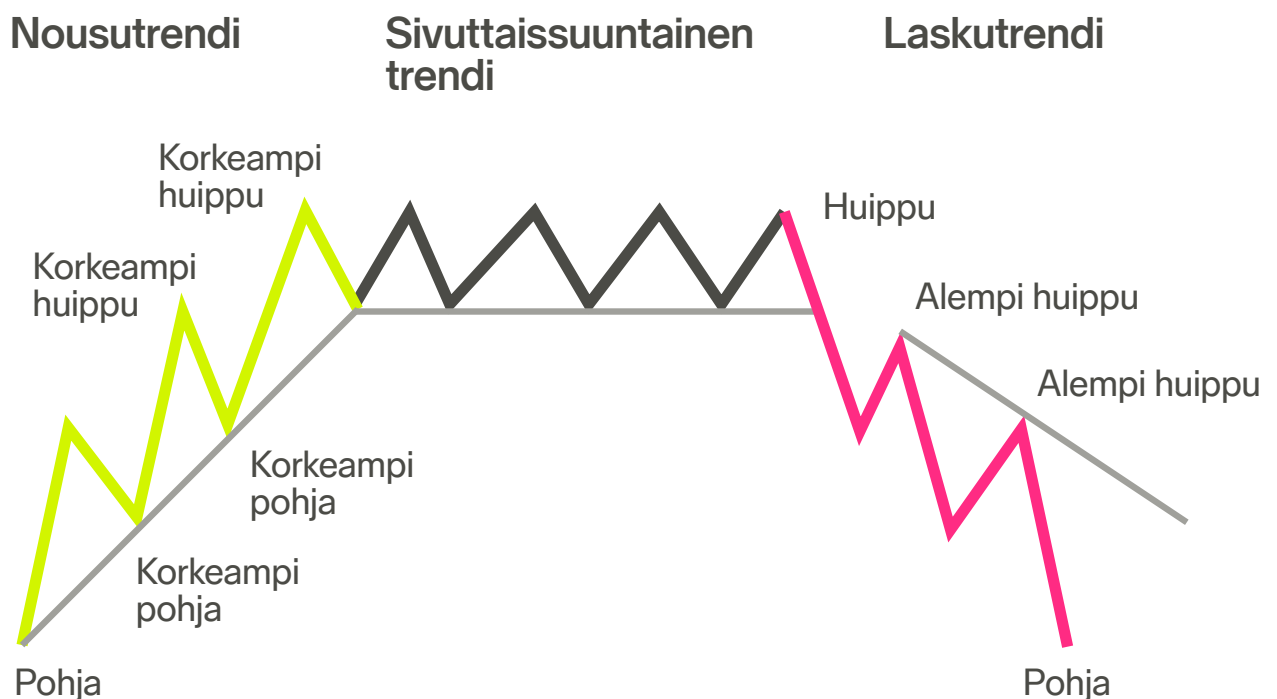
Kuvasta 4.11 löytyy kolme ostopaineesta kertovaa kynttilää, joissa yllä esitetty treidauspaikka esiintyy. Treidin toteuttamisen näkökulmasta stop loss -taso voidaan asettaa suoraan kynttilän hännän alapuolelle, mikä tarjoaa loistavan riski/tuotto-suhteen, ts. ostopainan ero stop lossiin on niin pieni, että treidille voi asettaa minimissään 1:3 tuottotavoitteen.

”No one can consistently predict the markets, call tops and bottoms. So, just follow the price. Ride winners. Cut losers. You’ll be much further ahead than trying to outsmart the market.”

Nousu- ja laskutrendien dynamiikkaa.

Hinta kurssigraafeilla ei yleensä liiku suoraa viivaa pisteestä A pisteeseen B, vaan tehden ylös- ja alaspäin menevää liikettä. Nämä yksittäiset ylös- ja alaspäin suuntautuvat liikkeet edustavat niin sanottuja hinta-aaltoja.

Trendejä voi lukea graafeilta täysin visuaalisesti tunnistamalla korkeampia pohjia ja korkeampia huippuja (nousutrendi) tai laskevia huippuja ja laskevia pohjia (laskutrendi).

Kuva 4.12: Korkeammat huiput ja pohjat kertovat nousutrendistä, laskevat huiput ja pohjat laskutrendistä.

Hinnan korjausliikkeet (eng. retracement) ovat välttämättömiä ja ”terveellisiä” vahvimpienkin trendien aikana. Treidaajan pitää oppia lukemaan näitä korjausliikkeitä ja tunnistamaan, milloin kyseessä on vain lyhytaikainen korjausliike ja milloin kyseessä on potentiaalinen trendikäännös.

Hintaliikettä lukiessa on tärkeää tunnistaa seuraavat elementit:

- **Liikkeen kulmakerroin.** Päätrendin kulmakerroin on yleensä suurempi, kuin korjausliikkeiden kulmakerroin.
- **Liikkeen impulsiivisuus.** Päätrendin liikkeet ovat yleensä vahvempia, eli esim. nousutrendissä näkyy kynttilöitä, joiden vihreät kehot ovat korjausliikkeen punaisia kehoja pidempiä.
- **Liikkeen pituus.** Korjausliikkeen pituus on hinnassa ja ajassa mitattuna yleensä lyhyempi. Normaali korjausliike on usein $1/3$ edellisen päätrendin liikkeen mitasta, maksimissaan $2/3$.
- **Volyyymi.** Korjausliikkeen volyyymi on päätrendiä matalampaa.

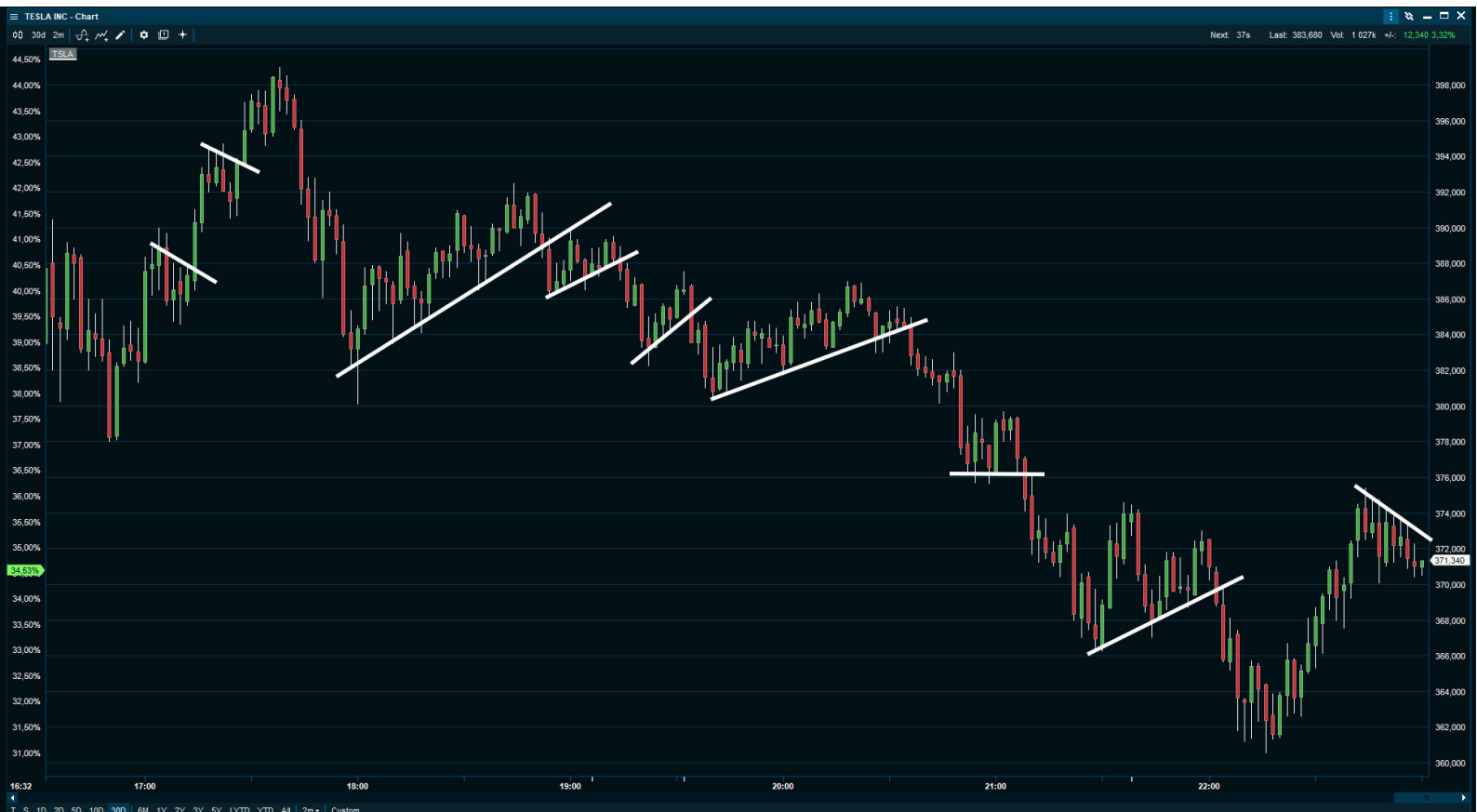
Kun kaikki edellä mainitut tekijät yhdistyvät korjausliikkeessä, trendin jatkumisen todennäköisyys kasvaa huomattavasti. Jos jokin tekijöistä ei täyty, se on varoitussignaali mahdollisesta trendikäännöksestä.

Esimerkki korjausliikkeistä: bull flag / bear flag.

Niin kutsutut lippukuviot ovat hyvä esimerkki korjausliikkeistä, joiden jälkeen hinta jatkaa liikettään päätrendin suuntaan. Lippukuvioissa hinta liikkuu hetken aikaa sivuttain tai hieman alaspäin (bull flag) / hieman ylöspäin (bear flag). Päätrendin huipusta on yleensä mahdollista vetää sivuttain tai pienessä kulmassa toisen kynttilän kautta kulkeva trendilinja, jonka rikkoessaan hinta antaa signaalin päätrendin jatkumisesta.

Kuva 4.13: Hinnan noustessa bull flagien trendilinjojen yläpuolelle, nouseva päätrendi jatkuu.

Kuva 4.14: Hinnan laskiessa bear flagien trendilinjojen alapuolelle, laskeva päätrendi jatkuu.

Tekninen analyysi toimii lyhyemmällä sekä pidemmällä tarkastelujaksolla.

Teknisen analyysin indikaattorit, kynttiläkuviot ja muut menetelmät toimivat hyvin 1 minuutin graafeista aina kuukausigraafeille asti. Sen takia niiden tuoman edun hyödyntämiseksi ei tarvitse aloittaa päivätreidaamista, vaan ne voi ottaa osaksi nykyistä sijoitusstrategiaa muuttamatta sijoitushorisonttia tai -aktiivisuutta.

Tässä luvussa käsitellyt esimerkit ovat olleet pääasiassa hyvin lyhyiltä aikaväleiltä, joten otetaan yksi esimerkki huomattavasti pidemmältä timeframelta, eli viikkograafeilta (jokainen kynttilä kuvaa viikon hintaliikettä). S&P 500 -indeksin viikkograafilla kuvassa 5.15 nähdään, kuinka lähes jokainen korjausliike vuosina 2013–2019 päättyi viikkokynttilään, jossa on pitkä häntä alapuolella. Nämä ovat olleet hyviä ostopaikkoja, koska trendi on selvästi ollut ylöspäin (hinta nousevan 200 SMA yläpuolella). Lisäksi volyympiikit kertovat laskevien hintojen aktivoineen ostajat.

Kuva 4.15: S&P 500 -indeksin viikkograafeilla ostopaineesta kertovat kynttilät merkkavat korjausliikkeiden pohjia.

Multiple timeframe & multiple factor analysis.

Säästin tämän luvun tärkeimmän opetuksen viimeiseksi. Tämä on todennäköisesti tärkein tekijä, joka erottaa amatööritreidaajat ammattilaisista ja häviävät treidaajat voittajista.

Multiple timeframe analysis ("usean aikavälin analyysi").

Suurin osa treidaajista valitsee yhden aikavälin, esim. 15 min graafin, ja treidaavat pelkästään sitä. He ovat niin lukkiutuneita omaan aikaikkunaansa, että he unohtavat suuremman kuvan. Toinen ääripää treidaajista vaihtaa jatkuvasti timeframea sen mukaan, mistä löytyy treidipaikkoja. Näitä treidaajia ohjaavat usein tunteet ja he tekevät kauppaa hyvin impulsiivisesti.

Parempi, onnistumistodennäköisyyttä kasvattava lähestymistapa on ylhäältä alas suuntautuva, useampaa aikaväliä yhdistelevä analyysitekniikka. Siinä aloitat isosta kuvasta (esim. viikkograafeilta) ja etenet aikaväli kerrallaan muodostaen paremman perspektiivin hinnan trendistä eri tarkastelujaksoilla. Kun teet kauppaa pienemmällä timeframeella isompien aikavälien trendien mukaiseen suuntaan, parannat treidien onnistumisprosenttia huomattavasti.

Kuvassa 4.16 markkinat ovat laskutrendissä, mikä nähdään 1 h- (vas. ala) ja 10 min (vas. ylä) -graafeilta, joilla hinta on laskevan 200 SMA alapuolella. Tällöin treidaustimeframella, tässä tapauksessa 2 min -graafilla, voidaan hakea short-treidejä. Parhaan odotusarvon short-treidit löytyvät silloin, kun hinta laskee myös 2 min -graafilla 200 SMA alapuolelle ja ks. liukuva keskiarvo kääntyy laskuun.

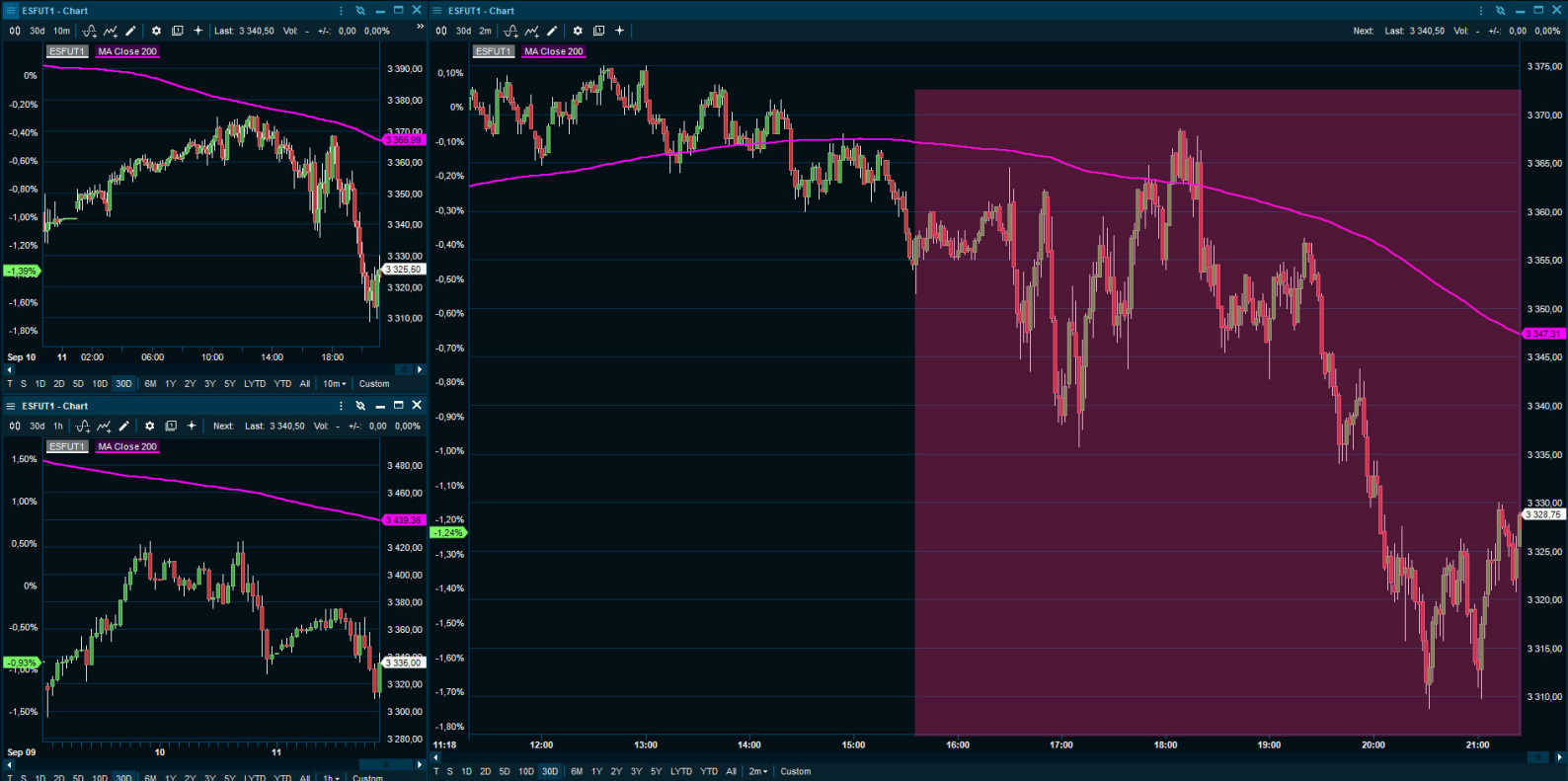
Esimerkki eri aikavälien tarkastelusta.

Viikkograafi → päivägraafi → 4 h -graafi → 1 h -graafi (aikaikkuna, missä otat treidejä)

Tai nopeatempoisemmalle treidaajalle

Päivägraafi → 1 h -graafi → 10 min -graafi → 2 min -graafi

Jos siis päivägraafilla ja 1 h -graafilla hinta on nousutrendissä, älä keskity shorttaamaan pienemmillä timeframeeilla, koska todennäköisyytesi onnistua heikkenevät, kun taistelet isompien aikavälien trendejä vastaan. Etenkin, jos haet korkean riski/ tuotto-suhteen treidejä, ts. haet suurempia liikkeitä, epäonnistumisprosenttisi kasvavat huomattavasti.

Kuva 4.16: Kun trendi isommilla timeframeilla (1 h ja 10 min) on alaspäin, kannattaa etsiä shorttauspaikkoja pienemmältä timeframeelta (2 min).

Multiple factor analysis ("monta tekijää yhdistävä analyysi").

Treidi, jonka otat perustuen yhteen signaaliin yhdellä timeframella, ei tarjoa niin korkeaa odotusarvoa kuin treidaajan pitää omilta treideiltään vaatia. Anna eri aikaikkunoiden, kynttiläkuvioiden ja muiden käyttämiesi indikaattoreiden kertoa sinulle tarinaa ja kuuntelee tarkkaan. Vasta, kun vähintään kolme tekijää antavat sinulle osto- tai myyntisignaalin, reagoi.

Esimerkki.

1. Hinta on nousutrendissä 1 d-, 4 h- ja 1 h -graafeilla (= vahva nousutrendi).
2. Treidausaikaikkunassa, eli 10 min -graafilla nousutrendissä ollut hinta tekee pientä korjausliikettä, pienellä volyymillä (= todennäköinen korjausliike ennen trendin jatkumista).
3. Hinta löytää tukitason 10 min -graafilla nousevalta 20 liukuvalta keskiarvolta ja muodostaa selvän ostopaineesta kertovan kynttilän, jossa on pitkä häntä alapuolella.

Kuva 4.17: Vahvassa nousutrendissä monella aikaikkunalla oleva hinta jatkaa todennäköisemmin nousutrendissä pienten korjausliikkeiden jälkeen.

Yhteenveto teknisestä analyysistä.

Tekninen analyysi on reagointia siihen epäbalanssiin, mikä ostajien ja myyjien välillä voidaan tunnistaa graafeja lukemalla. Treidaajan tavoitteena ei tarvitse olla ostaa halvalla ja myydä kalliilla, vaan ostaa markkinahintaan ja myydä kalliimmalla. Joskus se voi tarkoittaa ostamista kalliilla, myymistä vielä kalliimmalla. Kalliit hinnat voivat kestää markkinoilla pitkään, eikä treidaajan tarvitse sinänsä huolehtia arvostuskertoimista, sillä hinnat voivat perustua tulevaisuuden odotuksille, joita emme vielä itsekään täysin ymmärrä. Sen takia käytössä ovat stop lossit, jotka rajaavat tappiot silloin, kun treidaaja on väärässä.

Teknistä analyysiä ei kannata monimutkaistaa liikaa. Erilaisia teknisen analyysin indikaattoreita on saatavilla satoja erilaisia ja jos yhdistät graafeillesi niitä liian monta yhtäaikaisesti, se ainoastaan sekoittaa ajatteluasi ja päätöksentekoasi. Treidaaminen on tiedonkäsittelyä ja jos graafit ovat täynnä turhaa informaatiota, oleellisen tiedon poimiminen vaikeutuu. Jätä graafeille siis vain oleellinen tieto. Itse käytän kynttilägraafeillani vain kolmea liukuvaa keskiarvoa (20, 50 ja 200 SMA) sekä volyyymiä. En käytä TA-indikaattoreita, kuten RSI, Bollinger Bands tai MACD. En kuitenkaan väitä, ettei niitä kannattaisi käyttää. Jokainen treidaaja on erilainen ja opetteluvaiheessa kannattaa kokeilla erilaisia indikaattoreita ja löytää niistä itselle sopivimmat.

Teknisen analyysin opettelu vie aikaa. Sen voi oppia vain tutkimalla ja seuraamalla graafeja satoja, jollei tuhansia tunteja. Kuvioiden tunnistaminen on yksi tärkeimmistä taidoista teknisessä analyysissä. Tuo kognitiivinen taito kehittyy aivoissasi alitajuntaisesti harjoittelun tuloksena. Se auttaa sinua tunnistamaan aikaisemmin havainnoimiasi kuvioita ja nopeuttaa päätöksentekoasi. Vain harjoittelun kautta opit, mitkä kuviot ja kombinaatiot toimivat parhaiten. Harjoitteleamalla opit myös tunnistamaan, millaisissa markkinaympäristöissä mitkäkin treidauspaikat tarjoavat parhaita todennäköisyyksiä. Matalan volatilitiitin sivuttaisliikkeessä esimerkiksi breakout-strategiat eivät toimi, etkä voi tavoitella korkean tuotto/riski-suhteen treidejä, koska hinta ei tee suuria trendaavia liikkeitä. Kaikkia tekijöitä pitää siis myös osata suhteuttaa valitsevaan ympäristöön.

Kuvioiden tunnistamiskyky kasvaa toistojen funktiona. Tätä kykyä vaaditaan ammattilaisuuteen lähes ammatista tai lajista riippumatta. Ammattiurheilijoita tutkittaessa on todettu, että heidän erinomaisuutensa ei perustu pelkästään fyysiseen paremmuuteen ja nopeisiin refleksiin, vaan myös toistojen kautta opittuun kykyyn havainnoida tilanteita. Esimerkiksi jalkapallomaalivahtien uskomattomat torjunnat eivät ole pelkästään nopeiden liikkeiden ja refleksien ansioita, vaan maalivahdin aivot pystyvät tunnistamaan jo ennen kuin laukaus lähtee, mihin se suuntautuu. Näin ollen kroppa on jo valmiiksi lähdössä oikeaan suuntaan, kun laukaus lähtee. Maalivahdin aivot pystyvät tuhansien toistojen kokemuksella arvioimaan laukauksen suunnan mm. laukaisevan pelaajan kropan asennosta, jalan liikkeestä sekä osumakohdasta palloon.

Älä siis luovuta teknisen analyysin kanssa, jos se ei toimi strategiassasi vielä sen jälkeen, kun olet lukenut kaksi ensimmäistä kirjaa teknisestä analyysistä ja koitat soveltaa kirjoista lukemaasi reaaliajassa.

”Trading is not about being right. Trading is a game of math. It is about finding setups that offer you a good risk/reward ratio and pulling the trigger.”

– Steve Burns

5. Treidausstrategiat.

Viimeinen treidaajan kolmesta tukipilarista on treidausstrategia. Vaikka sen merkitys onnistumisesi kannalta on pienempi kuin psykologian sekä kassan- ja riskienhallinnan, huonolla treidausstrategialla ei voi menestyä.

Treidausstrategian suunnittelu.

Hyvä treidausstrategia yhdistyy kassan- ja riskienhallinnan prosesseihin siten, että se poistaa samalla treidauksen psykologisia haasteita. Kun treidausstrategiasi on sääntöperusteinen, esimerkiksi tunteet tai mutu-tuntuma markkinoiden suunnasta eivät pääse vaikuttamaan treidipäätöksiin.

Treidaajat yleensä tavoittelevat maksimaalista voittoa tarjoavaa ns. ”holy grail”-strategiaa. Sellaista ei kuitenkaan ole olemassakaan. Ylioptimoimalla ja lisäämällä indikaattoreita strategiaan hyvästä strategiasta saa tehtyä huonon strategian. Kannattaa siis pitäytyä yksinkertaisessa strategiassa, sillä sellaisellakin on täysin mahdollista onnistua.

Hyvän strategian ominaisuuksia ovat:

- Treideillä on positiivinen odotusarvo.
- Auttaa rajaamaan riskit pieniksi.
- Säännöt ovat yksinkertaiset eikä niitä ole liikaa.
- Strategia tuottaa hyviä tuloksia suurimmassa osassa markkinaympäristöistä.
- Strategia antaa tarpeeksi signaaleita, mutta ei liian usein.
- Testattu toimivaksi (eng. backtesting).

Tässä kirjassa ei ole tarkoituksena antaa käyttövalmiita strategioita tai minikäänlaisia sijoitussuosituksia. Esittelen kuitenkin muutaman yksinkertaisen yleisesti käytössä olevan strategian, jotta saat jonkinlaisen käsityksen, kuinka voit lähteä kehittämään omaa strategiaasi.

Liukuviin keskiarvoihin perustuva strategia.

Markkinat liikkuvat trendeissä ja siten suurimman potentiaalin strategiat liittyvät yleensä trendejä seuraaviin strategioihin. Liukuviin keskiarvoihin perustuvat strategiat voivat perustua esimerkiksi:

- Hinnan suhteeseen verrattuna liukuvaan keskiarvoon. Ostosignaali syntyy, kun hinta ylittää liukuvan keskiarvon, myynti/short-signaali syntyy, kun hinta alittaa liukuvan keskiarvon.
- Liukuvan keskiarvon kulmakertoimeen. MA:n osoittaessa ylöspäin ollaan longina, alaspäin osoittaessa shorttina. Kuvassa 5.1 esimerkki tästä strategiasta.

Kuva 5.1: Nasdaq 100 -indeksin päivägraafi vuosilta 2018–2020.

- Useamman liukuvan keskiarvon strategia, jossa signaali syntyy nopeamman keskiarvon ylittäessä/alittaessa hitaamman keskiarvon (eng. moving average cross-over strategy). Kuvassa 5.2 nähdään tästä esimerkki, kun lyhyempi (keltainen) liukuva keskiarvo antaa osto- ja myyntisignaaleita risteytyessään purppuranvärisen liukuvan keskiarvon kanssa. Esimerkissä on käytetty 20 & 200 liukuvan keskiarvon risteystä, mutta voit hakea itse muitakin yhdistelmiä, esim. 20 & 40 ja 50 & 100 jne.

Kuva 5.2: S&P 500 -indeksi 10 min -graafi, 20 & 200 liukuvat keskiarvot.

Breakout-strategia.

Markkinoille syntyy tärkeitä hintatasoja, joissa ostajat tai myyjät aktivoituvat muodostaen ns. tuki- ja vastustasoja. Tällainen taso voidaan piirtää vähintään kahden suurin pirtein samalla tasolla olevan huipun tai pohjan kautta. Breakoutit toimivat kaikilla timeframeilla päiväkynttilöistä 1 minuutin kynttilöihin, mutta mitä isomman aikavälin hintatasosta puhutaan, sen suurempi ja toimivampi breakout yleensä on.

Kuvassa 5.3 nähdään selvä vastustaso, mikä markkinalle on muodostunut. Hinta on kääntynyt kaksi kertaa samalta tasolta laskuun ja kolmannen kerran samaan tasoon osuessaan hinnan nousu pysähtyy, mutta ei käänny yhtä aggressiivisesti alas kuin aiemmilla kerroilla. Lyhyen sivuttaisliikkeen jälkeen vastustaso rikkoutuu (ostopaikka).

Breakout-strategiassa treidit kannattaa ottaa:

- vallitsevan trendin suuntaan
- hieman vastustason yläpuolelta tai tukitason alapuolelta, jotta vältetään vääriä signaaleita.

Breakout-strategiassa stop loss -toimeksiannon voi asettaa yleensä melko tiukaksi, esim. edellisen 1–3 kynttilän pohjan alapuolelle (1) tai edellisen selvän pohjan alapuolelle (2).

Kuva 5.3: Breakout-strategiassa tärkeän hintatason rikkoutuminen aiheuttaa suuren liikkeen.

Anomaliat treidausstrategiana – case: tammikuuilmiö.

Akateemisessa tutkimuksessa on tunnistettu erilaisia osakemarkkinoiden anomalioita, eli epätehokkuuksia. Aktiivinen sijoittaja ja treidaaja voivat hyödyntää näitä toistuvia ilmiöitä, jotka perustuvat yleensä sijoittajapsykologiaan ja siitä johtuvaan epärationaaliseen käytökseen. Tunnettuja anomalioita ovat mm. kuukaudenvaihdeilmiö, osinkoanomalia, tulosjulkistusanomalia sekä listautumiseen liittyvä anomalia. Käsitellään tässä yhteydessä tammikuuilmiötä.

Tammikuuilmiö on yksi tunnetuimmista sijoitusmaailman anomalioista. Pörssin historiaa tutkimalla on tunnistettu, että osaketuotot tapaavat olemaan tammikuussa erityisen korkeita. Samantyyppisiä kausivaihteluita on tunnistettu muitakin, mutta tammikuuilmiö on kausivaihteluanomaliaista historiallisesti yksi luotettavimmin toistuvista.

Tehokkailla markkinoilla hyödynnettäviä epätehokkuuksia ei pitäisi syntyä – tai ainakin kun tieto epätehokkuudesta leviää, sen pitäisi heiketä tai poistua kokonaan. Tammikuuilmiön pysyvyyttä on perusteltu vain joulukuussa esiintyvällä sijoittajien erityiskäyttäytymisellä. Sijoittajat myyvät silloin tappiollisia sijoituksiaan neutraloidakseen vuoden aikana kertyneet voitot ja välttyäkseen pääomaveroilta. Tammikuussa markkinoilta vedetyt pääomat laitetaan taas uudelleen töihin. Myös institutionaaliset sijoittajat haluavat näyttää vuosiraporteissaan hallinnoimiensa portfolioiden koostuvan edellisvuoden voittajaosakkeista, siksi heikommin tuottaneet osakkeet halutaan myydä pois.

Seppo Saarion sijoituskirjan *Miten sijoitan pörssiosakkeisiin* mukaan Helsingin pörssissä osakkeet nousevat tammikuussa 79 %:n todennäköisyydellä. Tämä antaisi sijoittajille mahdollisuuden ostaa osakkeita vuodenvaihteessa ja myydä ne arvonnousun jälkeen. Kun tarkastellaan Helsingin pörssin vuoden ensimmäisen kuukauden kehitystä viimeisen 10 vuoden ajalta, voidaan todeta tammikuuilmiö koko pörssin laajuudelta.

Helsingin pörssin yleisindeksin (OMXHPI) tuotot tammikuussa 2010–2019.

Vuosi	Tuotto %
2010	3,85 %
2011	1,63 %
2012	7,65 %
2013	4,58 %
2014	-4,18 %
2015	8,94 %
2016	-2,96 %
2017	-1,65 %
2018	2,59 %
2019	8,18 %
Keskiarvo	2,86 %

Kuva 5.4: Tammikuun tuotot Helsingin pörssissä.

Tammikuuilmiö pienyhtiöissä vielä voimakkaampi.

Markkina-arvoltaan pienemmät yhtiöt ovat usein epälikvidimpiä, joten joulukuun myyntipaine voi laskea kurssia perusteettoman paljon. Pienissä yhtiöissä yksittäisten sijoittajien omistusosuus on myös keskimäärin suurempi, jolloin vähempikin määrä aktiivisia myyjiä voi painaa osakekurssin alas. Myyntipaineen hellittäessä vuoden vaihteen jälkeen osakkeet palautuvat ripeästi kohti todellista arvoaan.

Kun tarkastellaan Helsingin pörssin Small Cap -indeksiä, tuottoero tammikuun ja muiden kuukausien välillä on huomattava. Vuosien 2010–2018 aikana pienyhtiöt ovat tuottaneet tammikuussa keskimäärin 6,4 % verrattuna muiden kuukausien tuottoon, joka on 0,4 %. Vain vuonna 2016 tammikuun tuotto on ollut muiden kuukausien keskimääräistä tuottoa matalampi.

OMXH Small Cap GI

Vuosi	Tammikuun tuotto	Muiden kuukausien tuotto keskimäärin	Tuottoero %-yksikköä
2010	7,6 %	1,2 %	6,4 %
2011	5,9 %	-2,5 %	8,5 %
2012	10,6 %	-0,6 %	11,2 %
2013	10,2 %	2,5 %	7,7 %
2014	0,9 %	0,0 %	0,8 %
2015	11,0 %	2,0 %	9,0 %
2016	1,0 %	1,4 %	-0,5 %
2017	4,7 %	0,5 %	4,2 %
2018	6,0 %	-1,0 %	7,0 %
Keskiarvo	6,4 %	0,4 %	6,0 %

Kuva 5.5: Pienyhtiöiden tuotot Helsingin pörssissä.

Lähde: Pikkuguru-kirja (Karo Hämäläinen, Jukka Oksaharju, Random Walker)

Koska joulukuun myynnit tehdään veroteknisistä syistä, eikä yhtiöön liittyvistä syistä, loppuvuoden suurimmat laskijat ja tammikuun suurimmat nousijat ovat yleensä ne yhtiöt, joiden osakekurssit ovat laskeneet vuoden alusta (eli joihin veromyynnit kohdistuvat).

6. Treidauksen aloittaminen.

Muistilista treidaamisen aloittamiseen ja siinä onnistumiseen:

1. Treidaaminen eroaa kaikesta, mitä olet aikaisemmin tehnyt, eikä markkinahinta seuraa samaa logiikkaa, jota olet tottunut käyttämään jokapäiväisessä elämässäsi. Tiedosta tämä seikka jo ensimmäisestä päivästä lähtien ja kehitä itsellesi treidausprosessi, joka poistaa päätöksenteosta turhat tunteet ja kohinan (esim. uutiset ja muiden mielipiteet).
2. Aivomme toimivat kuin tietokoneet. Aivojen tehtävä on automatisoida ajattelun, tunteiden ja toiminnan kaavoja, sillä siten ne eivät kuormitu tarpeettomasti. Päätöksenteossa tarvittavat rutiinit syntyvät vain harjoittelemalla, tuhansien toistojen jälkeen.
3. Käytä paljon aikaa *mindsetin* kehittämiseen – ei strategioihin, tekniseen analyysiin tai indikaattoreihin. Lue kirjoja filosofiasta, motivaatiosta, menestyksestä ja itsensä kehittämisestä. Niistä löydät treidaamisen menestyksen lähteet.
4. Suurin osa treidausvirheistä tapahtuu, koska treidaaja ei osaa olla tekemättä mitään. Ylitreidaaminen, kostotreidaaminen, tylsyyteen treidaaminen jne. aiheuttavat treidaajalle usein suurimmat tappiot. Käsien päällä istuminen on yksi treidaajan tärkeimmistä taidoista.
5. Harva asia tuntuu niin ikävältä, kun väärässä oleminen ja rahan häviäminen markkinalla. Opi käsittelemään näitä tunteita ja kääntämään epäonnistuminen tulevaisuuden voimavaraksi tutkimalla virheitä ja oppimalla niistä.
6. Älä koskaan tee kauppaa pääomalla, jota sinulla ei ole varaa hävitä.
7. Hyväksy, ettet voi kontrolloida markkinoiden liikkeitä ja muiden markkinatoimijoiden reaktioita. Keskity niihin asioihin, joihin voit vaikuttaa. Näitä ovat mm.: millä instrumentilla käyt kauppaa, kuinka paljon riskiä otat per treidi sekä mille tasolle stop loss -toimeksiantosi ja tavoitehintasi on asetettu.

8. Välillä markkina liikkuu fundamenttien perusteella, välillä teknisten tekijöiden perusteella. Mutta markkinoilla voi olla aina vain yksi hinta. Seuraamalla markkinahintaa ja jättämällä huomioitta mielipiteet, toimintasi on linjassa markkinoiden kanssa ja pysyt markkinatrendien kyydissä.
9. Reagoi, älä ennusta. Ennusteet, analyysit, mielipiteet, toiveet ja odotukset eivät tuota tuloksia treidaamisessa. Oppimalla lukemaan markkinaa ja reagoimalla sen tarjoamaan informaatioon onnistut todennäköisimmin.
10. Minkä tahansa uuden taidon oppiminen ja sen kehittäminen huippuosaamisen tasolle vie huomattavan määrän aikaa. Ennen kuin olet käyttänyt tuhansia tunteja treidaamisen – tai minkä tahansa taidon – opiskeluun ja harjoitteluun, älä sano, ettet onnistu.

“What makes a great trader? Just like in the case of companies, moats for investors are structural. They are psychological and hard-wired into your brain and things that cannot be easily learned or changed.”

Ammattisijoittaja tarvitsee ammattilaisen työkalut.

Ei ole kovinkaan pitkä aika siitä, kun osto- ja myyntitoimeksiannot tehtiin puhelimitse osakevälittäjälle. Moderni teknologia on kuitenkin tuonut maailman markkinat reaaliaikaisine kurssineen jokaisen yksityissijoittajan saataville. Tänä päivänä kuka vain pääsee nauttimaan ammattimaisista työkaluista, joilla voi pörssikurssien lisäksi seurata uutisvirtaa, tarjouskirjoja ja toimeksiantoja. Ohjelmistot sisältävät myös monipuoliset työkalut tekniseen ja fundamenttianalyysiin. Yksityissijoittaja on nyt ensimmäistä kertaa samalla viivalla ammattilaisten kanssa kilpailussa lyhyen aikavälin tuotoista pörssikaupassa – kuka vain voi ottaa menestyneimpien sijoittajien työkalut käyttöönsä.

Treidaaja ei periaatteessa tarvitse kuin normaalitehoisen kannettavan tietokoneen kaupankäynnin aloittamiseen. Pientä etua syntyy 1–2 lisänäytöstä, joille voi rakentaa omat työpöydät ja seurata useiden instrumenttien kurssigraafeja samanaikaisesti.

Nordnetin tarjoama kaupankäyntiohjelmisto Infront Active Trader edustaa alan kehittyneimpiä, ammattimaiseen käyttöön tarkoitettuja ohjelmistoja. Voit rakentaa oman työpöytäsi sinulle tärkeistä työkaluista, jotta voit seurata reaaliajassa useita markkinoita ja osakkeita yhdellä silmäyksellä. Kaupankäynti on myös ohjelmistossa sisäänrakennettuna – näit voit reagoida tapahtumiin markkinoilla entistäkin nopeammin.

Kuva 6.1: Infront Active Trader.

Voit kokeilla Infront Active Traderia kahden viikon ajan maksutta. Ohjeet löydät Nordnetin verkkopalvelusta kohdasta [Palvelut](#) → [Kaupankäyntisovellukset](#).

Välittäjä.

Yksi olennaisimmista ominaisuuksista välittäjää ja trading-ohjelmistoa valittaessa on kauppojen sujuva toteutus parhaaseen hintaan. Nordnet on kauppamäärissä mitattuna Pohjoismaiden suurin välittäjä Helsingin pörssissä, mikä edesauttaa toimeksiantojesi toteutumista nopeammin ja parempaan hintaan muiden Nordnet-asiakkaiden kanssa, perustuen pörssin hinta-välittäjä-aika-prioriteettiin.

Nordnetillä saat käyttöösi lisäksi Smart Order Routing -palvelun, jonka avulla toimeksiantosi ohjataan sille niistä useista markkinapaikoista, jolta paras toteutushinta löytyy. Käytännössä palvelu näkyy sinulle päämarkkinaa korkeampana myyntihintana tai alhaisempana ostohintana.

Liittymällä Nordnetin aktiivisille kaupankävijöille tarjotun Active Trader -etuohjelmaan, teet kauppaa vain 0,055 % kuluilla. Saat lisäksi käyttöösi ammattilaisille tarkoitettuja huipputehokkaita työkaluita.

7. Nordnet Markets -tuotteet.

Nordnet Markets -tuotteet lyhyesti.

Pörssilistatut viputuotteet avaavat sinulle pääsyn maailman pörssiin ja tarjoavat helpon tavan sijoittaa eri omaisuusluokkiin. Voit tehdä voittoa nouseviin ja laskeviin kurssiin, ilman vipua tai jopa moninkertaisella vivulla. Nordnet Markets -tuotteilla voit käydä kauppaa lähes kellon ympäri (klo 9.15–21.00).

Pääsy markkinoille, joille muuten voi olla hankala päästä.

Pörssilistatut viputuotteet ovat oikotie markkinoille ja sijoituskohteisiin, joihin yksityissijoittajan voi olla muutoin vaikea päästä käsiksi. Voit käydä kauppaa mm. ulkomaisilla indekseillä, osakkeilla ja hyödykkeillä. Helsingin pörssissä listatut Nordnet Markets -tuotteet noteerataan euroissa, joten säästät valuutanvaihtokulut ulkomaisilla kohde-etuuksilla kauppaa käydessäsi

Valikoimasta löytyy eri tyyppisiä viputuotteita, joiden ominaisuudet sekä riski- ja tuottomahdollisuudet eroavat toisistaan. Siksi on tärkeää, että tutustut eri tuotetyyppeihin ennen kaupankäynnin aloittamista.

Mahdollisuus hyödyntää nousevat ja laskevat kurssit.

Yhteinen tekijä pörssilistatuissa viputuotteissa on se, että ne seuraavat tietyn kohde-etuuden arvonkehitystä. Voit valita tuotteen sen mukaan, uskotko kohde-etuutena olevan osakkeen, indeksin tai hyödykkeen nousevan vai laskevan. Lisäksi voit valita, kuinka suurella vipukertoimella tuote seuraa kohde-etuuden liikkeitä.

Markkinatakaaja tarjoaa tuotteille ajantasaiset osto- ja myyntitasot, eli voit ostaa ja myydä tuotteita aina pörssin ollessa auki. Käydäksesi kauppaa pörssilistatuilla tuotteilla sinulla tulee olla hyvä kokemus ja tietotaso rahoitusmarkkinoista.

Sertifikaatit.

Bull- & Bear-sertifikaatit antavat mahdollisuuden sijoittaa osakkeisiin, osakeindekseihin ja hyödykkeisiin. Nousumarkkinassa tuottoa tuo Bull ja laskumarkkinassa Bear. Sertifikaatteja löytyy kiinteillä vipukertoimilla 1–20. Mitä suurempi vipukerroin on, sitä suuremmat ovat myös tuottopotentiaali ja riski pääoman menettämisestä. Bullin vipukerroin on positiivinen ja Bearin negatiivinen. Sertifikaatit on listattu Helsingin pörssiin ja niillä käydään kauppaa kuten osakkeilla.

Kiinteä vipukerroin tekee sertifikaatista helpon tuotteen ymmärtää. Jos kohde-etuus (esim. Nokia) nousee 1 %, X5-vipukertoimen Bull-sertifikaatti nousee 5 %. Jos kyseessä olisi X2-vipukertoimen Bear-sertifikaatti, 1 %:n nousu Nokiassa laskisi sertifikaatin arvoa 2 %. Sertifikaatti sopii hyvin päivänsisäiseen kauppaan, pidemmällä periodilla kannattaa ottaa huomioon kiinteän vipukertoimen vaikutus, ks. kohta sertifikaatin erikoispiirre.

Esimerkki kohde-etuudesta, jonka kurssi laskee. Bull- & Bear -sertifikaattien arvonmuutokset:

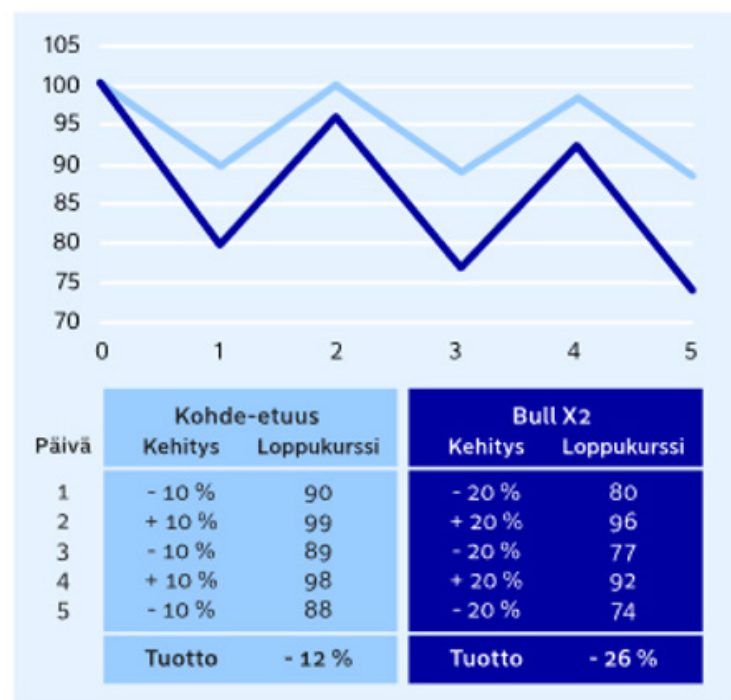
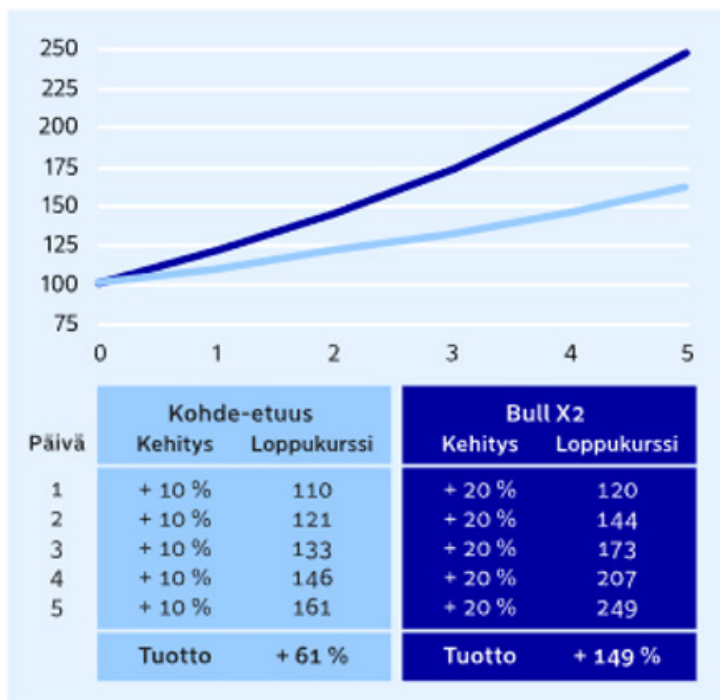
	Kohde-etuus	Bull X2	Bull X10	Bear X2	Bear X10
	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	98,75	97,50	87,50	102,50	112,50
	98,96	97,91	89,34	102,07	110,14
	98,22	96,44	82,64	103,60	118,40
	96,86	93,78	71,23	106,46	134,74
Tuotto	-3,14 %	-6,46 %	-28,77 %	6,46 %	34,74 %

Kulut.

Sertifikaattien kulut muodostuvat lainavivun rahoituskustannuksista ja tuotteen hallinnointipalkkiosta. Nämä vaihtelevat tuotekohtaisesti ja vipukertoimen mukaan. Mitä suurempi vipukerroin on, sitä suurempi on korkokulu. Lisäksi sijoittajalle muodostuu kuluja spreadista, eli osto- ja myyntihinnan erotuksesta tarjouskirjassa.

Sertifikaattien erikoispiirre.

Kiinteästä vipuvaikutuksesta johtuen sertifikaatin arvonkehitys on erilainen riippuen siitä, liikkuuko kohde-etuus yhteen suuntaan (trendi) vai heiluuko kohde-etuuden arvo voimakkaasti. Tämä on tärkeää etenkin korkean vipukertoimen sertifikaateissa. Sertifikaatin tuotto usean päivän periodilla ei ole sama kuin kohde-etuuden kehitys tällä periodilla kerrottuna vipukertoimella, koska sertifikaatin arvon muutos lasketaan joka päivä päiväkohtaisten muutosten perusteella. Tästä johtuen sertifikaatti tuottaa parhaiten tasaisessa trendissä, kun taas kurssiheilunta syö sertifikaatin arvoa ja johtaa heikompaan tuottoon. Siksi sertifikaatit sopivat pääasiassa hyvin lyhytaikaisiin sijoituksiin.

Kuvio 1: Trendi. Kuvio 2: Heiluvat markkinat. Lähde: Nordea

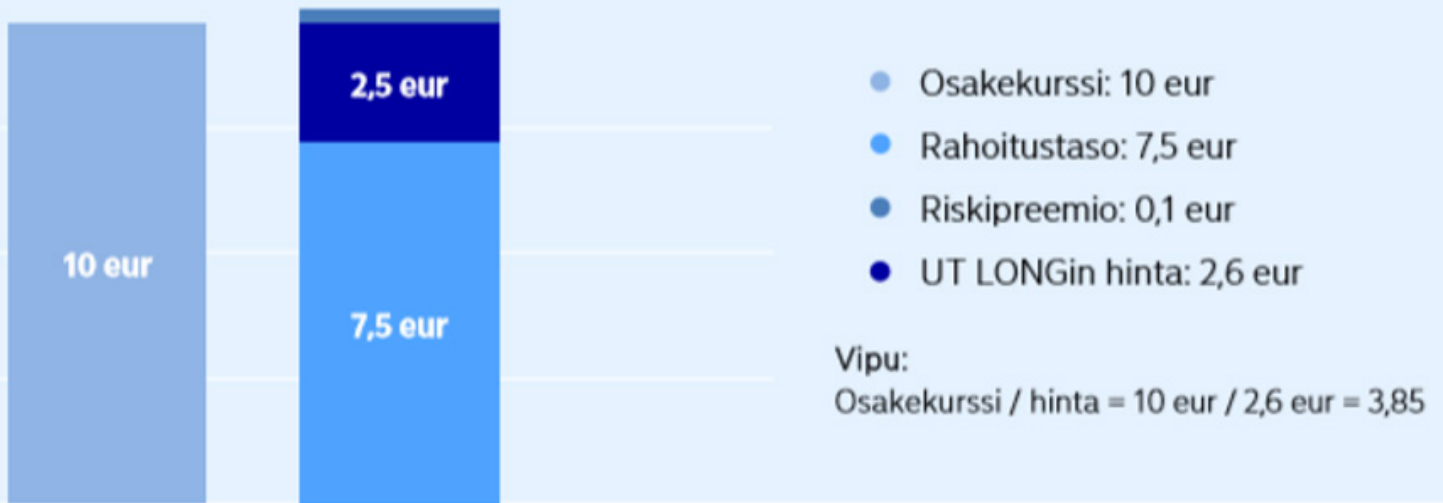
Unlimited turbot ja minifutuurit.

”Turbot” ja minifutuurit ovat suosittuja treidaajien keskuudessa, koska ne tarjoavat järeimmän mahdollisen vivun sijoittajan käyttöön. Korkea vipu nostaa tuottopotentiaalia ja riskejä, mutta toisaalta tuotteisiin liitetty automattinen stop loss / knock out -taso, joka auttaa rajoittamaan tappioita. Näissä tuotteissa vipukerroin ei ole kiinteä ja siksi ne seuraavat kohde-etuuden kehitystä paremmin myös pidemmällä aikavälillä (pl. kulut). Näin ne sopivat spekuloinnin lisäksi myös salkun suojaamiseen.

Mitä lähempänä rahoitustasoa / stop loss -tasoa kohde-etuudella käydään kauppaa, sitä suurempi vipu on. Hyvin lähellä stop lossia vipu voi olla jopa yli 100-kertainen. Liikkeeseenlaskija ottaa riskin siitä, että kaupankäynti kohde-etuudella alkaa stop loss -tason alapuolelta esimerkiksi seuraavana pörssipäivänä, kaupankäynnin keskeytyksen yms. syyn takia. Millään Nordnetin tarjoamalla viputuotteella ei voi menettää enempää kuin siihen sijoitetun pääoman.

Unlimited turbon hinnanmuodostus on suhteellisen yksinkertainen.

- Kohde-etuutena olevalla osakkeella käydään kauppaa 10 eurossa.
- Jos Unlimited turbon rahoitustaso on 7,50 euroa, turbon arvo on osakkeen hinta – rahoitustaso (10 € – 7,50 €), johon lisätään liikkeeseenlaskijan riskipreemio, tässä tapauksessa 0,10 euroa. Näin turbon hinta markkinoilla on 2,60 euroa.
- Turbon tarjoama vipukerroin on siis $10/2,6 = 3,85$ -kertainen.
- Kun ostat Unlimited turbon 2,60 eurolla ja osakkeen hinta nousee 50 senttiä 10,50 euroon, myös tuotteen hinta nousee 50 senttiä, eli 3,10 euroon. Unlimited turbojen liikkeitä onkin helppo ymmärtää, koska niiden arvo muuttuu yhtä paljon kuin kohde-etuuden.

Näin lasket UT LONGin arvon:

$(\text{Kohde-etuuden arvo} - \text{rahoitustaso}) \times \text{kerroin} \times \text{mahdollinen valuuttataso} + \text{riskipremio}$

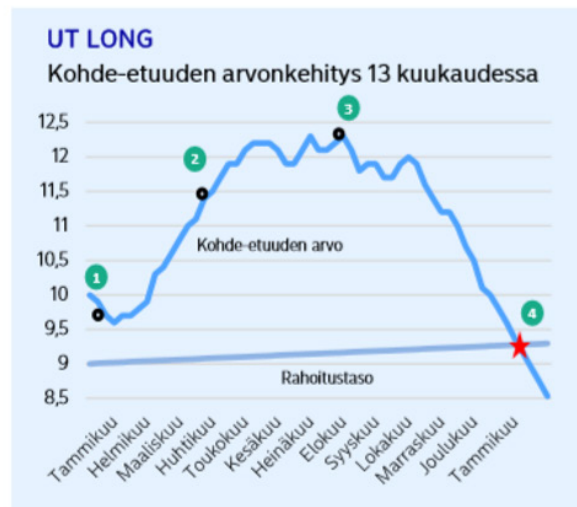
Lähde: Nordea

- Liikkeeseenlaskija tarjoaa Unlimited turboja eri rahoitustasolla samaan kohde-etuuteen. Jos tässä esimerkissä rahoitustaso oli 9 euroa, turbon hinnaksi muodostuisi 1,10 euroa (osakekurssi – rahoitustaso + riskipremio 0,10 €). Vipukerroin olisi siis 9,09.
- Jos osakkeen hinta nousee tässä esimerkissä 11 euroon, UT:n arvo nousee 2,10 euroon (90,9 % tuotto). Jos osakkeen hinta laskee 9 euroon, joka on UT:n rahoitus / stop loss -taso, UT erääntyy arvottomana (-100 % tuotto).
- Esimerkeissä käsiteltiin LONG Unlimited turboa. Logiikka SHORT turboissa sama, mutta käänteinen. Osakekurssi 10 euroa, rahoitustaso 11 euroa, riskipremio 0,10 euroa = UT short turbon hinta 1,10 euroa. Tuotteen hinta nousee, kun osakekurssi laskee.

Esimerkki

Ohessa on esimerkkejä UT LONGin arvonkehityksestä eri skenaarioissa ja miten rahoitustaso kehittyä ajan kuluessa. Unlimited Turbon stop loss -taso ja rahoitustaso ovat samat.

Huomaathan, että esimerkit eivät huomioi valuuttakurssin muutoksia, jotka vaikuttavat sijoituksen arvoon, jos kohde-etuus noteerataan eri valuutassa kuin Unlimited Turbo.

Uskot kohde-etuuden arvon nousevan ja sijoitat UT LONGiin seuraavilla yksityiskohdilla

Kohde-etuuden arvo alussa	10 euroa
Rahoitustaso	9 euroa
Kerroin	1
Riskipreemio	0,1 euroa
Unlimited Turbon arvo	Kohde-etuuden arvo - rahoitustaso + riskipreemio = 10 - 9 + 0,1 = 1,1 euroa
Vipu	Kohde-etuuden arvo / Unlimited Turbon arvo = 10 / 1,1 = 9,09
Rahoituskustannus	3 % vuosittain

	Skenaario 1: Negatiivinen 1 kuukauden jälkeen	Skenaario 2: Positiivinen 4 kuukauden jälkeen	Skenaario 3: Positiivinen 8 kuukauden jälkeen	Skenaario 4: Negatiivinen 13 kuukauden jälkeen
Kohde-etuuden arvo	9,6 eur (-4% alusta)	11,5 eur (+15% alusta)	12,3 eur (+23% alusta)	9,2 eur (-8% alusta)
Rahoitustaso ⁽¹⁾	9,02 eur (-9,0 x (1 + (1/12) x 3%))	9,09 eur (-9,0 x (1 + (4/12) x 3%))	9,18 eur (-9,0 x (1 + (8/12) x 3%))	9,29 eur (-9,0 x (1 + (13/12) x 3%))
Unlimited Turbon arvo ⁽²⁾	0,58 eur (-9,6 - 9,02 + 0,1)	2,41 eur (-11,5 - 9,09 + 0,1)	3,12 eur (-12,3 - 9,18 + 0,1)	Stop loss Jäännösarvo 0 euroa ⁽³⁾
Vipu	14,2	4,6	3,8	-
Arvonmuutos	-38%	128%	193%	-100%

Yllä kuvatut esimerkit ovat vain esimerkinomaisia eivätkä ne kuvasta tuotteen historiallista tai odotettua kehitystä.

- (1) Esimerkeissä rahoituskustannus on 3 %. Todellisuudessa rahoituskustannus vaihtelee kulloisenkin korkotason mukaan ja riippuu tuotteen tyypistä (LONG vai SHORT).
- (2) Esimerkeissä ei oteta huomioon merkintäpalkkioita tai osto- ja myyntinoteerausten välistä eroa.
- (3) Unlimited Turbon jäännösarvo on aina 0 euroa.

Lähde: Nordea

Kulut.

Unlimited turbojen ja minifutuuriin kulut muodostuvat lainavivun rahoituskustannuksista ja tuotteen hallinnointipalkkiosta. Nämä vaihtelevat tuotekohtaisesti ja vipukertoimen mukaan. Mitä suurempi vipukerroin on, sitä suurempi korkokulu. Lisäksi sijoittajalle muodostuu kuluja spreadista, eli osto- ja myyntihinnan erotuksesta tarjouskirjassa.

Unlimited turbon valitseminen Nordnetin palvelussa.

Unlimited turbojen hinnanmuodostus on helppo ymmärtää. Pääsääntöisesti esimerkiksi indekseissä yhden indeksipisteen muutos vastaa 1 sentin muutosta viputuotteen hinnassa (jos olet epävarma tuotteen kertoimesta, se selviää aina avaintietoesitteestä, joka löytyy tuotteen instrumenttisivulta).

Esimerkki.

S&P 500 -indeksillä käydään kauppaa indeksipisteessä 3500. Jos indeksi nousee 10 pistettä, Unlimited turbon arvo muuttuu 10 senttiä. Jos indeksi nousee 100 pistettä 3600 pisteeseen, turbon arvo muuttuu 100 senttiä, eli 1 euron.

Tuotteiden liikkeeseenlaskija ylläpitää kattavaa valikoimaa erilaisista long- ja short-turboista. Unlimited turboissa stop loss- / rahoitustaso määrittää mikä pisteluku saavutettaessa tuote eräännyy. Samalla rahoitustaso määrittää tuotteen vipukertoimen. Unlimited turboissa vipukerroin on dynaaminen, eli se muuttuu aina kohde-etuuden arvon muuttuessa. Tämä johtuu siitä, että 1 pisteen muutos indeksissä tarkoittaa 1 sentin muutosta tuotteessa. Mitä lähempänä stop loss- / rahoitustasoa käydään kauppaa, sitä suuremmaksi vipukerroin siis muodostuu.

Hakutoiminto Nordnetin palvelussa auttaa sinua löytämään oikean instrumentin tuotevalikoimasta. Valitsemalla kohde-etuuden ja näkemyksen (long/short) sekä järjestämällä tuotteet vipukertoimen perusteella, saat helpon listauksen saatavilla olevista tuotteista. Näistä voit valita sopivimman perustuen omaan riskinsietokykyysi ja näkemykseesi.

Hae Valuutta Omaisuusluokka Maa/alue Kohde-etuus Näkemys Vipu

Hakutuloksia: 17 kpl Tyhjennä hakehdot

Kohde-etuus	Tanaan %	Tanaan +/-	Vimeisin	Osto	Myynti	Ylin	Alin	Päivitä taulukko	Vaihto	Aika
S&P 500 (Standard & Poor...)										
Arvopaperin nimi			Näkemys Kohde-etuus		Vipu	Stop loss	Rahoitust.	Riskipusku	Spreadi	Osto Myynti
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F15			Short S&P 500 Index		18,4	2 699,22	2 699,22	5%	0,00%	1,26 --
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F16			Short S&P 500 Index		10,7	2 799,19	2 799,19	9%	1,37%	2,16 2,19
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F17			Short S&P 500 Index		7,6	2 899,17	2 899,17	13%	0,65%	3,07 3,09
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F18			Short S&P 500 Index		5,8	2 999,14	2 999,14	17%	0,75%	3,97 4,00
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F19			Short S&P 500 Index		4,8	3 099,11	3 099,11	21%	0,61%	4,88 4,91
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F20			Short S&P 500 Index		4,0	3 199,08	3 199,08	25%	0,52%	5,78 5,81
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F21			Short S&P 500 Index		3,5	3 299,05	3 299,05	29%	0,45%	6,69 6,72
Osta Myy + T SHRT SP500 NORDNET F18			Short S&P 500 Index		3,1	3 393,00	3 393,00	32%	0,00%	7,52 --
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F22			Short S&P 500 Index		2,7	3 498,99	3 498,99	37%	0,47%	8,50 8,54
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F23			Short S&P 500 Index		2,5	3 598,96	3 598,96	40%	0,42%	9,40 9,44
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F24			Short S&P 500 Index		2,3	3 698,94	3 698,94	44%	0,39%	10,31 10,35
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F25			Short S&P 500 Index		2,1	3 798,91	3 798,91	48%	0,36%	11,21 11,25
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F26			Short S&P 500 Index		1,9	3 898,88	3 898,88	52%	0,33%	12,12 12,16
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F27			Short S&P 500 Index		1,8	3 998,85	3 998,85	56%	0,31%	13,02 13,06
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F28			Short S&P 500 Index		1,7	4 098,82	4 098,82	60%	0,29%	13,93 13,97
Osta Myy + T SHRT SPX NORDNET F29			Short S&P 500 Index		1,6	4 198,79	4 198,79	64%	0,27%	14,84 14,88

Minifutuurit.

Minifutuurit toimivat samalla tavalla kuin Unlimited turbot, mutta niissä rahoitustaso ja stop loss -taso ovat eri tasoilla. Jos kohde-etuus saavuttaa stop loss -tason, tuotteelle lasketaan jäännösarvo. Tuotteen hintaan ei sisälly liikkeeseenlaskijan riskipreemiota.

Esimerkki.

Osakkeen hinta on 10 euroa, rahoitustaso 8 euroa, stop loss -taso 9 euroa. Minifutuurin hinta on 2,00 euroa. Jos osakkeen hinta laskee 9 euroon, omistamallasi minifutuurille lasketaan jäännösarvo väliltä 0–1,00 euro.

Minifutuureissa ei siis joudu maksamaan liikkeeseenlaskijan riskipreemiota, mutta niistä ei myöskään löydy yhtä korkeita vipukertoimia, kuin Unlimited turboista. Kulut ovat samat kuin Unlimited turboissa.

Tärkeää tietoa riskeistä ja tuotoista.

Tässä kuvatut tuotteet eivät sovi kaikille sijoittajille. Kyseiset tuotteet ovat monimutkaisia ja vaativat sijoittajalta selkeän ymmärryksen kohde-etuksina olevista markkinoista sekä tuotekohtaisista ehdoista ja ominaisuuksista. Käydäksesi kauppaa pörssilistatuilla tuotteilla sinun on läpäistävä tietämystesti tai muulla tavoin osoitettava riittävä tietämystaso varmistaaksesi tuotteiden asianmukaisuuden sinulle. Kaupankäynti pörssilistatuilla tuotteilla sisältää korkean riskin, joka ei sovi kaikille.

Sijoittamiseen ja rahoitusvälineisiin liittyy aina riskiä. Sijoitusten arvo ja tuotto voi muuttua ja sijoitetun pääoman voi menettää jopa kokonaan. Vipuvaikutuksella sijoittamiseen liittyy suuri riski koko sijoitetun pääoman menettämisestä.

Lopuksi.

Haluan kiittää kaikkia tämän kirjan työstöprosessissa mukana olleita henkilöitä sekä niitä tahoja, jotka ovat mahdollistaneet tämän kirjan julkaisun ja levittämisen. Erityiskiitos Nordnetille halusta luoda opetusmateriaalia aktiivisille kaupankävijöille ensimmäisenä suomalaisena toimijana. Tämän tyyppiselle materiaalille on ollut tilausta jo pitkään.

Toivon, että luettuasi tämän oppaan ymmärrät jo paremmin syitä ja tekijöitä osakemarkkinoiden lyhyen aikavälin liikkeiden takana. Tämä opas on liian lyhyt näiden monimutkaisten kokonaisuuksien avaamiseksi syvällisemmin, mutta pystyt nyt jatkamaan opiskelua omatoimisesti, kun tiedät mitkä asiat ovat tärkeimpiä treidausmenestyksen tavoittelussa. Listaan alle myös muutamia kirjoja, joita voin suositella luettavaksi seuraavaksi.

Kannustan kaikkia treidaajia osallistumaan suomalaisen treidausyhteisön kehittämiseen jakamalla omia ideoita, sparraamalla ajatuksia muiden treidaajien kanssa sekä olemalla vuorovaikutuksessa eri kanavissa niin verkon välityksellä kuin myös fyysisesti. Yhdessä onnistumme todennäköisemmin!

Lukusuosituksia.

Treidaaminen.

John Carter: Mastering the trade

Jack D. Schwager: Market Wizards

Tekninen analyysi.

Stan Weinstein: Secrets for Profiting in Bull and Bear Markets

Tradeciety.com: Technical Analysis Masterclass

Treidauspsykologia.

Brett N. Steenbarger: Trading Psychology 2.0: From Best Practices to Best Processes

Mark Douglas: Trading in the Zone

Psykologia / päätöksenteko.

Helena Åhman, Harri Gustafsberg: Tilannetaju

Daniel Kahneman: Thinking, Fast and Slow

Lähteet.

Oppaassa on käytetty inspiraation sekä tietojen lähteenä Sijoitustiedon artikkeleita ja foorumia (Mikko Mäkinen ja Aki Pyysing), Inderes-podia (vieraina Mikko Mäkinen), Finnraderin materiaaleja (Instagram: @finnrader) sekä Juha Annalan AMK opinnäytetyötä *“Näin aloitat treidaamisen – aloittelevan treidaajan opas”*.

Lähteenä on lisäksi käytetty joitakin www.newtraderu.com- ja www.tradeciety.com-sivustojen artikkeleita.

Kirjassa esiintyvät lainaukset ja osa treidausohjeista ovat Twitter-käyttäjiltä *Trading Composure, Lone Stock Trader, Steve Burns, Julian Komar, Peter Brandt, Ray Dalio, Ian Cassel, Tiho Brkan, Trading Psychology ja Colibri Trader*.

Tilastot treidaajien määrästä ovat Broker Notesin julkaisusta *“The Modern Trader Report 2018”*.

Sanastossa ja määritteissä on käytetty lähteenä Wikipediaa.

Päätöksentekoon ja mielenhallintaan liittyvässä kohdassa lähteenä on käytetty Harri Gustafsbergin haastattelua Menestyvä mieli -kanavalla (YouTube) sekä Prolipa.fi:n artikkelia *“Mitä on hyvä tilannetaju ja miten sitä tulisi käyttää osana johtamista?”*.

Nordnet Markets -tuotteiden kohdalla on käytetty lähteenä näiden tuotteiden liikkeeseenlaskijan Nordean markkinointimateriaalia sertifikaateista, minifutuureista ja Unlimited turboista.

**Treidaa kuin
ammattilainen.**

E-kirjan tarjoaa Nordnet Markets.

